

PIENTEN LASTEN TAIDEKAARI

Varhaiskasvatuksen
kulttuurikasvatuspilotin
tulokset

Sisällys

Tiivistelmä	4
Esipuhe	5
1. Johdanto: rakenteellisen yhteistyön voima	7
1.1. Pilotin tavoitteet ja toteutus	9
1.2. Pilotin koordinaatio	11
2. Palvelumuotoilu apuna kulttuurikasvatusmallien rakentamisessa	13
2.1. Osallisuuden vaaliminen Pienten lasten Taidekaari –pilotissa	13
2.2. Osallisuuden tasot	13
2.3. Rakenteellinen osallisuus	15
2.4. Osallisuuden vaalintaan käytetyt palvelumuotoilun menetelmät	16
2.5. Kulttuurikasvatustoiminta päiväkodilla ja kulttuurilaitoksissa osallisuutta vaalivana toimintana	16
2.6. Alkukartoitus ja kyselyt	17
2.7. Kooste lasten ja henkilökunnan osallisuuskyselyn vastauksista	29
2.8. Vanhempien, henkilökunnan ja työpajaohjaajien odotukset Taiteilija päiväkodissa -pilotin sisällöistä	31
2.9. Pilottien palautekyselyt	34
3. Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusmallit	35
3.1. Innoittajana Taiteilija päiväkodissa sekä Utelias luokka -mallien sekä Taidekaaren hyvät käytännöt	35
3.2. Eryistä Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusmalleissa	37
3.3. Taiteilija päiväkodissa -malli 3-4 -vuotiaille	38
3.4. Taidekaaren sovellettu kulttuurikasvatusmalli 5-vuotiaille	40
3.5. Pienten lasten Taidekaaren perhemalli	42
4. Kyselytulokset pilotoinnin jälkeen	43
4.1. 5-vuotaiden pilotin palautekyselyt	43
4.1.1. 5-vuotaiden mallin palautekysely pilotin jälkeen: vanhemmat ja lapset	45
4.1.2. Onnistumisia ja kehittämistä vierailukohteista ja työpajoista	47
4.1.3. Henkilökunnan palautekyselyt 5-vuotaiden mallista	49
4.1.4. 5-vuotaiden mallin palautekyselyt tuottajille ja työpajaohjaajille	53
4.1.5. Eri taiteenalojen työpajojen tuloksia ja kehittämiskohteita	57
Sanataidetyöpajat, musiikkityöpajat, minikonsertit, draamatyöpajat, klovneria-esitys- ja työpajat	
5. Vanhempien, henkilökunnan ja työpajaohjaajien näkemykset Taiteilija päiväkodissa -pilotin sisällöistä	80
5.1. Vanhempien palaute taitelija päiväkodissa -pilotista	80
5.2. Henkilökunnan kokemukset Taiteilija päiväkodissa -mallista	82
5.3. Taidekasvattajien palaute 3-4 vuotiaiden Taiteilija päiväkodissa -pilotista	86
6. Tulokset pähkinäkuoressa	90
Liitteet	96
Osallisuuskysely / taulukko	96
Alkukartoitus / toiveet koulutuksesta ja vierailuista	98
Taidekasvattajien päiväkirjakoonnit 8:n päivän ajalta	100
Lähteet	116

Nopean lukijan ”ohituskaista” tuloksiin

Alkukartoitustulokset tiiviisti	17
Osallisuuskyselyn tulokset	28
Koonti kehittämiskohteista	33
Erityistä Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusmalleissa	37
Vanhempien, henkilökunnan ja tuottajien huomioiden tiiviisti	43
Kehittämiskohteita vanhempien vastauksista	48
Yhteenvetoa 5-vuotiaiden mallista	52
Kehittämistä huomioiden perheet ja henkilökunta	52
Yhteenveto kulttuurilaitosten huomioista	56
Kirjaston toiveet kehittämiselle	56
Sanataide tukee laaja-alaisen osaamisen alueita	59
Sanataidetyöpajojen kehittämislinjat jatkossa	60
Onnistumisia minikonserteissa	64
Minikonserttien kehittäminen jatkossa	65
Draamatyöpajojen kehittäminen	69
Yhteenveto draamatyöpajoista	72
Draamatyöpajojen edut	72
Draamatyöskentelyn kehittäminen päiväkodeissa	73
Yhteenveto klovneria-kokonaisuudesta	76
Klovneria-kokonaisuuden kehittäminen	77
3-4 -vuotiaiden Taiteilija päiväkodissa -mallin kyselyt	78
Tulevaisuuden näkymiä ja kehittämistä Taiteilija päiväkodissa -mallista	85
Taidekasvattajien kehittämistoiveet	87
Perheiden osallisuusmallin kehittäminen jatkossa	88
Henkilökunnan osaamisen tukeminen	89
Tulokset pähkinäkuoressa	91
Pilotissa kehittyneen rakenteellisen yhteistyön hyvät käytännöt	92
Pilotti tunnuslukuina	93
Tulevaisuuden visiot	94
Perheiden osallisuusmalli yhdistyy Taiteilija päiväkodissa malliin	95

Kannen kuvat:

Sirkustyöpaja. Lapset harjoittelevat huiveilla jonglöörämistä. Kuva: Anne Olsson

Sirkustyöpaja. Lapset saapuivat estraadille punaisten verhojen takaa. Kuva: Mia Ylä-Nojonen

Metsänpeitto -näyttelykierros Rullassa. Metsänhaltija Hilla Naavakorva kertoo metsän asukkaista ja elämästä lapsille.

Kuva: Mia Ylä-Nojonen

Uulun kanteletyöpaja. Lapset opettelevat kanteleen soittoa. Kuva: Mia Ylä-Nojonen

Tiivistelmä

Pienten lasten Taidekaari -varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuspilotissa kokeiltiin ja arvioitiin uudenlaista toimintamallia, joka yhdisti Utelias luokka-, taiteilija/taidekasvattaja päiväkodissa- sekä Taidekaari -toimintamallien hyviä käytänteitä ja kehitti niitä eteenpäin Tampereen kaupungin kulttuurilaitosperustaan ja varhaiskasvatuksen toimintaan soveltuviksi. Pilotti rakennettiin kulttuurin palveluryhmän yksiköiden henkilöstön ja varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteissuunnittelun avulla. Palvelumuotoilulähtöisellä työskentelytavalla saatiin kyselyiden muodossa eri tahojen toiveet, tarpeet sekä palautteet kartoitettua. Tämä takasi lasten ja varhaiskasvatuksen henkilöstön vahvan osallisuuden. Pilotissa rakentui kaksi varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusmallia: 3-4 -vuotiaille suunnattu taidekasvattaja päiväkodissa malli toteutui yhdessä päiväkodin lasten ja henkilökunnan kanssa heidän toiveidensa sekä varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden mukaiseksi taidekasvatuskokonaisuudeksi. Teemoiksi valikoitui toiveiden pohjalta sirkus, kuvataide, sanataide ja musiikki. Kokonaisuus toteutettiin 15 ryhmälle eli n. 249:lle lapselle. Malli toteutettiin taiteilijoiden ja taiteilijaryhmien vierailuina viidessä päiväkodissa, jossa he työskentelivät yhdessä lasten kanssa 8 päivän ajan. Viskareiden kulttuurikasvatusmallin rakentamiseen sovellettiin Taidekaari-kulttuurikasvatusmallia yhdistäen kulttuurilaitosvierailu ja työpajat. Kokonaisuus toteutui kahdella käytännöllä: Tampere Filharmonia ja Korento Art:in päiväkotiin tuottamina esityksinä ja työpajoina. Toisessa käytännössä lapsiryhmät vierailivat Lastenkulttuurikeskus Rullassa ja Tampereen kaupunginkirjastossa, tähän kokonaisuuteen kuului päiväkotiin tuotetut työpajat. Sisältöteemoiksi valikoitui toiveiden mukaan sirkus (klovneria), draama, sanataide ja musiikki. Mukana oli 95 ryhmää 5-vuotiaita lapsia eli n. 920 lasta.

Pilottihankkeessa haluttiin turvata lapsen oikeus kulttuuriin ja taiteeseen, tukien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kulttuurikasvatuspainotuksia sekä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvin) suosituksia varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuksen johdonmukaisesta ja laadukkaasta toteuttamisesta. Pilotti oli linjassa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointierojen kaventamiseen tähtäävän Tampere Junior -kehitysohjelman tavoitteisiin. Tämän lisäksi se vastasi kaupunkistrategian tavoitteeseen edistää lasten kasvua ja oppimista sekä kaventaa hyvinvointieroja. Hanke vastasi myös yhdenvertaisen kulttuurikasvatuksen saatavuuden näkökulmaan. Hanketoimijoiden roolit ovat seuraavat: Kulttuurikasvatussyksikkö TAITE koordinoi hanketta yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Kulttuurilaitokset: lastenkulttuurikeskus Rulla, Tampereen kaupunginkirjasto ja Tampere Filharmonia toimivat pilotissa vierailevina kulttuurilaitoksina.

Esipuhe

Tampere on kaupunkilaisten yhdessä tekemistä ja osallisuutta vaaliva luovien ihmisten kotikaupunki. Yhdessä tekeminen on keskeinen arvo kestävän elämäntavan näkökulmasta. Ekososiaalisen sivistyksen teoriassa ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisääminen nähdään keskeisenä onnellisuutta lisäävänä tekijänä ja sosiaalisen kestävyuden kulmakivenä. Luovien ja yhdessä tekevien ihmisten kotikaupunkina Tampere tarjoaa laajaa kulttuurikasvatusohjelmaa, jossa viimeisin kohdentaminen on pilotoitu vuosina 2020-2021 varhaiskasvatuksessa 3-4 -vuotiaille ja 5-vuotiaille lapsille. Kulttuurikasvatusohjelman tavoitteisiin sisältyy pienten lasten itseilmaisun ja taiteilijuuden kehittyminen ajassa, jossa tarvitsemme visuaalista monilukutaitoa, luovuutta ja ajattelutaitoja. Kulttuurikasvatus vahvistaa kulttuurintuntemusta ja avaa näkymiä vapaa-ajan harrastustoimintaan. Ohjelma tukee lasten minäpystyvyyttä, tunne- ja empatia- ja vuorovaikutustaitoja, osallisuutta, yhteisöllisyyttä sekä ylipäänsä ryhmässä toimimisen taitoja. Kulttuurikasvatuksen ulottaminen päiväkotikäisiin lapsiin tukee jokaisen lapsen oikeutta taiteeseen ja kulttuuriin yhdenvertaisesti. Samalla avautuu mahdollisuus kehittää omaa eettistä ja yhteiskunnallista ajattelua, saada onnistumisen kokemuksia ja tulla kuulluksi ja nähdyksi.

Tampereen kaupungin Pienten lasten Taidekaari – varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuspilotissa on opittu sekä rakenteellisen yhteistyön vahvuudesta että TAIKAVA-, Utelias luokka- ja Taidekaari-mallien soveltamisesta Pienten lasten Taidekaari –malliin. Anna Ali-Hokan (2017) esiselvitys varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuksen toteuttamista on toiminut pilotin työryhmälle ohjenuorana. Selvityksen toimintatavoiksi ehdotettiin varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuksen työryhmän perustamista sekä varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusvastaavien valintaa. Nämä toimenpiteet toteutettiin varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusoppaan ”Taide kasvaa minussa” -valmistelu- ja lanseeraustyön yhteydessä (2018-2019). Vuosittaiset teemat, kentän ja hallinnon välisen tiedotuksen kehittäminen, henkilöstön kulttuurikoulutusten toiveisiin vastaaminen sekä TAIKAVA-, Utelias luokka - ja Taidekaari-mallien soveltaminen sisältyivät Pienten lasten Taidekaaren pilotointivaiheeseen. Pilotissa toteutui lasten ja vanhempien osallistuminen toiminnan suunnitteluun palautteiden muodossa. Myös tiedonkulusta huolehdittiin eri toimijoiden ja hallinnon välillä ja vastuita jaettiin varhaiskasvatuksen ja kulttuurin palveluryhmän yksiköiden välillä. Pilotin hyvät tulokset ja varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusmallien erityispiirteet sekä pilotin aikana havaitut kehittämiskohteet toimivat jatkossa varhaiskasvatuksen Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusohjelman jatkokehittämisen lähtökohtana. Niistä keskeisiä ovat vahva toimintaan osallistuvien osallisuuden vaalinta sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön, lasten ja lasten vanhempien toiveiden, tarpeiden ja palautteiden kuuleminen ja työstäminen osaksi ohjelmaa. Kehittämiskohteina erityisesti kulttuurikasvatusta rakentavien toimijoiden yhteissuunnittelun vahvistaminen sekä perheiden saattaminen vahvemmin toiminnan pariin.

Anne Ruusuvaori

1. Johdanto: Rakenteellisen yhteistyön voima

Ajatus Pienten lasten Taidekaaresta on elänyt pitkään Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksessa sekä Kulttuurikasvatusyksikkö Taiten tulevaisuusvisioissa. Kulttuurikasvatusohjelma Taidekaaren laajentamisesta varhaiskasvatuksen puolelle tehty valtuustoaloite (28.1.2019) toimi alkusysäyksenä varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuspilotille. Varhaiskasvatuksen henkilökunta oli toivonut välineitä kulttuurikasvatuksen vahvistamiseen omassa työssään. Kulttuurikasvatus nähdään merkityksellisenä niin valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuin varhaiskasvatuksen alueellisessa kulttuurikasvatusoppaassa.

Varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusmallin rakentamista edelsi Taide kasvaa minussa -varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusoppaan (2019) kokoaminen yhdessä kulttuurin ja varhaiskasvatuksen toimijoiden kesken. Opas lanseerattiin varhaiskasvatuksen kentälle v. 2020. Oppaassa kulttuurikasvatusta nähtiin tärkeänä toteuttaa sekä arjen tasolla, lähiympäristössä kuin ammattitaiteen ja kulttuurilaitostenkin tasolla. Jäsennykseen saatiin innostusta Oulun varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusmallista. Kulttuurikasvatusoppaan lanseeraaminen varhaiskasvatuksen kentällä sai innostuneen vastaanoton. Tämä innoitti hanketyöryhmää hakemaan lastenkulttuurin innovatiivista erityisavustusta OKM:ltä hyvin tuloksin. Pilotille saatiin 60 000 euron avustus, joka mahdollisti Pienten lasten Taidekaari – varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusmallien pilotoinnin. Pilotin omarahoitusosuus 25 276 € koostui pilottityöryhmän työpanoksesta toiminnan yhteissuunnitteluun, koordinointiin sekä osin myös mallien toteutukseen.

Pienten lasten Taidekaari -varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuspilotissa on kokeiltu uudenlaista toimintamallia, jossa yhdistetään Taidekaari-, Utelias luokka sekä TAIKAVA (taiteilija/taidekasvattaja ja päiväkodissa) -toimintamallien hyvät käytänteet ja kehitetään niitä eteenpäin Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen toimintaan soveltuvaksi. TAIKAVA-mallin, Utelias-luokka mallin sekä Taidekaari-mallin keskeisin hyvä käytäntö on integroida taide- ja kulttuurikasvatussisältöjä lapsen ja nuoren arkeen. Käytäntö vastaa varhaiskasvatuksen henkilöstön toiveisiin ja tarpeisiin rakentaa taide- ja kulttuurisisältöjä kokonaispedagogisella otteella päiväkodin arkeen. Taiteenlajit ja koulutustarpeet kartoitettiin alkukartoituksella pilottiin osallistuneiden päiväkotien henkilöstöiltä. Pilotissa toimitettiin TAIKAVA-mallia soveltaen palkaten 3-4-vuotiaiden Taiteilija päiväkodissa -mallissa pilottiin taidepedagogeja ja taiteilijaryhmiä toteuttamaan lasten iän ja kehityksen mukaista kulttuurikasvatusta. Malliin kuuluu tiivis viestintä ja yhteissuunnitelmallinen lähtökohta päiväkodin henkilöstön kanssa. Lisäksi TAIKAVA-mallin ohjenuorana eri taiteenlajien merkityksestä sekä taiteen ja leikin välisestä yhteydestä on toiminut pilotille punaisena lankana.

Pilotissa vahvistettiin lapsen oikeutta kulttuuriin ja taiteeseen tukien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kulttuurikasvatuspainotuksia sekä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvin) suosituksia varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuksen johdonmukaisesta ja laadukkaasta toteuttamisesta. Pilotti oli linjassa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi erojen kaventamiseen tähtäävän Tampere Junior -kehitysohjelman tavoitteiden kanssa. Tämän lisäksi se vastasi kaupunkistrategian tavoitteeseen edistää lasten kasvua ja oppimista sekä kaventaa hyvinvointi eroja. Siinä vastattiin myös yhdenvertaisen kulttuurikasvatuksen saatavuuden näkökulmaan. Kulttuurikasvatusyksikkö TAITE koordinoi hanketta yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa. Pilottia toteuttaneet kulttuurilaitokset olivat: lastenkulttuurikeskus Rulla, Tampereen kaupunginkirjasto ja Tampere Filharmonia. Tampereen yliopiston Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta oli mukana yhteistyötahona.

Raporttia voi lukea kahdella tavalla. Lukujen alussa olevat tiivistelmät mahdollistavat nopean tutustumisen pilotin tuloksiin. Tiivistelmät on merkitty värikoodein ja löydät niiden tarkemman sijainnin sisällysluettelosta. Oranssilla ympäröity tiivistelmä kuvaa pilotin tulokset tiiviisti, vihreällä ympäröity tiivistelmä kiteyttää pilotin tulokset kehittämisenäkymiin ja sininen tiivistelmä tarkoittaa yhteenvedon rinnalle kuvattuja tulevaisuuden visioita. Perusteellisempi lukutapa taas mahdollistaa tarkempia näkymiä pilotin työskentelytapoihin ja menetelmiin.

Minikonsertti päiväkodissa. Viulisti ja sellisti esiintyy päiväkodin lapsille. Kuva: Hanna Pielikko

1.1. Pilotin tavoitteet ja toteutus

Pilotin tavoitteet

Pilotin tavoitteena oli rakentaa kulttuurikasvatusohjelma, joka kattaa koko varhaiskasvatuksen kentän Tampereella. Pilotissa testattiin, sovellettiin ja kehitettiin varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusmalleja. Siinä lisättiin mahdollisuuksia 3-5 -vuotiaiden kulttuuriselle ja taiteelliselle toimijuudelle. Tavoitteena oli myös tukea perheiden taide- ja kulttuuriharrastamista. Pilotissa luotiin tiivis kulttuurikasvatusta edistävä yhteistyöverkosto, johon kuuluivat Tampereen kaupungin Kulttuurikasvatussyksikkö TAITE, varhaiskasvatuksen henkilöstö, Lastenkulttuurikeskus Rulla, Tampere Filharmonia ja Tampereen kaupungin kirjasto.

1. Varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusohjelman rakentaminen
2. Varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusmallien testaaminen ja kehittäminen
3. 3-5 -vuotiaiden lasten kulttuurisen ja taiteellisen toimijuuden vahvistaminen
4. Perheiden taide- ja kulttuuriharrastamisen tukeminen
5. Rakenteellisen yhteistyön mahdollistaminen
6. Varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen tukeminen

Taiteilija päiväkodissa, mediakasvatus. Lapset esittelevät teoksia, jossa ovat liittäneet oman kuvansa itse valitsemaan taustakuvaan. Kuva: Mia Ylä-Nojonen

Pilotin rakenteellinen yhteistyö

Pilotissa on edetty luontevasti rakenteellista yhteistyöverkostoa vaalien. Rakenteellinen yhteistyö on myös TAIKAVA-mallissa varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuksen mahdollistamiselle olennainen lähtökohta. Pienten lasten Taidekaari – varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuspilottia on suunniteltu, seurattu, toteutettu ja arvioitu yhteistyöverkostossa. Yhteistyöverkoston jäsenet ovat olleet mukana sekä moniammatillisessa työryhmässä, että pilotin sisältöteemoja käsittelevissä työryhmissä (alkukartoitus, Taiteilija päiväkodissa- ja perhemalli, osallisuusmalli, kulttuurilaitosvierailu-työryhmä, viestintätyöryhmä). Toimintaa on ohjannut pilotin ohjausryhmä.

Keskeiset yhteistyötahot ja vastuuhenkilöt ovat:

Kulttuurikasvatustyöyksikkö TAITesta koordinoidaan Tampereen kaupungin kulttuurikasvatusohjelma Taidekaarta. Johtava museolehtori Anne Ruusuvuori, koordinaattori Mia Ylä-Nojonen, museolehtori Suvi Jokela, ohjaava museolehtori Janina Ahlfors, museolehtori Liisa Aholainen.

Tampereen kaupungin varhaiskasvatus: varhaiskasvatuspäällikkö Elli Rasimus, kehittämispäällikkö Pia Kuisma, palvelupäällikkö Tanja Moisala ja kulttuurikoordinaattori Anne Olsson.

Lastenkulttuurikeskus Rulla: Johtava koordinaattori Marianna Lehtinen, koordinaattori Niina Niiniluoto.

Tampereen kaupunginkirjasto: vs. kirjastopalvelujohtaja Niina Salmenkangas ja kirjastonhoitaja Paula Rönni.

Tampere Filharmonia: intendentti Eija Oravuo, apulaisintendentti Elina Aho-Kuusama ja markkinoitiassistentti Aino Holma.

Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta: kasvatustieteiden yliopistolehtori Juha Merta.

Pilotin ohjausryhmässä työryhmä on saanut pilotin kehittämiselle ohjausta: kasvatus- ja opetus-
päällikkö Tuija Viitasaari, kehityspäällikkö Jaakko Laurila, kehittämispäällikkö Harri Jurvela ja projektiasiantuntija Tiina-Maija Mattila.

Projektin taloutta on hoidettu projektiasiantuntija Tiina-Maija Mattilan toimesta.

1.2. Pilotin koordinaatio

Pilotissa oli kaksi 50 % koordinaattoria, joista toinen on varhaiskasvatuksesta ja toinen Kulttuurikasvatussyksikkö TAITEn Taidekaaresta. He tekivät tiivistä yhteistyötä ja olivat mukana pilotin työryhmissä.

Koordinaattoreiden työtehtäviin kuului:

- Pilotin toimintojen suunnittelu yhdessä projektipäälliköiden ja työryhmien kanssa
- Uusien toimintamallien suunnittelu ja pilotoinnin mahdollistaminen
- Neuvottelut päiväkotien kanssa tiloista, aikatauluista ja järjestelyistä
- Neuvottelut kulttuurilaitoksen kanssa vierailuista, aikatauluista ja järjestelyistä
- Taidekasvattajien ja työpajaohjaajien rekrytointi, perehdytys- ja purkutilaisuuksien sekä havainnointitapaamisten järjestäminen
- Kulttuurilaitosten ja taiteilijoiden perehdytys varhaiskasvatussuunnitelmaan
- Kokonaisuuksien suunnittelu ja koordinointi
- Pilotin viestintä: tiedotteiden laatiminen ja viestinnästä huolehtiminen (henkilökunta, vanhemmat, kulttuurilaitokset ja taidekasvattajat)
- Pilotin viestintä muille tahoille: media ja kaupungin intranet
- Lehdistö- ja muiden tiedotteiden kirjoittaminen ja jakelu
- Ilmoittautumisten koordinointi
- Sopimusten laatiminen
- Ilmoittautumisten seuranta ja yhteydenpito tuottajiin
- Vierailujen, työpajojen ja taiteilijan työn seuraaminen ja laadun varmistaminen
- Kyselyt kaikille pilotissa mukana olleille tahoille (henkilökunta, lapset, vanhemmat, taidekasvattajat ja kulttuurilaitokset)
- Pilotin jatkosuunnitelmat
- Loppuraportin kirjoittaminen

Tampereen kaupunki toteuttaa monituottajamallia, jossa palveluita ostetaan eri alojen asiantuntijayhteisöiltä sen sijaan, että kaikki palvelut tuotettaisiin itse. Tätä mallia käytettiin myös tässä pilotissa. Eri taiteenlajien ohjaustyö ostettiin pääasiassa kulttuuriosuuskunnilta ja -yhdistyksiltä.

Ostopalvelusopimukset tehtiin seuraavien toimijoiden kanssa:

Kulttuuriosuuskunta Uulu

Sanataideyhdistys Yöstäjä

KorentoArt ry

Tampereen taidekasvatusyhdistys ry

Koulutuspalvelu Decamerone

Tästä tulee niin hieno maailma ry

Kaupungin omista toimijoista mukana oli:

Tampereen Filharmonia

Lasten kulttuurikeskus Rulla

Tampereen kaupungin kirjasto

Pilotin tuloksia kuvataan seuraavissa luvuissa avaten eri toimijoiden osallisuutta, palvelumuotoilu-lähtöisyyttä, testattujen kulttuurikasvatusmallien toimivuutta sekä tulevaisuuden kehittämiskohteiden näkökulmasta. Julkaisu on rakennettu kahdelle erilaiselle lukutavalla. Jokaisen luvun alussa on lukua kokoava tiivistelmä, jonka lukemalla saa tiiviin yleiskuvan luvun sisältöön. Luvun sisällöstä laajemman ja yksityiskohtaisemman kuvan tavoittaa, kun tutustuu koko luvun sisältöön.

Metsänpeitto -näyttelykierros Rullassa. Metsänhaltija Hilla Naavakorva kertoo metsän asukkaista ja elämästä lapsille.
Kuva: Mia Ylä-Nojonen

2. Palvelumuotoilu apuna kulttuurikasvatusmallien rakentamisessa

2.1. Osallisuuden vaaliminen Pienten lasten Taidekaari -pilotissa

Osallisuuden teema on Pienten lasten Taidekaari –pilotissa monimuotoisesti läsnä. Kulttuurikasvatus itsessään on osallisuutta vaalivaa toimintaa. Tämän lisäksi pilotin palvelumuotoilulähtöinen lähestymistapa on menetelmänä osallisuutta huomioivaa.

2.2. Osallisuuden tasot

Tampere on strategialtaan vahvasti profiloitunut yhdessä tekemisen kaupungiksi. Pienten lasten Taidekaareissa yhdessä tekeminen ja kaikkien toimijoiden osallisuudesta huolen pitäminen näkyy kolmella tasolla:

1) rakenteellisena yhteistyönä kulttuurin & varhaiskasvatuksen toimijoiden kesken.

Uutta mallia kehitettiin monialaisesti ja tiimityönä kulttuurin ja varhaiskasvatuksen toimijoiden kesken. Mukana olevan työryhmän kesken pyrittiin hyvään dialogiin, avoimuuteen ja uteliaisuuteen. Kaikki työryhmissä olleet sitoutuivat vahvasti pilottiin. Työryhmä jaettiin kiinnostuksen ja asiantuntijuuden mukaisesti pienempiin työryhmiin, joissa työstiin pilotin teemoja kuten kartoituksia, kyselyistä ja palautteita, viestintää, kulttuurikasvatusmalleja ja niiden yhdistämistä perheiden tukemiseen sekä osallisuuden vaalimista pilottiprosessin eri vaiheissa. Pilotin koordinaattoreilla oli keskeinen työpanos useissa työryhmissä.

2) palvelumuotoilulähtöisen menetelmän valintana osaksi työskentelyä.

Palvelumuotoilu tarkoittaa fyysisten tai aineettomien palveluiden suunnittelua ja kehittämistä sekä uusien palveluiden luomista. Palvelumuotoilussa keskeistä on käyttäjälähtöisyys, ratkaisukeskeisyys, kokeileva kehittäminen ja osallistaminen. Palveluiden tulee vastata käyttäjän tarpeisiin sekä olla taloudellisesti kestäväällä tavalla toteutettavissa. Näihin tavoitteisiin pyritään muotoilun menetelmin. Muotoilun menetelmistä Pienten kaaren pilotissa käytettiin erityisesti haastatteluita, kyselyitä ja havainnointia. Varhaiskasvatuksen työntekijöitä, lapsia ja lasten vanhempia kuultiin

mahdollisimman laajasti kyselyiden avulla. Näin pilotoitavan palvelun tulevat käyttäjät pääsivät osallisiksi kehittämistyöhön. Toimintamallien kokeilun toteutusta seurattiin havainnoiden. Havaintojen perusteella arvoitiin mallien toimivuutta ja pohdittiin kehitystoimenpiteitä jatkoa varten. Varsinaista palvelumuotoiluprosessia fasilitoituine työpajoineen pilotissa ei toteutettu, eikä palvelumuotoilijaa ollut ohjaamassa tai sparraamassa pilotin toteutusta. Palvelumuotoiluun kuuluvia toimintatapoja käytössä kuitenkin oli. Palvelumuotoilulähtöinen menetelmä, kuten myös rakenteellinen monialainen yhteistyö vahvistivat pilottiin osallistuneiden tahojen osallisuutta.

3) kulttuurikasvatus päiväkodissa ja kulttuurilaitoksissa osallisuutta vahvistavana toimintana.

Kulttuurikasvatus itsessään mahdollistaa lasten kuulluksi ja nähdyksi tulemisen kokemisen. Se vahvistaa lasten ryhmäytymistä ja vuorovaikutuksellisuutta. Pilotissa sovellettiin olemassa olevia malleja (Taidekaari, Utelias luokka, Taiteilija päiväkodissa) ja kokeiltiin sekä yhdisteltiin niiden osia Pienten lasten Taidekaaren mallin kehittämiseksi. Kuten kokeilevaan kehittämiseen kuuluu, pilotin taustana olevista malleista löytyi paremmin ja heikommin uuteen malliin soveltuvia toimintatapoja. Joidenkin käytäntöjen/mallien toteutus Tampereen varhaiskasvatuksen mittakaavassa ei esimerkiksi olisi pitkällä aikavälillä taloudellisesti mahdollista ilman hyvin suurta resurssia.

Osallisuus Pienten lasten Taidekaaren pilotissa

2.3. Rakenteellinen osallisuus

Rakenteellinen yhteistyö yhdisti kulttuurin ja varhaiskasvatuksen toimijoiden asiantuntijuudet varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusmallien suunnitteluun ja toteutukseen. Yhdessä työskenteleminen pilotin teemallisissa työryhmissä tuotti tietoa ja mallinnoksia ja suunnittelun tuloksia arvioitiin moniammatillisessa työryhmässä sekä ohjausryhmän toimesta.

Rakenteellinen osallisuus ja yhteissuunnittelu: verkostomainen projektiryhmä, työrykkaset

Pilotin palvelumuotoilulähtöinen työskentelytapa oli olennainen tekijä, jolla varmistettiin keskeisten toimijoiden ja osallistujien osallisuuden vaaliminen Pienten lasten Taidekaareissa. Alkukartoitus takasi sisältö- ja koulutustoiveiden keruun. Pilotin toimijoille suunnatuilla palautekyselyillä sekä haastatteluilla saatiin koottua tietoa jatkokehittämistarpeista. Lisäksi koordinaattorit havainnoivat päiväkodeissa mallien testausta. Monialaisen yhteistyön perustana oli yhteissuunnittelu, jossa yhdistyi kulttuurilaitosten, kulttuurikasvatusyksikön ja varhaiskasvatuksen henkilöstön erityisosaaminen. Kulttuurikasvatussisältöihin toivat oman osaamisensa kokonaisuudessa mukana olleet taiteilijat ja taidekasvattajat.

2.4. Osallisuuden vaalintaan käytetyt palvelumuotoilun menetelmät

2.5. Kulttuurikasvatustoiminta päiväkodilla ja kulttuurilaitoksissa osallisuutta vaalivana toimintana

Kulttuurikasvatustoiminta sinällään lisäsi päiväkodilla ja kulttuurilaitoksissa lasten ja varhaiskasvatuksen henkilöstön osallisuutta. Lapsille toimintaan osallistuminen vahvisti heidän taiteilijuutensa ja henkilöstölle pilotti avasi kokemuksen kulttuurikasvatuksen sisällyttämisestä päiväkodin kokonaispedagogiikkaan. Taiteilijat ja taiteilijaryhmät saivat ainutlaatuisen kokemuksen päiväkotikäisten lasten kanssa toimimisesta ja pedagogisen toiminnan kohdentamisesta pienille lapsille.

2.6. Alkukartoitus ja kyselyt

Alkukartoitus tiiviisti

Alkukartoituskysymykset kulttuurikasvatuksen sen hetkisestä tilasta lähetettiin kaikille 5-vuotiaiden ryhmissä työskenteleville sekä pilottitalojen 3-4 -vuotiaiden ryhmien henkilökunnalle.

Tuloksia

Ryhmissä 5 eniten toteutettua kulttuurikasvatuksen lajia:

- sanataide
- musiikki ja säveltaide
- muotoilu ja kädentaidot
- kuvataide
- media ja muut kulttuurin ala

Ryhmissä 5 vähiten toteutettua kulttuurikasvatuksen lajia:

- sirkus
- arkkitehtuuri
- elokuva
- teatteri
- kulttuuriperintö ja maailman kulttuurit

Henkilökunta toivoi koulutusta: media ja uudet kulttuurinalat, sirkus, teatteri, musiikki, tanssi, draama, kulttuuriperintö ja maailmankulttuurit.

Kartoituksen perusteella tehdyt toimenpiteet

Alkukartoitustulosten perusteella 5-vuotiaiden pilottiin valikoitui taiteenlajeiksi musiikki (konsertti + työpaja), kirjallisuus / sanataide (kirjasto + sanataidetyöpaja), sirkus (klovneriaesitys + klovneriatyöpaja), draama (draamallinen näyttelykierros + draamatyöpaja).

Päiväkotiin tulevan taidekasvattajan toivottiin mieluiten edustavan median ja uusien kulttuurinalojen, draaman, arkkitehtuurin, musiikin tai valokuvataiteen osaamista. Koulutus- ja taiteilijatoiveiden perusteella 3-4-vuotiaiden pilotin taiteenlajeiksi valikoituivat ko. taloihin sirkus, kuvataide + valokuvaus, sanataide ja musiikki.

Palvelumuotoilulähtöisen prosessin ensimmäinen kysely suunnattiin päiväkodin henkilöstölle. Kyselyllä tavoiteltiin tietoa siitä, mitä kulttuurikasvatussisältöjä päiväkoteihin toivottiin. Samalla kartoitettiin henkilöstön koulutustoiveita kulttuurikasvatuksen suhteen. Kartoituksella saatiin selvitettyä lisäksi henkilökunnan kokemuksia kulttuurikasvatuksen nykytilasta Tampereen varhaiskasvatuksessa. Pilotin toteutukseen liittyvät kyselyt osoitettiin 5-vuotiaiden ryhmissä työskenteleville sekä 3-4 -vuotiaiden pilottiryhmien henkilökunnille.

Alkukartoituksen lisäksi kaikkien eri tahojen (lapset, vanhemmat, henkilökunta, kulttuurilaitokset, taidekasvattajat ja työpajaohjaajat) näkemyksiä ja kokemuksia kartoitettiin kattavalla kyselypatteristolla.

Taiteilja päiväkodissa, sanataide. Lapset tekevät perhosensiipiä tanssiesitystä varten.
Kuva: Mia Ylä-Nojonen

Alkukartoitus

Pienten lasten Taidekaari -pilotin alussa tehtiin henkilöstölle kysely sen hetkisestä kulttuurikasvatuksen tilasta: mitä päiväkodeissa tehdään, mikä taiteenlaji on tuttua ja mikä vieraampaa sekä millaisia haasteita tai esteitä henkilökunta kokee kulttuurikasvatuksen toteuttamisessa olevan. Koulutustarpeita ja toiveita kulttuurilaitosvierailujen ja päiväkodeille tulevien vierailijoiden suhteen kartoitettiin omilla kysymyksillä.

Kyselyt lähetettiin kaupungin kaikille 5-vuotiaiden ryhmissä työskenteleville ja niiden 5 päiväkodin koko henkilökunnalle, jotka osallistuivat 3-4 -vuotiaiden Taiteilija päiväkodissa -pilottiin. Pilotin 3-4 -vuotiaiden Taiteilija päiväkodissa mallissa päiväkotien tuotavan taiteenlajin määritti kyselyssä henkilökunnan esiintuomat toiveet tulevan taidekasvattajan edustamasta taiteenlajista. Samoin 5-vuotiaiden ryhmien henkilökunnan esiintuomat toiveet kulttuurilaitoksista ja työpajoista otettiin huomioon pilotin tämän osuuden vierailuja ja työpajoja suunniteltaessa.

1. kysely (syyskuu 2020):

- kaikille 5- vuotiaiden parissa työskenteleville
- 100 vastausta
- 68 varhaiskasvatuksen opettajaa ja 32 lastenhoitajaa

2. kysely (syyskuu 2020):

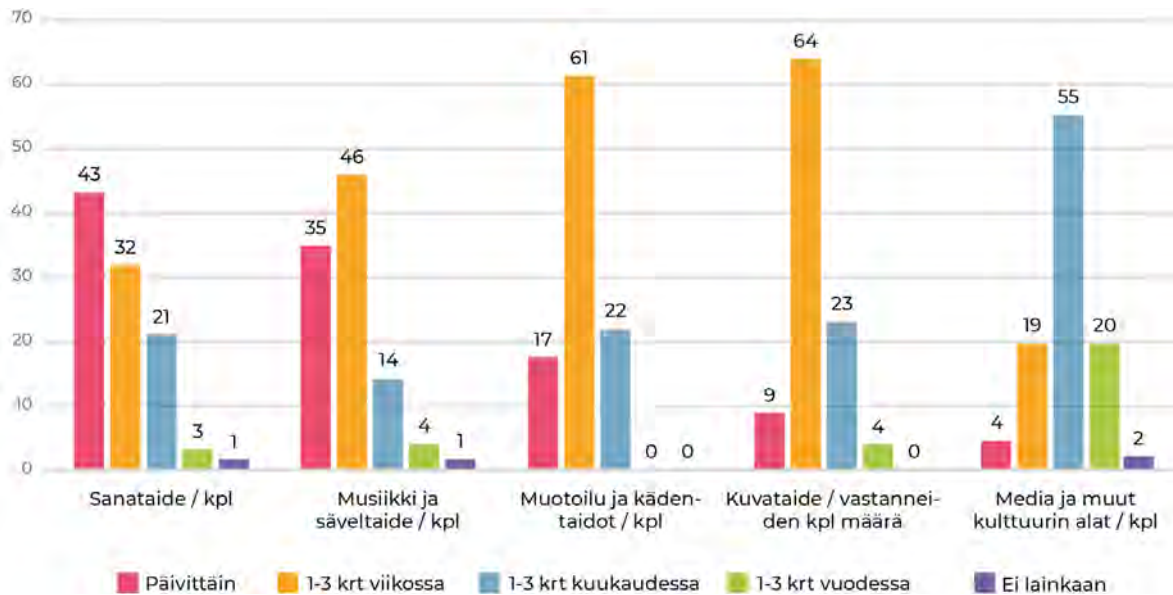
- pilottipäiväkoteihin
- 18 vastausta
- 11 varhaiskasvatuksen opettajaa ja 7 lastenhoitajaa

Alkukartoituksen tuloksia

Ryhmissä toteutettua kulttuurikasvatusta

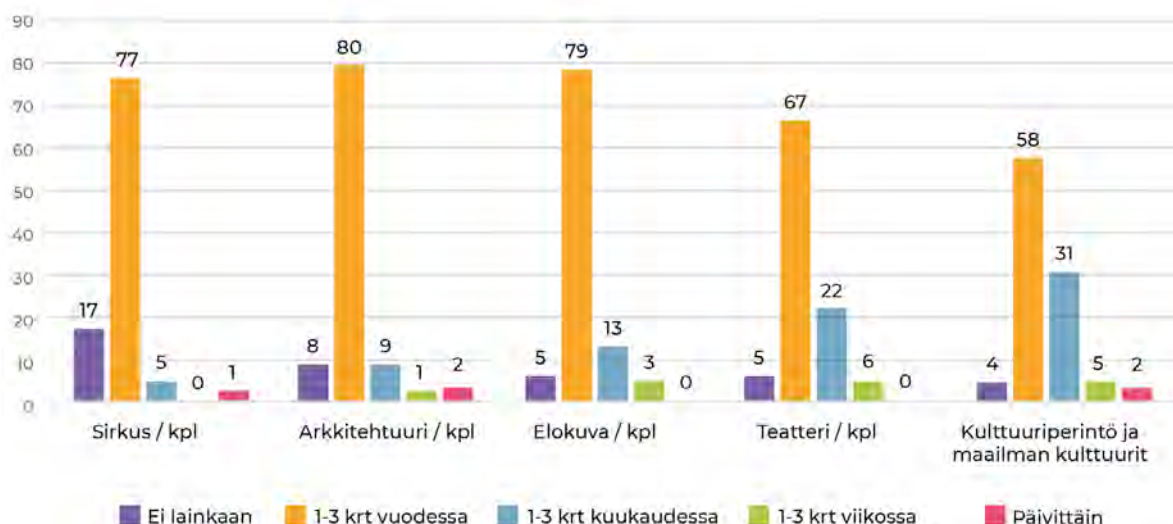
5 eniten toteutettua:	5 vähiten toteutettua:
• sanataide • musiikki ja säveltaide • muotoilu ja kädentaidot • kuvataide • media ja muut kulttuurin alat	• sirkus • arkkitehtuuri • elokuva • teatteri • kulttuuriperintö ja maailman kulttuurit

Kysymys 1: 5-vuotiaiden ryhmissä parhaiten toteutuneet kulttuurikasvatuksen osa-alueet

Loruttelu, laulaminen, muovailu ja piirtely näkyy päivittäisenä toimintana päiväkodin arjessa ja todennäköisesti myös kyselyn vastauksissa. Yksityiskohtaisemmin kuhunkin taiteenlajiin kohdistuneilla kysymyksillä olisi voitu saada tarkempaa tietoa siitä, mitä vastaajat ymmärtävät esim. käsitteellä sanataide tai musiikki.

Kysymys 1: 5-vuotiaiden ryhmissä vähiten toteutuneet kulttuurikasvatuksen osa-alueet

Kysely toteutettiin koronarajoitusten aikaan, jonka vuoksi kyselyiden vastauksissa näkyy osittain rajoitusten vaikutus. Esimerkiksi kulttuurilaitoskäyntejä ei rajoitusten vuoksi voitu tehdä. Kysymys vierailuista oli tosin laadittu muotoon ”Mitä vierailuja teette normaalioloissa?” mutta vastauksissa näkyy siitä huolimatta poikkeusajan vaikutukset.

Varhaiskasvattajien koulutustavoitteet 5 -vuotiaiden kyselystä

Top 7

Vastaajia 100

Kulttuurikasvatuksen osa-alue	Kpl/100
Media ja uudet kulttuurin alat	16
Sirkus	15
Teatteri	13
Musiikki	11
Tanssi	8
Draama	8
Kulttuuriperintö ja maailman kulttuurit	7

Pilottitalojen (3-4 -vuotiaiden pilotti) henkilökunnan koulutustavoitteet ja toive päiväkotiin tuotavasta taiteenalasta

Pilottitalojen henkilökunnan koulutustarve ja toive taiteilijan osaamisalasta	Koulutustarve	Taiteilija
Musiikki	8	4
Kuvataide	1	2
Kädentaidot ja muotoilu	0	3
Kulttuuriympäristö	0	3
Tanssi	9	3
Draama	7	7
Kirjallisuus, sanataide	1	3
Elokuva	1	2
Arkkitehtuuri	0	6
Media ja uudet kulttuurinalat	2	9
Sirkus	3	2
Valokuvataide	0	4
Kulttuuriperintö ja maailman kulttuurit	5	0

Koulutustoiveista ja taiteenalasta

Pilottitalojen henkilökunta toivoi koulutusta erityisesti tanssiin, musiikkiin, draamaan, kulttuuriperintöön ja maailman kulttuureihin sekä sirkukseen. Päiväkotiin tulevan taidekasvattajan toivottiin mieluiten edustavan median ja uusien kulttuurinalojen, draaman, arkkitehtuurin, musiikin tai valokuvataiteen osaamista.

Taulukosta näkyy, että henkilökunta ei toivonut välttämättä taiteilijan tuovan osaamista siltä osa-alueelta, johon itse kokivat tarvitsevansa koulutusta. Kyselyiden vapaan tekstin osioista kävi ilmi esimerkiksi, ettei arkkitehtuuria koettu omaksi osaamisalueeksi eikä sitä sen takia myöskään käsitelty lasten kanssa, mutta siihen ei myöskään kaivattu erityisesti koulutusta. Joissakin pilottitaloissa toivottiin kuitenkin taiteilijan olevan arkkitehtuurin osaaja.

Alkukartoituksen perusteella valikoituneet taiteenlajit

Alkukartoitustulosten perusteella 5-vuotiaiden pilottiin valikoitui taiteenlajeiksi musiikki (konsertti + työpaja), kirjallisuus / sanataide (kirjasto + sanataidetyöpaja), sirkus (klovneriaesitys + klovneria-työpaja), draama (draamallinen näyttelykierros + draamatyöpaja).

3-4-vuotiaiden pilotissa taiteenlajeiksi valikoitui sirkus, kuvataide, sanataide ja musiikki.

Minikonsertti päiväkodissa. Lapset pääsivät osallistumaan minikonsertin esitykseen erilaisia rumpuja soittamalla.
Kuva: Mia Ylä-Nojonen

Lasten osallisuutta mittaava kysely

Seuraavassa esitellään lasten osallisuutta mittaavan kyselyn tuloksia sekä nostamalla esille lasten kommentteja että tiivistelmällä, jossa osallisuuskyselyn tulokset esitellään lyhyesti.

Alla olevassa taulukossa on esillä niitä taiteenlajeja, joita lapset tekevät päiväkodin arjessa omasta aloitteestaan. Vastaukset on koottu sekä lapsilta että päiväkodin henkilökunnalta. Taulukon oikeassa laidassa on esillä lasten taiteenlajitoiveita.

Numeraaliset vastaukset taulukossa. Osa vastauksista on annettu ryhmäkohtaisina, osa yksittäisten lasten vastauksina.

Kolme näkökulmaa: lasten vastaus, henkilökunnan vastaus ja lasten toive.

1. Kysymys: Mitä lapset tekevät omasta aloitteestaan?
2. Mitä haluaisit tehdä? (lapsen toive)

Mitä lapset tekevät omasta aloitteestaan?	Lapset	Henkilökunta	Mitä haluaisit tehdä?
Kuvataide	18	7	19
Musiikki	9	3	13
Muovailu, askartelu	15	6	10
Rakentelu	21	7	10
Tanssi	7	6	11
Teatteri, draama	9	5	7
Sirkus	7	2	9
Valokuvaus	8	2	6
Elokuva	6	0	9
Kirjallisuus, lukeminen	7	5	8
Tietotekniikka	14	1	13 (yksi ryhmä painottuu)
Muu			1 (maalaus)

Alla esitellään lisäkysymyksiä, joita on esitetty lapsille ja henkilökunnalle lasten osallisuudesta. Vastauksen syventävät ja konkretisoivat lasten osallisuutta päiväkodissa tapahtuvaan kulttuurikasvatukseen. Kyselytulokset avaavat tilanteita, jotka mahdollistavat lasten osallisuutta. Kyselytulokset avaavat myös, mitä esteitä lasten osallisuudelle on. Lisäksi kyselytuloksissa näkyy lasten osallisuus toiminnan suunnitteluun.

Syventävät kysymykset jatkuivat lapsille ja henkilökunnalle.

Osallisuus: lasten vastaukset

Lapsille osoitetuissa kysymyksissä näkyi osittain henkilökunnan vaikutus vastauksiin. Suluissa eriteltyinä lasten ja aikuisten vastaukset.

Millaisissa tilanteissa voit tehdä em. asioita? Millaisissa leikeissä?

- roolileikeissä (nyt ei ole enää meillä) *(lapsi)*
- kaapista saa ottaa rakentelua, muovailua ja askartelua *(lapsi)*
- leikki- ja ryhmätilanteissa *(aikuinen)*
- lego-, barbi-, rakentelu- ja muissa leikeissä *(aikuinen)*
- leikinvalintataululla aamupalan jälkeen ja välipalan jälkeen *(lapsi)*
- lego- ja duplileikeissä, rakentelussa *(lapsi)*
- leikeissä kavereiden kanssa *(lapsi)*

Mikä estää lapsia tekemästä em. asioita?

- kun aikuinen sanoo "ei vielä" *(lapsi)*
- välineitä puuttuu, tavarat on kaapissa, ei lasten saatavilla *(aikuinen)*
- ei ole padeja, tietokonetta, kameraa, sirkusvälineitä tai soittimia *(aikuinen)*
- ei ole älytaulua osastolla *(lapsi)*
- valokuvaus-> kamera menee väärinpäin *(lapsi)*
- sirkus on niin vaikeaa *(lapsi)*
- ei saa *(lapsi)*
- ei oo *(lapsi)*

Saavatko lapset päättää mitä tehdään? Osallistua suunnitteluun?

- joo ja ei, välillä voi valita *(lapsi)*
- yhteiset ideoinnin, ehdotusten kuuntelu, äänestykset kuvien avulla *(aikuinen)*
- saa osallistua suunnitteluun ja päättää mitä tekee *(aikuinen)*
- leikin valinnassa *(lapsi)*
- joo, mutta maanantaina aikuiset *(lapsi)*
- välillä saadaan *(lapsi)*

Osallisuus: lasten vastaukset kiteytettynä

Missä tilanteissa voit tehdä näitä asioita?

- Leikinvalintataulun avulla lapsi voi valita tekemisen
- Roolileikeissä
- Rakenteluleikeissä
- Nukkeleikeissä
- Kaverin kanssa

Mikä estää sinua tekemästä näitä asioita?

- Aikuinen estää tekemisen vetoamalla aikaan tms.
- Sopivia välineitä ei ole

- Välineet eivät ole lasten saatavilla/näkyvillä
- Lapsilla ei ole tarvittavaa taitoa välineiden käyttöön

Saako lapset päättää? Osallistua suunnitteluun?

- Lapset kokevat voivansa (aikuisen rajamalla tavalla) valita itse tekemisensä. Mm. leikinvalintataululla.
- Aikuiset osallistavat lapsia suunnitteluun yhteisillä ideoinneilla ja äänestyksillä.

Alla olevissa kyselytuloksissa on nähtävillä päiväkodin henkilöstön kuvauksia lasten osallisuudesta. Kyselytulokset avaavat myös osallisuuden esteitä ja rajoituksia. Kyselytuloksissa on nähtävillä myös lasten omia luovia prosesseja, leikin mahdollistamia tilanteita. Lisäksi henkilökunta kuvailee lasten osallisuutta toiminnan suunnittelussa.

Osallisuus: henkilökunnan vastaukset (9)

Millaisissa tilanteissa lapset tekevät kuvataidetta, musiikkia ym. omasta aloitteestaan?

- ryhmän arjessa päivittäin (3)
- kuvataidevälineitä lasten ulottuvilla (3)
- muut tavarat, kirjat ja rakenteluvälineet lasten ulottuvilla (3)
- lapset saavat valita itse mieluisan tekemisen
- toiminta-aikana
- aikuisen innostava malli heijastuu lasten toimintaan (2)
- aikuinen osallistaa ja innostaa lapsia heidän kiinnostuksen kohteistaan käsin (havainnoinnin tärkeys!)
- aamupiirissä lapset tekivät sirkustemppeja
- vapaan leikin aikaan (2)
- kirjoja luetaan ennen päivälepoa
- leikkitilanteissa saatetaan joskus tanssia musiikin tahtiin
- teatteri ja draama näkyy roolileikeissä
- leikinvalintataulun kuvien avulla
- materiaalit ja välineet houkuttelevasti esillä ja vaihtuvasti

Mikä on esteenä tai rajoittaa lasten omaehtoista tekemistä?

- meillä ei ole tarvittavia välineitä tai tiloja (5)
- tilan käyttö -> siivottava siivouksen tieltä
- emme tuo näitä tarpeeksi tarjolle (4)
- aikuisen halu, asenne, innostus ko. asiaa kohtaan (3)
- lasten kiinnostuksen puute (2)
- ajan puute, aikataulutus (2)
- henkilökunnan määrä
- teknisten laitteiden käyttö vaatii aikuisen läsnäoloa
- tilojen (ja välineiden) yhteiskäyttö rajoittaa mahdollisuuksia

Miten lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun tai toteuttamiseen?

- kertovat, mitä haluavat (3)
- jutellaan, miten joku tekeminen voitaisiin toteuttaa (2)
- lasten ideoita otetaan vastaan ja kuunnellaan, sisällön suunnittelua yhdessä (2)
- kysellään lasten ideoita, mielenkiinnonkohteita esim. retkiä (5)
- kyllä, päivittäin
- aamupiiirillä mietitään mitä tehdään
- äänestetään kuvista/valokuvista, mikä on kivaa, mitä tehdään uudestaan (2)
- mm. laulu- ja liikuntahetkissä esittävät omia toiveitaan
- lasten haastattelut
- aikuisten havainnoinnin kautta -> ympäristöä muokataan lapsia innostavaksi havaintojen perusteella (3)
- havainnoidaan lasten mielimusiikkia, lempihahmoja-> käytetään toiminnassa suunnitellusti

Millaisia ovat lasten keskinäiset luovat prosessit?

- juttelevat siitä mitä ovat tekemässä, esim. piirtämisessä (2), maalaamisessa, rakentelussa (3) ja roolileikeissä (2).
- leikki etenee vuorovaikutuksessa
- ottavat mallia toisiltaan
- lähtee leikistä, ideoivat yhdessä ja jakavat rooleja (3)
- yhteinen innostus
- sirkusvälineillä tehtiin omia esityksiä
- aremmatkin uskaltavat, kun on voimakas malli ja imu tekemiseen
- piirtämistä (2), maalaamista ja askartelua yhdessä kaverin kanssa
- aikuinen valvoo ja suuntaa toimintaa pedagogisesti tarvittaessa (työ loppuun tekeminen)
- lapset ryhtyvät tanssimaan, kun musiikkia soitetaan cd:ltä tai youtubesta
- muovailtaessa
- keksivät piirtämis-, värittämis- ja askarteluideoita keskenään

Miten ne näkyvät leikeissä?

- spontaania leikkiä
- roolien improvisointi leikeissä
- matkivat aikuisten tekemistä (roolileikit)
- sirkus ei ole näkynyt leikeissä
- lapset toivat omia sirkusvälineitä kotoa
- roolileikeissä lapset haluavat usein tanssia
- prinsessa- ja balettileikkejä, joissa tanssitaan
- yhteinen tekeminen, innostuminen ja ideointi
- joku lapsi ohjaa, toiset tekevät sen mukaan
- leikki-ideat kehittyvät koko ajan ja lapset luovat uutta

Osallisuuskyselyn tulokset

(11 vastausta)

Lasten osallisuudesta kysyttiin pilottiin osallistuneilta 3-4-vuotiaiden ryhmiltä. Kysymykset osoitettiin toisessa osiossa suoraan lapsille ja toisessa henkilökunnalle, jotta saataisiin molempien kokemus samasta ilmiöstä.

Vastausten mukaan lapset tekevät omasta aloitteestaan useimmiten kuvataidetta, rakentelua ja muovailua / askartelua. He haluaisivat näiden lisäksi tanssia ja musisoida.

Lapset saavat useimmiten itse valita leikkinsä ja usein valintaa ohjaa leikinvalintataulu. Heidän mielipiteitään kysellään ja kuullaan. Lasten ja henkilökunnan vastausten perusteella lasten osallisuus toteutuu kohtalaisen hyvin.

Osallisuuden toteutumista vaikeuttaa esim. ajan, välineiden tai tilojen puute. Henkilökunta mainitsi myös aikuisten asenteet osallisuutta rajoittaviksi tekijöiksi. Lapset mainitsevat myös omien taitojen puutteen estävänä tekijänä.

Lasten keskinäisiä luovia prosesseja nähdään roolileikeissä, rakenteluleikeissä ja kuvataiteellisessa työskentelyssä. Lasten keskinäisten prosessien havaitseminen ja näkyväksi tekeminen on haastavaa ja vaatii henkilökunnalta tarkkaa havainnointia.

Kehitettävää

Lapsen osallisuuden toteutuminen vaatii aikuiselta sen mahdollistamista. Välineitä mm. musiikin tekemiseen pitäisi olla lasten ulottuvilla, tilojen käytön pitäisi olla joustavaa ja monipuolista ja lasten omaa kulttuuria ja heidän keskinäisiä luovia prosesseja pitäisi havainnoida tarkasti ja tehdä näkyväksi niin lapsille kuin heidän vanhemmilleenkin. Leikkien rikastuttaminen ja niiden jalostaminen kulttuurikasvatuksellisiksi projekteiksi olisi varhaiskasvatussuunnitelman mukaista laaja-alaista ja lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa pedagogiikkaa. Henkilökunnan koulutuksen kautta voidaan saada aikaan osaaminen ja innostus aikuisissa, joka mahdollistaa taitojen opettamisen myös lapsille. Innostunut ja omiin taitoihinsa luottava aikuinen siirtää osaamista ja innostusta myös lapsiin. Näin syntyy itseään ruokkiva kehä, jossa osaaminen ja osallisuus lisääntyy ja aktiivisen tekijän rooli siirtyy aikuisilta lapsille.

2.7. Kooste lasten ja henkilökunnan osallisuuskyselyn vastauksista

Alla oleva kooste avaa lasten ja henkilökunnan vastauksia lasten osallisuuden suhteen eri näkökulmista.

Mitä lapset tekevät omasta aloitteestaan

Lasten vastauksissa *”Mitä lapset tekevät omasta aloitteestaan?”* lapset kertovat useimmiten tekevänsä tiettyjä tuttuja asioita, kuten piirtäminen maalaaminen, muovailu, rakentelu. Roolileikit yhdistyvät vastauksissa draamaan ja teatteriin. Kirjojen lukeminen lienee tavallista päiväkodeissa, mutta lapset eivät mainitse sitä sellaisena tekemisenä, jota he tekevät omasta aloitteestaan. Kirjojen lukeminen voi olla myös aikuisten taholta ohjeistettua odotteluajan täyttämistä. Näin voi päätellä vastauksesta, että kirjoja luetaan ennen päivälepoa. Kavereiden ja yhteisleikin merkitys kasvaa 4-5-vuotiailla, joten lasten vastauksissa leikkiminen kavereiden kanssa vienee voiton kirjojen lukemisesta. Taulukon vastauksissa tietotekniikan suuri lukumäärä lasten vastauksissa tulee yhdestä ryhmästä (13).

Lasten käsitys valinnanmahdollisuuksistaan eroaa aikuisten vastauksista. Oleellista onkin verrata lasten toiveita aikuisten vastauksiin. Eli mitä lapset tekisivät, jos siihen olisi mahdollisuus.

Toiveissa esiintyy tasaisemmin kaikki tarjotut vaihtoehdot kuten elokuva, valokuvaus, tietotekniikka ja sirkus.

Mahdollistavaa vai rajoittavaa?

Sekä lasten että henkilökunnan vastauksissa näkyy päivän rakenteen vaikutus toimintaan. Lapsen päivä jakautuu edelleen selkeästi ohjatun ja suunnitellun toiminnan ja toisaalta ”vapaan” leikkiajan kesken. Omaehtoisessa toiminnassa lapset toisaalta leikkivät roolileikkejä, joihin voi sisältyä esim. musiikin mukaan tanssimista ja draamallisia elementtejä ja toisaalta suosittua on erilainen rakentelu. Mutta leikkeihin ei vastauksien mukaan sisälly esim. kuvataiteellista tekemistä tai musiikin itse tekemistä laulamisen tai soittamisen muodossa. Kuvataide, muovailu ja askartelu toteutuu yleensä omina leikeistä erillisinä toimintoinaan.

Oppimisympäristöstä

Henkilökunnan vastauksissa nousee tärkeänä lasten omaehtoista luovaa toimintaa edistävänä tekijänä aikuisten innostus ja lasten mielenkiinnon kohteiden havainnointi. Samoin nousee oppimisympäristön muokkaaminen sellaiseksi, että se mahdollistaa erilaisen omaehtoisen taiteellisen toiminnan. Välineiden saatavuus ja näkyvillä olo koetaan tärkeäksi tekijäksi. Vastaavasti lasten omaehtoista toimintaa ehkäisee sekä lasten että aikuisten vastauksissa ajan puute tai muiden päiväkodin toimintojen rutiinien rajoittavuus. Todennäköisesti lasten vastauksissa rajoittavista tekijöistä vastaustyyppi *”ei saa”* *”ei oo”* kuvaa aikuisten innottomuutta, ajan puutetta tai tilojen käyttöön liittyviä rajoituksia. Vastauksista ei näy, että toimintaa rajoittavia tekijöitä selitettäisiin ja perusteltaisiin lapsille tai että lapset tietäisivät, mistä rajoitukset johtuvat.

Myös tilojen yhteiskäyttö ja siivouksen mahdollistaminen rajoittaa spontaania tai pitkäkestoista taiteellista toimintaa. Sopivaa tilaa ei ole käytössä silloin, kun lapsilla tai aikuisilla nousee idea tiettyyn toimintaan. Toisaalta tilat täytyy päästä siivoamaan tiettyyn aikaan päivästä. Se tarkoittaa, että leikkien, rakennelmien tai maalausten jättäminen odottamaan työskentelyn jatkumista myöhemmin on usein mahdotonta.

Tietotekniikka

Lapset kuvaavat myös omaa osaamistaan rajoittavana tekijänä tyyliin: *”ei voi itse kuvata kameralla, kun se menee väärin päin”*. Aikuisten vastauksissa henkilökunnan tai ajan puute näkyy varsinkin kameralla ja iPadilla kuvaamiseen tai muuten tietotekniikan käyttöön liittyvissä vastauksissa. Joissakin ryhmissä tietotekniikka on kuitenkin käytössä päivittäin.

Aikuisen rooli innostajana ja mahdollistajana

Leikinvalintataulu on yleisesti käytössä päiväkodeissa ohjaamassa lasten valintoja. Minkälaisia valintavaihtoehtoja taulussa on, riippuu aikuisista ja toisaalta aikuisten rooli erilisten tekniikoiden opettajina ja tekemisten mallintajina on tärkeä. Siksi tärkeää olisi, että henkilökunta tuntisi ja hallitsisi laajalti taito- ja taidekasvatuksen eri osa-alueita. Aikuisen innostus ja rooli tekemisen mahdollistajana ja itse tekijänä on tärkeä. Taide-elementtien tuonti leikki-tilanteisiin vaatii henkilökunnalta ennakkointia, suunnittelua ja toisaalta aikuisen valmiutta heittäytyä mukaan lasten leikkiin.

Lasten keskinäiset luovat prosessit

Lasten keskinäisiä luovia prosesseja nähdään roolileikeissä, rakenteluleikeissä ja kuvataiteellisessa työskentelyssä. Lasten keskinäisten prosessien havaitseminen ja näkyväksi tekeminen on haastavaa ja vaatii henkilökunnalta tarkkaa havainnointia. Se mitä lasten välillä tapahtuu, millaisia yhdessä kehittyviä luovia ideoita ja vertaisoppimista näissä tilanteissa ilmenee, voi jäädä aikuiselta helposti huomaamatta. Myös näkökulmana lasten keskinäiset luovat prosessit ja lasten oma kulttuuri voi olla uutta. Siitä voi kertoa tähän kysymykseen annettujen vastausten vähäisyys ja toisaalta vastausten keskittyminen havaintoihin lasten vuorovaikutuksesta leikeissä ja esim. piirtämis- tai askartelutilanteissa.

2.8. Vanhempien, henkilökunnan ja työpajaohjaajien odotukset Taiteilija päiväkodissa -pilotin sisällöistä

1. Millaisia odotuksia tai toiveita teillä on liittyen Taidekasvattajan työskentelyyn lapsiryhmässä pilotin aikana?

Vanhemmat pitivät tärkeänä, että lapsille tarjotaan uusia elämyksiä. Monipuoliset taidekokemukset nousivat vastauksissa kärkeen (13). Lapsen yksilöllinen kohtaaminen (9) ja osallistava, omaan ideointiin perustuva ja mielikuvitusta ruokkiva toiminta oli vanhempien toiveissa tärkeässä roolissa.

2. Millaisia odotuksia tai toiveita teillä on liittyen varhaiskasvatuksessa annettavaan kulttuuri- tai taidekasvatukseen yleensä?

Kulttuurikasvatukseen yleisemmin kohdistuvat toiveet eivät juuri eronneet 1. kohdan vastauksista. Kärkeen nousi toiveet tarjonnan monipuolisuudesta ja uusista hauskoista tekemisistä (10). Toiveita esitettiin myös sekä suomalaista kulttuuria että muita kulttuureja esittelevästä toiminnasta. Toiminnan toivottiin olevan sellaisia taide-elämyksiä tarjoavaa, jota koti oloissa ei yleensä tarjota. Toivottiin myös, että kulttuuri- ja taidekasvatuksesta ei minkään ikäisiä lapsia suljettaisi pois, vaan tarjonta kattaisi kaikki varhaiskasvatukseen ikäiset lapset.

Perusaskartelua (piirtelyä, saksilla leikkaamista, liimaamista ja maalaamista) on aika paljon. Olisi kiva, jos luovaa oppimista hieman laajennettaisiin. Samoin toivoisimme, että lapsen oma näkemys tulisi paremmin esille, ei niinkään henkilökunnan vision toteutus.

Toisaalta joissakin vastauksissa mainittiin toiveina perinteisempiä taidekasvatuksen menetelmiä kuten loruttelu, piirtäminen ja musiikkikasvatus.

3. Mitä pidätte tärkeänä tai mitä mielestänne pitäisi työskentelyssä ottaa huomioon liittyen lapseenne tai lapsiryhmään?

Yksilöllisyys ja lapsen oman ilmaisun tukeminen näkyi vahvana toiveena vanhempien vastauksissa (14).

Tutustutettaisiin kaikkiin taiteenaloihin ja sitten lapsi saisi valita, mikä kiinnostaa eniten ja hän saisi käyttää aikaa siihen sitten enemmän.

Lapsen osallisuus toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen näkyi myös joissakin toiveissa.

Vaikka ideoitaisiin yhdessä, tuetaan ja rohkaistaan tekemään juuri sellaista taidetta kuin itse haluaa. Erilaisuus myös taiteessa on rikkaus ja jokaisen teos yhtä arvokas ja tärkeä.

Ohjauksen toivottiin olevan kannustavaa, tasapuolista ja lapsen kehitystä (mm. keskittymistä) monipuolisesti tukevaa.

Lapseni ei osaa puhua, mutta haluan että silti kannustetaan.

Ohjaajalta toivottiin rauhallisuutta, selkeäsanaisuutta, positiivisuutta ja arkojen lasten kannustavaa huomioimista.

Taiteilija päiväkodissa, musiikki. Musiikkikasvattaja opettaa lapsia soittamaan kanteleella. Kuva: Mia Ylä-Nojonen

Koonti kehittämiskohteista

Taidekasvatusta tukeva oppimisympäristö

Lasten yhdenvertaisen osallisuuden kannalta on tärkeää kiinnittää huomiota oppimisympäristön tarjoamiin mahdollisuuksiin toteuttaa taidetoimintaa oma-aloitteisesti. Välineitä ja materiaaleja pitää olla näkyvillä tai vähintäänkin lasten saatavilla. Aikuisten pitää olla valppaina mahdollistamaan lasten toiminta pienimpienkin vihjeiden pohjalta. Havainnointi nousee tässä tärkeään osaan arkojen tai puhumattomien lasten toiminnan tukemisessa. Ympäristö, joka tarjoaa paljon virikkeitä ja mahdollisuuksia tarttua erilaiseen tekemiseen mahdollistaa lapsen oman aktiivisuuden ja tukee näin itsetunnon kehitystä ja pystyvyyden tunnetta. Samalla henkilökunta voi havainnoida lapsen mielenkiinnon suuntautumista ja tukea sitä tai tarjota lapselle uusia kokemuksia oppimisesta ja taiteen tekemisestä.

Henkilökunnan osaaminen

Henkilökunnan eri taiteenalojen osaamista tulee lisätä ja yhden varteenotettavan mahdollisuuden tarjoaakin päiväkodissa työskentelevä taidekasvattaja, joka voi lasten kanssa toimimisen lisäksi tavoitteellisesti kouluttaa myös henkilökuntaa edustamaansa taiteenalaan. Kouluttamalla henkilökuntaa ja mallintamalla toimintaa lasten kanssa voi taidekasvattaja moninkertaistaa päiväkotityöskentelynsä hyödyt. Oman lapsiryhmänsä lisäksi hän laajentaa vaikutukset henkilökunnan koulutuksen ja innostamisen kautta myös päiväkodin muille lapsille ja heidän perheilleen.

Lasten mielenkiinnolla ei ole rajoja. He ovat valmiita ottamaan haltuun uusimman teknologian ja tutustumaan taiteen eri osa-alueisiin. Aikuisilla pitää olla uteliaisuus ja halu lähteä tutkimaan uutta ja tuntematonta lasten kanssa. Oppiminen mahdollistuu uteliaisuuden ja uskalluksen kautta myös aikuisille.

Luova oppiminen ja elämykset vanhempien toiveissa

Vanhempien toiveissa päiväkodin taidetarjonnan toivottiin täydentävän kodin tarjontaa. Luova oppimisen rinnalla toivottiin loruttelua, piirtämistä ja musiikkikasvatusta. Lasten oman ilmaisun tukeminen ja lasten osallisuuden vahvistaminen näkyivät vahvasti vanhempien toiveissa.

2.9. Pilottien palautekyselyt

Kyselyistä nousevat toiveet toiminnan kehittämiseksi

Pilotissa tuotettiin toiminnan rinnalla iso havainnointiaineisto. Aineisto sisältää tietoa pilotin toteutumisesta, taidepedagogin raportteja, pedagogista dokumentointiaineistoa, pienten lasten Taidekaaren osallisuusmallin materiaalia, perheiden taide- ja kulttuuriharrastamisen mallin suunnitelmia, pilotissa syntyneen menetelmäpaketin, lainattavien materiaalien paketin sekä toimintamallien jäsennykset, jotka luovat perustaa varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuksen suunnitelmalle.

Eri kyselyt eriteltyinä

5-vuotiaiden Kulttuurilaitos ja työpaja -mallissa kyselyt osoitettiin

- Yksi kysely vanhemmille vierailun ja työpajan jälkeen, vanhempien kysymyksiin sisältyi lasten palaute
- Yksi kysely henkilökunnalle vierailun ja työpajan jälkeen, lasten palaute sisältyi kyselyyn
- Kulttuurilaitokset ja työpajaohjaajat antoivat omat palautteensa toiminnan päätteeksi
- Lisäksi palautteita kerättiin kulttuurilaitoksilta ja työpajaohjaajilta yhteisessä päätöstilaisuudessa
- Tampere Filharmonia piti Teamsissa muusikoille oman palautetilaisuuden, johon koordinaattorit osallistuivat

3-4 -vuotiaiden Taiteilija päiväkodissa -mallissa kyselyt osoitettiin

- Vanhemmille ennen ja jälkeen taidekasvattajan työskentelyn päiväkodissa
- Henkilökunnalle ja taidekasvattajille jokaisen työpäivän (8 päivää) jälkeen
- Taidekasvattajille pidettiin lisäksi yhteinen palautetilaisuus

Koordinaattorit kävivät havainnoimassa lisäksi kaikki eri pilotin osat ja näissä yhteyksissä käydyissä keskusteluissa kerättiin sekä taiteilijoilta että henkilökunnalta palautetta ja kehittämis ehdotuksia. Lasten osallisuutta kartoitettiin kyselyllä, johon osallistuivat Taiteilija päiväkodissa -malliin osallistuneet ryhmät. Alkukartoitus suoritettiin e-lomakkeella. Pilotin malleihin liittyviin kyselyihin oli mahdollisuus vastata joko paperilla tai sähköisellä Forms-kyselyllä, ja osallisuuskysely tehtiin paperilomakkeella.

Tässä kappaleessa esitellään nostoja kyselytuloksille, jotka kuvaavat kulttuurilaitosten pedagogian onnistumisen hetkiä lasten kertomina. Sen rinnalla lasten vanhempien toiveet auttavat miettimään jatkossa entistä paremmin viestinnän sujumista.

3. Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusmallit

Aiemmissa luvuissa on kuvattu TAIKAVA- ja Utelias luokka -hankkeista miellettyjä rakenteellisen yhteistyön käytäntöjä ja Pienten lasten Taidekaari -pilotissa käytettyä palvelumuotoilulähtöistä menetelmällistä työskentelytapaa, joka on mahdollistanut pilotin toimintaan osallistuneiden toimijoiden vahvan osallisuuden kokemuksen. Tässä luvussa keskitytään avaamaan pilotin pedagogiikassa sovellettuja kahta toimintamallia niiden kulttuurikasvatuksellisten ja pedagogisten sisältöjen näkökulmasta. Luvussa avataan sekä 3-4-vuotiaille ja viskareille kehitettyjä kulttuurikasvatusmalleja. Työskentelystä 3-4 vuotiaille suunnatusta Taiteilija päiväkodissa -mallin puitteissa kuullaan lisäksi taiteilijan kuvaus, joka elävöittää mallien hahmottamista taidepedagogisen toiminnan sisältä käsin. Luvussa esitellään kulttuurilaitosten pedagogiikkaa ja perhemallin suunnittelun näkökulmia. Aiempien lukujen tavoin tiiviin esittelyn lisäksi voi tutustua tarkemmin pilotin tiedon keruuta ja palautteita kokoaviin kyselyihin.

3.1. Innoittajana Taiteilija päiväkodissa ja Utelias luokka -mallien sekä Taidekaaren hyvät käytännöt

TAIKAVA-hankkeen Taiteilija päiväkodissa- ja Utelias luokka -mallien sekä Taidekaarimallin hyvät käytännöt ovat antaneet suunnan Pienten lasten Taidekaari -pilotille. Keskiössä on ollut ajatus taidepedagogiikan toimimisesta varhaiskasvatuksessa rakenteellisena tukitoimena eli keinona tukea lasten kasvua ja oppimista. Pilotissa on oltu tietoisia taidepedagogiikan eri ilmaisumuotojen erityispiirteistä ja vaikutuksista.

- Kuvataidekasvatuksen luova ja tutkiva ote
- Sirkustaiteen äärellä keskittyminen tehostuu
- Draamakasvatus esiintymistaitojen vahvistajana
- Musiikkikasvatus ryhmätaitojen, empatian ja eläytymisen tukena

Pienten lasten Taidekaari -malli on siten syntynyt kolmen vahvan ja hyväksi koetun pedagogisen mallin hyvien käytönteiden yhdistämisestä. TAIKAVA-malli on antanut suuntaa 3-4-vuotiaiden lasten Taiteilija päiväkodissa -mallin rakentamiseen. Kuvataidekasvatukselliset menetelmien erityispiirteet, kuten luova ja tutkiva taidetyöskentely sekä lasten oman taiteilijuuden tukeminen, pääsivät keskiöön kuvataidesisällöissä, kuten taidepedagogin kuvauksessa tulee esille. Taiteilija päiväkodissa -mallin työparitoiminnassa on lisäksi vahvistettu ohjaajien herkkyyttä havaita lasten ideat ja ottaa ne osaksi taide- ja kulttuurikasvatustoimintaa.

Pilotti mahdollisti Taiteilija päiväkodissa -toimintamallin soveltamisen viidessä päiväkodissa 8 päivän ajan. Kulttuurikasvatuksen sisältöteemat valittiin henkilöstön toiveita kuunnellen. Teemoiksi kohosivat sirkus, kuvataide, sanataide ja musiikki. Pilotissa kuultiin henkilöstön sisältötoiveiden rinnalla myös koulutustoiveita. Taiteilijoiksi valikoitui Taidekaarelle tuttuja, kokeneita ammattilaisia sekä Taidekaaren oma ohjaava museolehtori. Pilotista tuli monitaiteinen ja toiminnan edetessä eri taiteenlajien ominaiset vahvuudet sekä toimintaa liittyvät haasteet tulivat nähdyiksi ja koetuiksi. Eri päiväkodeissa kokeiltiin toisistaan poikkeavia lähestymistapoja ja käytänteitä.

Pienemmissä päiväkodeissa lapset saivat enemmän aikaa taiteilijan ohjauksessa, isommissa aika jakautui useammalle ryhmälle. Yhteisten kohtaamiskertojen määrä vaikutti selkeästi toimintaan. Keskittyminen pienempiin päiväkoteihin, joissa ryhmiä oli yhdestä kahteen, taiteilija eteni lasten kanssa pitkäkestoisempaan, projektimaiseen työskentelyyn. Vastaavasti isommissa 4-5 ryhmän päiväkodeissa toiminta oli työpajamaisempaa. Esittävien ja visuaalisten taiteenlajien ero näkyi muun muassa työtuntien riittävyudessa, kuvataidetta ja käsityötä varten tehtävä valmistelutyö söi isomman osan taiteilijan tunteista kuin sirkusta ja musiikkia ohjaavilla. Kuvataiteesta ja käsityöstä jäi jokin fyysinen teos mikä oli helpompi esitellä vanhemmille ja saattaa muistuttaa projektista myöhemminkin.

Utelias luokka -mallin käytänteet toteutuivat enemmän pienissä päiväkodeissa kuin isoissa.

- Oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun tuki
- Ilmaisutaidot oppimisen keskiössä
- Empatia- ja tunnekasvatus

Tohlopin ja Multisillan päiväkodeissa lasten osallisuuden huolehtiminen kulttuurikasvatustoiminnassa oli keskeisellä sijalla. Toiminta suunniteltiin yhdessä lasten kanssa ja sitä muokattiin päivien edetessä lasten toiveiden ja tarpeiden mukaisesti.

Tunneilmaisu ja jokaisen osallistujan henkilökohtaisen erityisyyden esille nostaminen ja arvostaminen olivat vahvasti osa tätä kokonaisuutta. Taiteilija päiväkodissa -mallin edut näkyivät selvästi hankkeen tuloksissa. Taiteilijan monipäiväinen työskentely päiväkodilla mahdollisti syvemmän tutustumisen sekä lapsiin että henkilökuntaan. Taiteilija tuli erityisesti lasten taholta tunnistetuksi ja osaksi työyhteisöä. Taiteilijan tuttuus mataloitti kynnyistä keskustella kulttuurikasvatuksesta ja taide oli läsnä päiväkodin arjessa normaalista poikkeavalla tavalla. Taiteilijat olivat lasten suunnalta suosittua seuraa päiväkodin arkipäivän toiminnoissakin.

Taidekaari-perusmalli, jossa oppilaat saavat vierailun kulttuuri-instituutioon ja työpajan, toteutui tässä toiminnassa kevytversiona, esimerkiksi värit-teema miniluentona ja maalaustyöpajana. Useassa kohtaa hyödynnettiin perusmallille tyypillistä tapaa soveltaa samaa työpajaa eri ryhmille sitä kullekin sopivaksi muokaten. Taidekaarelle tyypillinen, vahva lapsen oman taiteilijuuden ja taiteellisen itsenäisyyden vahvistaminen näkyi kaikessa lasten kanssa tehdyssä toiminnassa.

Alla olevassa taulukossa on esitetty kooste 3-4 -vuotiaiden Taiteilija päiväkodissa -mallin eri päiväkodeissa tarjotuista taiteenlajeista, niihin osallistuneiden lapsiryhmien määrästä, lasten määrästä sekä päiväkodeissa työskennelleistä taiteilijoista ja taidepedagogeista:

Päiväkoti	Taiteenlaji	Ryhmä-määrä	Lapsi-määrä	Päiväkotitaiteilija
Juvan päiväkot	Musiikki, kulttuuriperintö	4	68	Etnomusikologi Petra Käppi, Kulttuuriosuuskunta Uulu
Multisillan päiväkot	Mediataide, painotus valokuvauksessa	5	78	Ohjaava museolehtori Janina Ahlfors, Taidekaari
Länsi-Tesoman päiväkot	Sirkus	3	51	Draamapedagogi Jarmo Skön, Tampereen taidekasvatus ry
Itätuulen päiväkot	Kirjallisuus, sanataide, tanssi	1	21	Draamapedagogi Anne Herrala, Koulutuspalvelu Decamerone
Tohlopin päiväkot	Käsityö, muotoilu, kuvataide	2	31	Ohjaava museolehtori Janina Ahlfors, Taidekaari

3.2. Erityistä Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusmalleissa:

- Taiteilijoiden päiväkotiin tuottamat monitaiteiset sisältöteemat kartoitettiin lapsilta ja henkilöstöltä alkukartoituksessa
- 3-4 v: kulttuurikasvatuksen sisältöteemoissa yhdistyy sekä monitaiteiset sisältötoiveet että henkilöstön koulutustoiveet
- Kulttuurikasvatuksen keskiössä oli lasten taiteilijuuden vaaliminen
- Taiteilijat työskentelivät viidessä päiväkodissa lasten kanssa 8 pv:n ajan monitaiteisten sisältöjen kanssa
- Taiteellinen työskentely sisälsi tutkivan otteen
- Taiteilijasta tuli yksi päiväkodin työyhteisön jäsen työskentelyn aikana
- Työskentelyssä kuultiin huolella lasten toiveita ja tarpeita
- Työskentelyssä oli kestosta riippuen työpaja tai projektimaista
- Henkilöstön osallisuus toteutui henkilöstölle suunnattujen kyselyiden mukaan hyvin
- Vanhemmat toivoivat kyselyissä lisää kulttuurikasvatusta

3.3. Taiteilija päiväkodissa -malli 3-4-vuotiaille

Alla on kuvaus Taiteilija päiväkodissa -mallissa työskennelleen taidekasvattaja Janina Ahlforsin kokemuksista.

Hankkeessa kokeiltiin mallia, jossa taidekasvattajat työskentelivät päiväkotien arjessa useamman päivän ajan. Päiväkodit esittivät toiveet taiteenlajeista ja yhdeksi taiteilijaksi valikoiduin minä, Taidekaaren ohjaava museolehtori. Pilotista tuli kohdallani monitaiteinen ja toiminnan edetessä eri taiteenlajien ominaiset vahvuudet ja haasteet avautuivat. Tohlopissa ohjasin kuvataiteeseen ja käsityöhön liittyvää toimintaa, Multisillassa mediataidetta. Taiteenlaji vaikutti työtuntien jakautumiseen, kuvataidetta ja käsityötä varten täytyi tehdä enemmän valmistelua, kun taas mediataide vaati kuvien purkamista ja tallentamista jälkityönä.

Työskentelin kahdessa päiväkodissa molemmissa 8 päivän ajan. Pienessä Tohlopin päiväkodissa lapset saivat enemmän aikaa ohjauksessani, isommassa Multisillan päiväkodissa aika jakautui useammalle ryhmälle. Yhteisten kertojen määrä vaikutti toimintaan; kahden ryhmän päiväkodin kanssa pääsin pitkäkestoisempaan, projektimaisempaan työskentelyyn, kun taas isommassa, 5 ryhmän päiväkodissa, toiminta oli työpajamaisempaa.

Luova luokka -mallin käytänteet toteutuivat vahvemmin pienessä päiväkodissa kuin isossa. Lasten osallistaminen ja valtaannuttaminen on minulle tärkeää, siksi toiminta suunniteltiin yhdessä lasten kanssa ja sitä muokattiin päivien edetessä lasten toiveiden ja tarpeiden mukaisesti. Esimerkiksi Tohlopin päiväkodissa hyönteisten tutkimus ja niiden pohjalta taiteilu oli lähtöisin lasten kiinnostuksesta. Teeman käsittelyssä hyödynnettiin Tampereen luonnontieteellisen museon kokoelmia, jotta eläintieteellinen näkökulma saatiin mukaan tukemaan taiteellista toimintaa ja

innostettiin lapsia tutkimukselliseen oppimiseen. Lasten kanssa käsiteltiin mm. hyönteisten merkitystä ekosysteemille, hyönteisten ominaisuuksia ja joidenkin lasten hyönteispelkoa.

Monipäiväinen työskentely päiväkodilla mahdollisti syvemmän tutustumisen sekä lapsiin että henkilökuntaan. Tulin erityisesti lasten taholta tunnistetuksi ja innostavaksi henkilöksi ja myös osaksi työyhteisöä. Tuttuus mataloitti kynnystä keskustella kulttuurikasvatuksesta ja taide oli läsnä päiväkodin arjessa normaalista poikkeavalla tavalla. Olin lasten suunnalta suosittua seuraava arkipäivän toiminnoissakin kuten ruokailuissa ja ulkoiluissa, kontaktia otettiin aktiivisesti itselle suunnatun taidetoiminnan ulkopuolellakin. Toiminnan loppuminen aiheutti haikeutta niin lapsissa kuin minussakin.

Lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa

Lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa toteutuu monella tasolla. Suurimmassa osassa henkilökunnan vastauksista lapsilta kysytään mielenkiinnon kohteita ja toiveita leikkien ja muun tekemisen suhteen. Toiminta toteutuu siinä hetkessä näiden toiveiden perusteella. Toisaalta lapsilta kysytään toiveita aikuisten suunnittelun pohjaksi, jolloin aikuiset suuntaavat toimintaa näiden toiveiden pohjalta. Vasun mukainen pedagogisen suunnittelun toteutuminen ei tule näkyviin vastauksissa. Yhdessä vastauksessa kerrotaan, että kuvattua materiaalia käytetään lasten kanssa mietittäessä, mihin suuntaan toimintaa kehitetään jatkossa. Kyselyn kysymykset eivät sisältäneet erikseen mainittuna pedagogisen suunnittelun näkökulmaa, joten sen toteutumisesta taidekasvatuksen viitekehyksessä vastauksista ei voi päätellä paljoakaan.

Taiteilijan kokemus pilotista

Omassa työssäni museolehtorina kohtaan koululaisryhmiä yleensä yhden tai kaksi kertaa. Hankkeen puitteissa tehty pidempiaikaisempi työskentely samojen lasten kanssa oli aivan ihanaa. Tutustuin ryhmieni lapsiin paremmin ja opin tukemaan jokaista syvemmin. Erityisesti minua ilahdutti, että päiväkodin työntekijöiden mukaan ujut ja arat lapset osallistuivat taiteiluun kanssani aktiivisesti ja innokkaasti. Taideprojektin lopussa oli kunkin ryhmän kanssa haikea tunnelma. Taide oli yhdistänyt meitä, olimme yhdessä kokeilleet, luoneet ja keskustelleet. Näin onnistumisia, itsensä ylittämistä, taitavaa kaverien tsemppaamista ja tyytyväisyyttä omiin saavutuksiin; kaikkea mitä taiteen tekeminen yhdessä on!

Pilotin näkyminen vastauksissa

Osallisuuskyselyn yhtenä tarkoituksena oli tuottaa näkyviin pilotin taidekasvattajien työskentelyn vaikutuksia. Taidekasvattajan työskentelyaika yhtä ryhmää kohden oli kuitenkin liian lyhyt, jotta vaikutuksia olisi voitu mitata.

Kuitenkin Pienten lasten Taidekaaren 3-4 -vuotiaiden pilotin osana toteutunut taidekasvattajan sirkusteemainen työskentely eräässä päiväkodissa näkyy yhden ryhmän aikuisten vastauksissa. Taidekasvattajan aikaansaama innostus sirkustemppeihin näkyi lasten leikeissä ja heidän oma-aloitteisina sirkustemppuharjoituksina päiväkodin arjessa. Välineiden rajallisuus rajoitti harjoittelua, mutta toisaalta heijastusvaikutus kotiin näkyi kotoa päiväkotiin tuotuina välineinä.

3.4. Taidekaaren sovellettu kulttuurikasvatusmalli 5-vuotiaille

Taidekaari	
Kohderyhmä - Kaikki Tampereen perusopetuksen oppilaat luokilla 0-9 - Erytisopetuksen ryhmillä laajempi ohjelma	Toiminnassa korostuu - Tasa-arvoisuus ja inklusio - Kaikki toiminta on ikäkauden mukaista ja lasta arvostavaa - Lapsen ja nuoren oman taiteilijuuden ja ilmaisun tukeminen - Taidekaari-kokonaisuuksien linkit opetussuunnitelman mukaisiin laaja-alaisiin oppimiskokonaisuuksiin
Tavoitteet - Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus päästä osalliseksi kotikaupungin kulttuuritarjonnasta - Monipuolinen kattaus erilaisia kulttuurin- ja taiteenlajeja	

Pilotin viisivuotiaiden osuudessa kokeiltiin kaupungin perusopetuksessa hyväksi koettua Taidekaari -mallia. Päiväkotien viisivuotiaat pääsivät kulttuurilaitosvierailuille tai kulttuurilaitoksen päiväkotiin tuottamaan esitykseen sekä lisäksi osallistuvat työpajatoimintaan omalla päiväkodilla. Taidekaari-mallia sovellettiin varhaiskasvatuksen tarpeet huomioiden kahdella tavalla. Osa kulttuurilaitosvierailuista tapahtui lapsiryhmien vierailuina kulttuurilaitoksiin ja toinen osa kulttuurilaitosvierailuista tapahtui päiväkotiin tuotettuina kulttuurilaitosten esityksinä. Kaikki kulttuurilaitosvierailuihin ja -esityksiin liittyvät työpajat toteutettiin suoraan päiväkoteihin.

Pilotin toteutumisesta

5-vuotiaiden Kulttuurilaitos ja työpaja -malli toimi hyvin tässä ikäluokassa. Viisivuotiaat ovat valmiita ja kiinnostuneita vierailemaan erilaisissa kulttuurilaitoksissa ja heidän kanssaan on henkilökunnan jo helpompaa kulkea kaupungilla tai julkisilla kulkuvälineillä, kuin nuorempien ikäluokkien. He ovat aktiivisia ja haluavat osallistua kaikenlaiseen tekemiseen, heillä on ideoita, kokemuksia ja monenlaisia taitoja osallistua esim. pajatoimintaan. Koronan rajoitukset huomioiden vierailut onnistuivat hyvin ja ne olivat tervetullutta vaihtelua päiväkodin arkeen.

Päiväkodille tulevat vierailut ja pajat ovat lapsille hyvä vaihtoehto, koska se mahdollistaa paremmin kaikkien ryhmän lapsien osallistumisen toimintaan. Usein se on myös vanhemmille helpompi vaihtoehto, koska silloin ei aikataulut päiväkodille ehtimiseen ole yhtä kriittisen kiireiset, kun aikaa ei tarvitse varata paikasta toiseen siirtymiseen. Se on myös aralle tai vasta ryhmään tullee lapselle turvallinen vaihtoehto, kun ei tarvitse jännittää kenties uutta kokemusta kaupungilla kulkeemisesta tai vieraaseen paikkaan menosta. Ajatus päiväkodista avoimena ja tietyllä tavalla julkisena tilana toteutuu myös silloin, kun päiväkodin ovesta saa tulla sisään mukavia aikuisia, jotka tuovat tullessaan uusia ja erilaisia kulttuurikokemuksia.

Vierailukohteet

- Lastenkulttuurikeskus Rulla
- Päiväkotiin jalkautuneet kulttuurilaitokset: Tampere Filharmonia ja KorentoArt
- Lähikirjastot tuottivat pilottiin soveltuvia toimintoja (toiminnalliset satutuokiot)
- Työpajoissa päiväkodissa mukana taiteilija sekä päiväkodin työpari.

Päiväkotiin jalkautuvan kulttuurilaitosvierailun tulokset

- Kulttuurilaitos Tampere Filharmonia rakensi oman pedagogisen mallin päiväkotiin tuotettavalle esitykselle
- Minikonsertti suhteutettiin päiväkodin tiloihin, tämä mahdollisti lasten vahvan läsnäolon ja keskittymisen esitykseen
- Esitys toteutettiin vuorovaikutuksellisenä: lasten osallisuus tilanteessa kuului rummutuksina, lauluna, tanssina ja lasten ja muusikoiden välisenä keskusteluna sekä etukäteen kyselyinä toivekappaleina
- Esityksen pedagogiikka toimi ja esitys jäi mieleen lapsille mieleen erityisesti musiikin yhdistämisenä eläinten ääniin sekä soitinten erityispiirteinä
- 5 v: Tampere Filharmonian suoraan päiväkotiin kohdentamat minikonsertit, joissa huomioitiin lasten musiikkitoiveet, minikonsertin suhteuttaminen päiväkodin tiloihin, vahva lasten osallisuuden vaalinta ja vuorovaikutuksellinen kulttuurikasvatusote.

Lähikirjastoon vierailun tulokset

- Kirjastovierailusta jäi mieleen kirjaston toiminnallisia käytäntöjä, kuten kuinka lainaan omatoimisesti kirjoja
- Kirjaston toiminnallisen kierroksen elämyksellinen onkimistuokio jäi lasten mieleen

Lastenkulttuurikeskus Rullan tehdyn vierailun tulokset

- Lastenkulttuurikeskus Rullassa koetun näyttelyn elämyksellisyys
- Lapsille jäi mieleen näyttelyn tarinallisen hahmot

3.5. Pienten lasten Taidekaaren perhemalli

Pilotin suunnitteluvaiheessa nähtiin tärkeänä myös perheiden taideharrastamisen tukeminen. Sen rinnalla mietittiin eleitä, jotka mahdollistaisivat lasten vanhemmille lasten kulttuurikasvatus-toiminnan seuraamisen päiväkodeilla ripustettujen näyttelyiden merkeissä. Perheille suunnatut lyhytkurssit ja työpajat olivat suunnittelussa mukana, samoin kuin perheiden tiedottaminen kulttuuritarjonnasta ja ohjaaminen kulttuuripalveluiden pariin. Lisäksi suunnitteluvaiheessa pidettiin olennaisena vanhempien osallisuuden vaalimista heille osoitettujen kyselyiden muodossa.

Alkuperäinen tarkoitus oli, että pilottihankkeessa mukana olevan päiväkodin perheille tarjotaan mahdollisuus osallistua päiväkotitaiteilijan vetämälle kurssille tai työpajoihin ja yhdessä perheenä kokeilla taideharrastamista lähipäiväkodissa ilta- ja viikonloppuaikaan. Tuttu taiteilija ja tutussa lähiympäristössä tapahtuva toiminta madaltaisi osallistumisen kynnystä ja voisi innostaa mukaan myös niitä perheitä, joille taide ei ole osa arkea.

Vanhemmille suunnattua taide- ja kulttuuriharrastustoimintaa oli ajateltu testattavan kahtena tuotteena:

1. työpajana päiväkotipäivän jälkeen
2. viikonloppuun sijoitettuna lyhytkurssina

Perhemallia ei valitettavasti päästy pilotoimaan vallitsevan koronatilanteen takia.

Suunniteltu perhemalli ajatus kehittyi kuitenkin pilotin aikana vanhemmilta ja henkilöstöltä tulleiden palautteiden johdosta. Tätä laajennettua perhemallia, jotka voidaan tulevaisuudessa testata, esitellään julkaisun lopussa.

Kirjaston kirjastokatti, joka toimi viskareiden kirjastoseikkailun hahmona.
Kuva: Anne Olsson

4. Kyselytulokset pilotoinnin jälkeen

4.1. 5-vuotiaiden pilotin palautekyselyt

Vanhempien, henkilökunnan ja tuottajien huomiot tiiviisti

Vanhempien vastaukset 86 / 920 lasta

Vanhemmat olivat tyytyväisiä siihen, että koronasta huolimatta pystyttiin järjestämään kulttuurilaitosvierailuja ja pajoja lapsille. Lähelle päiväkotiin tuotuja konsertteja, sirkusvierailuja ja pajoja vanhemmat pitivät hyvänä toteutustapana. He toivoivat jatkossa käyntejä museoihin ja teatteriesityksiin, erilaisiin konsertteihin sekä Rullaan ja kirjastoihin. He toivoivat monipuolista tiedottamista ennen ja jälkeen käyntien. Pajoilta ja vierailuilta toivottiin toiminnallisuutta, lasten yksilöllistä huomioimista ja sekä lasten että vanhempien osallisuuden lisäämistä ylipäänsä toiminnan ja varsinkin sisällön suunnitteluun.

Henkilökunnan vastaukset 38 / 95 ryhmää

Henkilökunta piti tärkeänä lasten mahdollisuutta osallistua aktiivisesti toimintaan vierailuilla ja lasten toiveiden kuuleminen esim. toivelaulujen muodossa oli henkilökunnan mielestä hyvä lasten osallisuutta ja mielenkiintoa tukeva asia.

Vastauksissa tuli ilmi myös vierailujen ja pajojen koulutuksellinen merkitys henkilökunnalle, varsinkin pajoissa he saivat vinkkejä itse taidelajista sekä työskentelyn ohjaamisesta lapsiryhmälle.

Toiminnan tuottajat

Toimintaa tuottaneet tahot olivat yksimielisiä siitä, että pilotti oli onnistunut ja että toimintaa pitäisi ehdottomasti jatkaa. Koronarajoitusten vuoksi tavallista pienemmät ryhmäkoot saivat kiitosta, lasten yksilöllinen huomioiminen ja heidän osallisuutensa toteutui pienissä ryhmissä paremmin. Monelle toimintaa toteuttamassa olleelle kokemus varhaiskasvatuskäisistä lapsista oli uusi. Kaikki totesivat kokemuksen olleen mielenkiintoinen ja uusia ajatuksia ja ideoita herättävä.

Koronan vuoksi pienet lapsiryhmät, ajantasainen ja nopea tiedottaminen ja vierailujen sekä pajojen vienti päiväkodille sai kiitosta niin vanhemmilta, henkilökunnalta kuin taiteilijoilta.

Huomioitavaa

- Paljon puhetta sisältävissä vierailuissa ja pajoissa tulisi huomiota kiinnittää toiminnallisuuteen ja heikosti suomen kieltä osaaviin lapsiin, jotta hekin voisivat osallistua täysipainoisesti toimintaan.
- Lasten osallisuuden lisäämistä tulee pohtia kaikissa toimintamuodoissa. Tässä tärkeänä tekijänä esiin nousee yhteistyö ja -suunnittelu varhaiskasvatuksen ja toiminnan tuottavan tahon kesken.
- Yhteisellä suunnittelulla voidaan varmistaa toiminnan sisältöjen sopiminen varhaiskasvatussuunnitelman asettamiin raameihin.

Alla erittely siitä, minkä verran kulttuurilaitoskäynneiltä saatiin vastauksia vanhemmilta, päiväkodin henkilökunnalta ja lapsilta.

Vanhempien vastaukset

Vastaajia 86

/ 920 lasta

Kulttuurilaitoskäynti	Vastaukset
Filharmonia	24
KorentoArt	47
Rulla	3
Kirjasto	11

Henkilökunnan vastaukset

Vastaajia 38

/ 95 ryhmää

Kulttuurilaitoskäynti	Vastaukset
Filharmonia	10
KorentoArt	16
Rulla	2
Kirjasto	10

Palautettujen vastausten lukumäärä on suhteessa toiminnan kohteena olleiden ryhmien lukumäärään. Kiertävät klovneriaryhmä KorentoArt ja Tampereen Filharmonian minikonsertti tavoittivat suuremman määrän päiväkotiryhmiä, kuin päiväkodeille kävelyetäisyydellä olleet kirjasto ja Rulla.

Vanhemmilta palautui takaisin suurempi määrä paperisia vastauslomakkeita (58) kuin Forms (17) sähköisellä kyselyllä tehtyjä.

4.1.1. 5 -vuotiaiden mallin palautekysely pilotin jälkeen: vanhemmat ja lapset

Kuvassa on esitetty lasten kuvauksia Tampere Filharmonian minikonserteista.

Filharmonian minikonsertit ja musiikkityöpaja vanhempien näkökulmasta

Vanhempien kyselyssä ensimmäinen kysymys kartoitti lasten kotona kertomia asioita. Lapset kertoivat muusikoista ja soittimista: *"Siellä oli kaksi muusikkoa, joilla oli isot kitarat (kontrabasso). Niitä saa kyllä lasten kokoakin."* *"Sitä selloa soitettiin sellaisella tikulla, joka oli tehty hevosen karvasta."* Lasten kertomuksissa toistui myös se, että konsertissa oli soitettu lapsille tuttuja kappaleita, joita muusikot keräsivät etukäteen kyselyllä ko. ryhmien henkilökunnalle. Lapset muistivat myös, miltä musiikki oli kuulostanut: *"Musiikki kuulosti norsun kärsältä, hanhilta ja pikkuriikkisen lokeilta."* Innostusta oli herättänyt niin lapsissa kuin henkilökunnassakin mahdollisuus kuulla harvoin päiväkodissa kuultuja soittimia. Kohtaamisten vaikutukset näkyivät lasten kommentteina: *"Nyt mä tiedän miten kontrabassoa soitetaan."* tai *"Siellä oli kaksi tättä, jotka soitti viulua. Mulle pitää ostaa viulu."*

Musiikkityöpajassa oli soitettu kannelta ja tehty oma kappale, joka oli äänitetty. Kokemus soittamisesta, oman kappaleen teosta ja teoksen äänittämisestä oli lapsista hienoa ja se muistettiin kertoa kotona myös vanhemmille.

Korentoart ja klovneriatyöpaja lasten näkökulmasta

KorentoArt esiintyi ja piti työpajan päiväkodeilla. Lapset kertoivat kotona esityksestä vanhemmilleen erityisesti siitä, miltä klovnit olivat näyttäneet *"toisella oli pitkät jalat"*, *"sillä oli punainen nenä"* ja millaisia tunteita esityksessä oli klovneilla ollut: *"Klovni voi olla ammatti. Toinen niistä oli ujo ja ne tuli siihen käsikädessä ja puhui. Ei tehneet muuta. Sitten sai tulla verhon takaa ja tehdä esityksen itse."*

Klovnien tunteet olivat koskettaneet lapsia ja kotona kerrottiin toisen pellen ujoudesta ja pelkäämisestä ja toisen pellen itkusta ja kannustavasta halauksesta.

Koska sekä esitys että paja olivat samojen tekijöiden tuottamia, ei lapset kertomuksissaan eritelleet itse esitystä ja pajaa toisistaan. Esiintyminen ja esityksen tekeminen sekä yhdessä toisten lasten kanssa hauskanpito oli lapsille tärkeää. Myös uusien taitojen oppiminen, kuten jongleeraus huiveilla ja pelleily mainittiin usein.

Oman ujuden voittaminen ja uskallus esiintyä nousi sekä lapsilla että vanhempien vastauksissa tärkeäksi positiiviseksi asiaksi.

Rulla ja draamatyöpaja

Rullassa vierailuun ja draamatyöpajaan liittyviä vastauksia oli vähän (3). Lapset kertoivat kotona seikkailun jännittävistä asioista kuten näkistä ja hiidestä. Heille oli ollut tärkeää saada pukeutua viittaan ja leikit, jotka liittyivät tarinaan, olivat lapsille mieluisia. Yhden vanhemman vastauksessa kiitettiin suomalaisen kansanperinteen tuomista lapsille ja samalla siihen liitetty metsien- ja luonnonsuojelun teema koettiin hyväksi.

Draamatyöpajasta lapset kertoivat liikuntaleikistä, jossa lapset saivat liikkua eri eläinten tavoin.

Kirjasto ja sanataidetyöpaja lasten kokemana

Kirjastovierailusta lapset kertoivat Kirjatti käsinukke-kissasta, lainaus- ja palautuskoneista ja siitä, miten kivaa oli olla ryhmän kanssa kirjastoretkellä. Onkiminen verhon takaa oli lapsista hauskaa. Sanataidepajasta lapset kertoivat ohjaajasta, joka pukeutui roolihahmoksi. Tarinakorttien piirtäminen oli lapsista mukavaa ja oman tarinan teko, johon kortteja käytettiin.

4.1.2. Onnistumisia ja kehittämistä vierailukohteista ja työpajoista

Vierailukohteista

Vanhempien vastauksissa toiveina tulevista vierailukohteista nousi selvästi esille **teatterivierailut**. Sekä teatteri- ja nukketheateriesitykset että tutustuminen teatterin kulissien takaiseen maailmaan oli monella toiveena. Korona-ajan sulut kehyksenä tämä saattaa olla myös vanhempien itseään koskeva toive.

Toisena nousi esille toive **konserteista**. Klassisen musiikin konsertit, lasten musiikki, erilaiset tyylilajit jazzista salsaan olivat mukana vanhempien vastauksissa.

Museovierailuja toivottiin, museoista Muumimuseo mainittiin nimeltä useassa vastauksessa.

Rolla ja **kirjasto** mainittiin useita kertoja ja harvemmin mainituista toiveista voisi nostaa esim. tiedeaihteiset kohteet, kulttuuriympäristöön tutustuminen ja poliisimuseo.

A) Työpajoista

Kysymykseen millaisia työpajoja lapsille haluttaisiin, vastauksissa nousi esille erityisesti vanhempien toive pajojen toiminnallisuudesta, osallistavuudesta ja vuorovaikutustaitoja kehittävästä työtavasta. Teemoista kannatusta sai selkeästi eniten **kuvataide (16), musiikki / soittaminen (15), esiintyminen ja teatteri (10) sekä sirkus, kädentaitoja kehittävät pajat kuten puutyöt, rakentaminen ja käsinukkepaja**.

B) Onnistumiset

Vanhemmat olivat tyytyväisiä siihen, että lapsille oli tuotettu kulttuurikokemuksia lähietäisyydelle. Myös uudet elämykset ja tarjonnan monipuolisuus ovat tärkeitä. Tiedotusta sekä kiitettiin että moitittiin. Tiedotuksen puutteet johtuivat koronan aiheuttamista yksittäisistä nopeista aikataulun muutoksista. Järjestelyt olivat kuitenkin onnistuneet hyvin ja henkilökunnan sekä kaupungin panostusta kiitettiin useassa vastauksessa. Kiitosta sai myös lasten huomioiminen, arat ja vetäytyvät lapset olivat päässeet hienosti mukaan toimintaan ja lasten erityistarpeet oli otettu hyvin huomioon sekä vierailuilla että pajoissa.

C) Toiminnan kehittäminen

Kohtaan toiminnan kehittämisestä vanhemmat vastasivat hieman vähemmän. Vanhemmat olivat tyytyväisiä tämän kaltaiseen toimintaan ja monessa lomakkeessa lukikin lyhyesti, että *"lisää tällaista"*. Myös kommentoitiin toiminnan uutuutta ja siksi kehittämisideoiden puuttumista. Voittopuolisesti vastauksissa vanhemmat olivat erittäin iloisia siitä, että vierailut ja pajat toteutuivat koronasta huolimatta. Heidän vastauksissaan kuului tyytyväisyys siitä, miten innoissaan ja iloisina jälkikasvu oli kertonut vierailun tai pajan tapahtumista kotona.

Kehittämiskohteita vanhempien vastauksista

Viestintä

- aikataulu etukäteen ja tietoa sisällöistä, jotta vanhemmat osaisivat kysellä lapselta enemmän tapahtumista
- kotiin kuvia ja viestejä siitä, mitä on tehty
- näkyvyyttä lisää: millaisia tavoitteita toiminnalla on ja mitä tullaan tekemään
- päikyn käyttöä tiedottamisessa

Sisältö

- soittimien / soittamisen kokeilua ja tietoa siitä, missä musiikkia voi harrastaa (musiikkiopisto)
- yhteistyötä teattereiden kanssa, vierailuja kulissien taakse, työpaikkoihin tutustumista jne.
- satumaisuutta ja mielikuvitusta toivottiin sisältöihin

Yhteistyö

- kehittämistä toivottiin yhteistyöhön vanhempien kanssa jo suunnitteluvaiheeseen ja myös toteutukseen. Joillakin vanhemmilla on yhteyksiä erilaisiin kulttuuria tuottaviin tahoihin ja heillä olisi halukkuutta osallistua toiminnan kehittämiseen käytännön tasolla.
- lapsia toivottiin osallistettavan toiminnan suunnitteluun. Esimerkiksi yhdessä vanhempien kanssa.

4.1.3. Henkilökunnan palautekyselyt 5 -vuotiaiden mallista

Filharmonia minikonsertti ja musiikkityöpaja henkilökunnan havainnoimana

Konsertit. Henkilökunnan vastauksissa onnistuneena pidettiin lasten toivelaulujen huomioimista konserttien suunnittelussa ja tasokasta konserttia, jonka ammattimuusikot toteuttivat. Vuorovaikutusta kehitettiin ja lapset otettiin hyvin huomioon. Myös kuuntelun ja aktiivisen osallistumisen mm. rummuttamisen tai laulamisen muodossa vuorottelu sai kiitosta. Kuuntelun motivointi vertailemalla soitinten ääniä eläinääniin oli jäänyt lapsille mieleen konsertista. Pienet ryhmät olivat toimivia ja mahdollistivat rauhallisen keskittymisen kuunteluun. Rauhallista tunnelmaa muusikoiden esiintymisessä kiitettiin.

Lapset kertoivat oppineen säestämistä, soittamista ja asioita soittimista.

Pajassa mielenkiintoista lapsista henkilökunnan mukaan oli kanteleen soitto, oman sävellyksen teko ja oman musiikin äänittäminen. Henkilökunnan silmin ohjaaja koettiin ammattitaitoiseksi ja vuorovaikutus lasten kanssa toimivaksi.

Havainnoissa lapsiryhmistä henkilökunta mainitsi hyvän keskittymisen ja motivoituneisuuden sekä konsertissa että pajassa. Kanteleen soittaminen pajassa innosti niin lapsia kuin henkilökuntaa. Osallisuuden näkökulmasta hyvää oli lasten toivelaulujen huomiointi, lasten oma soittaminen sekä konsertissa että pajassa sekä vuorovaikutuksen ja keskustelun mahdollistuminen.

Jatkossa: Toiminnallisuutta pidetään tärkeänä ja sitä, että aikaa olisi myös lasten kysymyksille. Osa kaipasi etukäteistietoa pajan sisällöistä. Hyvänä asiana pidettiin sitä, että konsertti ja paja tuli päiväkodille ja näin toivottiin jatkossakin tehtävän. Lasten kiinnostus soittamiseen heräsi, mm. kontrabasson, viulun, kanteleen, kitaran ja rumpujen soittaminen kiinnostaisi tässä pilotin osassa olleita lapsia.

Henkilökunnan oma oppiminen

Henkilökunta kertoi saaneensa ideoita omaan työhönsä. Mm. klassisen musiikin käyttö, kanteleen käyttö toiminnassa, lasten oman musiikin tekeminen, äänittämisen käyttäminen dokumentoinnissa ja elävän musiikin elämyksellisyys mainittiin vastauksissa.

Korentoart ja klovneriatyöpaja henkilökunnan silmin nähtynä

Koska esityksessä ja pajassa oli samat tekijät, on vastauksissa sekaisin kommentteja molemmista. Henkilökunta kehui klovneriakokonaisuutta onnistuneeksi (10), myös ohjaajien ohjaustaitoja (4) ja esityksen sekä pajan mukaansatempaavuutta (5) kiitettiin. Lapset olivat innostuneita, arimmatkin uskalsivat lähteä mukaan pajan harjoituksiin ja lapset muistelivat omaa esiintymistään ja punaista nenää, joka maalattiin pajassa. Osalle lapsista klovnit olivat pelottavia ja musiikki joissakin esityksissä liian lujalla, mutta pelot voitettiin hyvällä vuorovaikutuksella, kannustuksella ja huumorilla.

Kysymykseen, mitä pitäisi jatkossa ottaa huomioon, henkilökunta kommentoi lähinnä itse pajaan tai esitykseen liittyviä asioita esim. pajan kestosta (pajan pituus oli joidenkin mielestä liian lyhyt toisille taas liian pitkä), äänenvoimakkuudesta, esityksen rakenteesta (toivottiin selkeämpää lopetusta) jne. Jatkossa toivottiin ajankohdaksi aamupäivää (jotkut pajat olivat iltapäivällä lounaan jälkeen) ja että myös pienemmät lapset pääsisivät mukaan toimintaan.

Lasten oppiminen. Lapset kertoivat oppineensa jongleeraamista ja että *”voi sanoa, jos jännittää ja jännittäminen on ihan tavallista”*.

Henkilökunnan oma oppiminen

Henkilökunnalle klovneria antoi paljon vinkkejä ja ajatuksia oman toiminnan kehittämiseen. Sirkus, klovneria ja matalan kynnyksen esitysten teko mainittiin vastauksissa tulevan toiminnan suunnittelun teemoina. Joissakin vastauksissa kerrottiin, että ryhmän tuleva kevätjuhla tehdään sirkusteemalla. Tunteiden, kuten jännittämisen tai esiintymispelon käsittely huumorin ja klovnerian keinoin antoi vastaajille ideoita tunne- ja vuorovaikutuskasvatukseen.

Jatkossa: Aikuiset toivoivat pidempää aikaa, useampaa päivää toiminnalle, jotta oppiminen syventyisi. Lapset toivoivat käyntejä mm. sirkuksessa, kirjastossa ja konserteissa.

Rulla ja draamatyöpaja henkilökunnan näkökulmasta

A) Henkilökunta kirjoitti onnistumisista seuraavaa

- Onnistunut kokonaisuus vierailu + paja
- Kohteessa oli varattu ohjaaja tuen tarpeiselle lapselle
- Lapset olivat innoissaan kertoneet pienemmille vierailusta
- Työpajassa lasten osallisuus toteutui, lapset saivat vaikuttaa tarinan kulkuun

B) Henkilökunnan oma oppiminen

- Rullan vierailun jälkeen nukkekoti meni uusiksi -> mystinen sisustus
- Draamatyöpajasta sai ideoita omaan työhön, esim. runojen käyttö

C) Lapsille jäi mieleen

- Hiisi ja näkki
- Jännittävät asiat
- Eläinleikit pajassa oli kivoja
- Opittiin asioita tapiosta ja keijuista

D) Jatkossa

- Aikataulun pitäisi olla tiiviimpi -> vierailu ja paja lähekkäin
- Maanantaiaamu ei ole paras mahdollinen ajankohta vierailulle

Kirjasto ja sanataidetyöpaja henkilökunnan kannalta katsoen

A) Kirjastovierailun kokonaisuus oli henkilökunnan mielestä hyvä ja jälleen kiiteltiin sitä, että kokonaisuus voitiin toteuttaa koronarajoituksista huolimatta. Koronan vuoksi tehdyt rajaukset liittyivät pienempiin lapsiryhmiin, välimatkoihin, maskien käyttöön ja siihen, että kirjasto oli kävelymatkan päässä päiväkodista.

Henkilökunta mainitsi hyvänä kirjastossa tarinan elävöittämisen Kirjatti -käsinnällä ja liikkumisen ja kuuntelun vuorottelun kierroksella.

Pajasta mainittiin, että lasten osallisuus toteutui, kun jokainen lapsi sai osallistua oman tarinan tekoon. Ohjaaja elävöitti tarinantekopajaa pukeutumalla roolihahmoksi, mikä oli lapsista hauskaa. Lapset osallistuivat innokkaasti tarinan tekoon ja olivat ylpeitä aikaansaannoksestaan.

B) Henkilökunnan oma oppiminen

Pajassa käytetty tarinantekotapa inspiroi henkilökuntaa ja he kertoivat ottavansa sen käyttöön myös omassa työssään lapsiryhmässä. Kirjastokäynti muistutti henkilökuntaa kirjallisuuden tärkeydestä ja lapsille sopivista kirjoista he saivat myös vinkkejä vierailulla.

C) Jatkossa

- Kirjastovierailulla pitäisi huomioida paremmin lapset, joiden suomenkielentaito ei ole vielä hyvä:
- Toiminnallisuus on tärkeää
- Huomiota pitäisi kiinnittää puheen määrään ja tarinan tai sadun pituuteen
- Pitkä paikallaan istuminen voi olla myös haastavaa lapsille

Yhteenvetoa 5-vuotiaiden mallista

Pienten lasten Taidekaaren pilotti onnistui jopa odotuksia paremmin. Covid-pandemian aiheuttamat hankaluudet päihitettiin hyvällä yhteistyöllä ja eri tahojen joustavuudella ja nopealla reagoinnilla. Koronarajoitukset osoittivat hyvällä tavalla myös suuntaa, johon Taidekaaren toimintaa voidaan kehittää. Rajoitusten vuoksi pienet lapsiryhmät, ajantasainen ja nopea tiedottaminen ja vierailujen sekä pajojen vienti päiväkodille sai kiitosta niin vanhemmilta, henkilökunnalta kuin taiteilijoilta.

Lasten mukaan ottaminen esityksiin onnistui hienosti, vaikkakin lapset jäivät kaipaamaan minikonserteissa omakohtaista soitinkokeilua. Pandemia vaati etäisyyden pitämistä, mutta taiteilijat pystyivät saamaan siitä huolimatta hienon kontaktin yleisöönsä.

Henkilökunta sai vinkkejä omaan toimintaansa kaikista kokonaisuuksista. Pilotin tavoitteena ollut henkilökunnan osaamisen vahvistaminen toteutui hyvin, huomioon ottaen ajallisesti lyhyet vierailut ja pajat.

Kehittämistä huomioiden perheet ja henkilökunta

Perheiden osallisuusmallin kehittäminen

Jatkossa tulee panostaa vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Sekä vanhemmat että lapset voivat osallistua sisällön suunnitteluun ja ehkä jopa sen tuottamiseen.

Perheiden osallisuus Taidekaaren toiminnassa on tulevaisuuden kehittämiskohteita. Miten Taidekaaren viskaritoiminta voi tukea perheiden tasa-arvoista osallistumista kaupungin kulttuuritoimintaan ja tai tukea perheiden taideharrastuksia? Voiko pajatoimintaa tai vaikkapa konsertteja toteuttaa iltapäivällä, jolloin vanhempien osallistuminen toimintaan mahdollistuisi lapsen päivähoidosta haun yhteydessä?

Henkilökunnan osaamisen tukeminen

Henkilökunnan oppimisen mahdollistaminen ja tukeminen on jatkossa huomioitava jo toiminnan suunnitteluvaiheessa. Henkilökunnalle voidaan tehdä esim. aikuisten pajoja, joissa perehdytään vierailun ja pajan teemaan tai tekniikoihin.

Koulutusta eri kulttuurinlajeihin kaivataan laajasti ja alkukartoituksen tuloksia voidaan käyttää suuntaa antavina vinkkeinä henkilökunnan koulutusta suunniteltaessa.

Saavutettavuus. Toimintaa voidaan tuottaa sekä vierailtavissa kohteissa että päiväkodeissa. Päiväkodissa tuotettuna saavutettavuus lasten ja perheiden kannalta paranee ja toiminnasta voi päästä osalliseksi muutkin päiväkodin varhaiskasvatusikäiset lapset. Lisäksi vanhempien osallisuutta itse toimintaan voitaisiin parantaa tuomalla vierailut ja pajat päiväkotiin.

4.1.4. 5-vuotiaiden mallin palautekyselyt tuottajille ja työpajaohjaajille

Tuottajien palaute (17 kpl) : kulttuurilaitosten ja työpajaohjaajien kyselyistä nostettua

Kirjasto + sanataidetyöpaja tuottajien näkökulmasta katsottuna

A) Sisältö

Kirjastokäyntiin kuului kirjastolaisten kirjoittama kirjastokissa Kirjattiin liittyvä tarina "Kirjatti ja kummotusjuttu" ja käsinukke oli olennaisena osana sitä. Tutustuimme kirjastotilaan "junana" eli lapset liikkuvat pitäen toisiaan kädestä kiinni, katselimme samalla kirjaston taideteoksia, tutustuimme erilaisiin kirjastosta lainattaviin aineistoihin, kuuntelimme delfiinin ääniä cd-soittimelta, tutkimme eri ikäisiä kuvakirjoja ja muutenkin erilaisia ja erikoisia kirjoja, harjoittelimme kirjojen lainausta ja palautusta automaateilla, kävimme työtilassa katsomassa, mihin laatikkoon palautetut kirjat menevät. Lopuksi meillä oli onginta, josta jokainen sai oman kalakirjanmerkin ja sen takana lukuvinkin.

Kirjastossa on monenlaista aineistoa eri aisteille (kuulo, näkö, tunto).

Tavoitteet

Palautteissa kerrottiin tavoitteista:

Tavoite oli esitellä kirjastoa ja kirjaston käyttöä elämyksellisesti. Tavoitteena oli myös näyttää kirjasto ns. kivana paikkana, jossa on paljon kaikkea jännittävää, sekä tietysti henkilökohtaisen lukuvinkin avulla mahdollisesti herättää/lisätä kiinnostusta kirjoihin.

Lapsille halutaan tarjota käsin kosketeltava ja mieleenpainuva kokemus kirjastosta.

Kirjatti-tarinan oli tarkoitus avata kirjaston ideaa. Lisäksi halusimme, että lapset näkisivät, mitä muuta kirjastosta voi lainata kuin kirjoja ja että he ymmärtäisivät, miten monenlaisia kirjoja on olemassa ja miten kaikissa ei ole lainkaan tekstiä, toiset ovat pieniä, toiset isoja ja paksuja, ja miten lastenkirjat ovat kehittyneet isomummon ajoista. Lainaamalla ja palauttamalla he saivat konkreettisen idean siitä, miten kirjastossa toimitaan. Tärkeää oli myös, että lapset saivat mukavan kokemuksen kirjastosta ja sen mahdollisuuksista. "Tulen tänne jo tänään äidin kanssa", oli usean lapsen innokas palaute.

B) Mikä onnistui?

Kirjaston henkilökunnan vastauksissa onnistuneina asioina mainittiin käsinuken käyttö kirjastokierrosta elävöittämässä. Kirjatti-kissa kiinnosti lapsia ja jäi heille mieleen. Kissan ilmaantuminen paikalle antoi vierailulle uutta väriä. Samoin lapsia innosti lainaus- ja palautuskoneet, niiden käyttäminen oli lapsista mielenkiintoista.

Satu tuntui toimivalta lisältä vierailulla, useimmille ryhmille se toimi hyvin, joillakin se olisi voinut olla keskittymisen herpaantumisen vuoksi lyhyempi.

Toisaalta haasteita aiheuttaneet koronarajoitukset koettiin myös hyväksi puoleksi siinä, että kirjastossa oli rauhallista ja tilaa kulkea muiden käyttäjien vähäisyyden vuoksi.

Palautteissa todettiin, että erilaista tekemistä oli juuri sopivasti, etteivät lapset ehtineet pitkästyä. Vierailun lopulla järjestetty onginta oli lasten mielestä erityisen hauskaa ja se mainittiin henkilökunnan palautteissa onnistuneena lisänä.

C) Mikä ei toiminut?

Palautteissa mainittiin seuraavia seikkoja, joiden toimivuutta pitää jatkossa miettiä:

- Satu hieman liian pitkä ja kaipa paikoitellen ehkä lisää tiivistystä/selkeyttä
- Siirtyminen rastilta toiseen oli haastavaa
- Kun tutustuttiin aineistoon, meni helposti luennoimisen puolelle.
- Kirjatti-käsinukke (käsinukkea ei koettu itselle toimivaksi välineeksi)
- Korona asetti meille hiukan haasteita tilankäytöllisesti, kun emme voineet hyödyntää koko kirjastotilaa vapaasti.

D) Havainnot lapsista?

Palautteissa oli seuraavanlaisia huomioita lapsista:

- Avoimen uteliaita ja kiinnostuneita kirjastosta
- Alkuun ujoja
- Ujous helpotti onginnan aikana
- Ryhmät olivat erilaisia, toiset rauhallisia toiset levottomia. Toisille oli luettu enemmän toisille vähemmän.
- Sujuvuus riippui siitä, kuinka lastentarhan ohjaajat toimivat levottomien lasten kohdalla
- Lapset olivat hyvin välittömiä ja innostuneita

E) Lasten osallisuus

Palautteissa kommentoitiin osallisuutta seuraavanlaisesti:

- Lasten osallisuus toteutui vaihtelevasti riippuen siitä, kuinka ujoja/rohkeita lapset olivat
- Osallisuutta lisäisi varmasti se, että lainattavan aineiston kanssa olisi enemmän tehtäviä
- Lapset saivat itse tutustua erilaisiin lainattaviin aineistoihin ja asioihin
- Pääsivät kokeilemaan lainausta ja palautusta
- Lapset saivat antaa palautetta käynnistä hymiölapulla.

Jokin suurempikin osallisuus käynnille olisi ollut hauska kehittää (esim. että ryhmä olisi voinut valita kahden tehtävän välillä) mutta koska vedin käynnit tässä kirjastossa lähes kokonaan yksin, täytyi ratkaisut pitää yksinkertaisina.

F) Havainnot henkilökunnasta?

Kirjaston työntekijät pitivät itse ryhmien vetämisestä.

G) Ryhmän henkilökunta

Käynnin sujuvuus ja lasten keskittyminen koettiin riippuvan siitä, kuinka kiinnostuneita ryhmän aikuiset olivat käynnin sisällöstä ja lasten osallistumisesta. Henkilökunnan ohjaus koettiin tärkeäksi erityisesti, jos ryhmässä oli levottomia tai muuten tukea tarvitsevia lapsia.

H) Havainnot tiloista ja välineistä?

Kirjaston henkilökunta oli tehnyt osan materiaaleista (kirjanmerkit) itse ja sen teettämistä ulkopuolisella pohdittiin, jotta aikaa säästyisi muuhun toimintaan.

Korona asetti hiukan haasteita tilankäytöllisesti, koko kirjastotilaa ei voitu käyttää vapaasti. Toisaalta todettiin, että kohtuullisen vähävirikkeen sali saattoi edesauttaa yhteiseen hetkeen rauhoittumista.

I) Muuta

Vastauksissa todettiin, että kirjastoseikkailu oli mukava piristysruiske kirjaston koronanpysäyttämään arkeen. Vierailuun käytettävissä ollut lyhyehkö aika koettiin osittain tekemistä rajoittavana tekijänä.

Yhteenveto kulttuurilaitosten huomioista

Aika, resurssit ja osallisuus

Vastauksissa oli pohdintaa siitä, miten vierailut onnistuisivat ilman koronan aiheuttamia rajoituksia. Miten vierailut mahdollistuisivat tilanteessa, jossa kirjastossa olisi paljon muita käyttäjiä, aiheutuisiko lasten vierailusta haittaa muille käyttäjille. Toisaalta mietittiin resurssien riittävyyttä: *"Onko meillä tarpeeksi resursseja vetää näitä jatkossa, koululuokat vievät paljon aikaa."*

"Käynnit ovat kohtuullisen työllistäviä ja normiarjessa kirjastoissa käy jatkuvasti eri luokkia, eskareita ja muita ryhmiä, kaikilla kirjastolaisilla on myös paljon asiakaspalvelu vuoroja. Näin ollen, mikäli viskareiden käyntejä kirjastoissa jatketaan, meidän täytyy vielä hieman kirkastaa sabluunaamme, jotta käynnit pystyy vaivatta vetämään yksi työntekijä ilman pitkiä etukäteisvalmisteluja. Välttämättä kovin monessa kirjastossa tähän ei ole mahdollisuutta. Jos jatkoa tulee, meidän olisi myös mahdollisesti helpointa sopia käyntien ajat suoraan niiden päiväkotien kanssa, jotka ovat tulossa käynnille. Kokemukset sinänsä olivat positiivisia ja avartavia sekä antoivat poikkeusaikana myös kirjastolaisille uudenlaista yhteistyötä kollegoiden ja päiväkotien kanssa."

Osallisuutta pohdittiin: *"Osallisuutta lisäisi varmasti se, että lainattavan aineiston kanssa olisi enemmän tehtäviä."* Ja *Osallisuutta voidaan lisätä tehtävillä, joissa voidaan valita, kuinka kierros jatkuu."* *"Jos osallisuutta lisätään, pitääkö jostakin muusta vähentää -> ajan rajallisuus."*

Kirjaston toiveet kehittämiselle

Varhaiskasvatusryhmien vierailut kirjastoissa koetaan voittopuoleisesti myönteisenä lisänä kirjastojen toimintaan. Vierailujen toteutusta tulee kuitenkin miettiä. Voiko kirjastot itse sopia vierailun ajankohdan päiväkotiryhmän kanssa ja miten vierailuun mahdollisesti liittyvän työpajan aikataulutus ja muu organisointi järjestetään näissä tapauksissa. Miten vierailut sovitaan muiden käyttäjätahojen käynteihin.

Lasten osallisuuden lisäämisen mahdollisuuksia on jo kyselyn perusteella mietitty ja yhteisellä pohdinnalla varhaiskasvatuksen ammattilasten kanssa voidaan lasten, vanhempien ja henkilökunnan osallisuutta lisätä ilman merkittäviä ajallisten tai henkilöstöresurssien lisäämistä. Yhteistyö eri tahojen kesken jo suunnitteluvaiheessa voi tuoda uusia ratkaisuja osallisuuden lisäämiseen. Yhteisellä suunnittelulla voidaan varmistaa myös esim. vierailun ohjelman sopivuus varhaiskasvatusikäiselle kohderyhmälle.

4.1.5. Eri taiteenalojen työpajojen tuloksia ja kehittämiskohteita

Sanataidetyöpajan tulokset

Sanataidetyöpaja

Suoria lainauksia vastauksista

A) Sisältö

Työpaja rakentui toiminnallisuudesta, kirjallisuuslähtöisestä kasvatuksesta, henkilöhahmon luomisesta, lasten omasta tekemisestä ja ideoinnista, sekä ryhmätyöstä. Teimme jumppaa, kirjavinkkausta, äänestimme, keksimme ideoita ja jatkokehittelimme niitä, piirsimme ja kuuntelimme toisiamme. Näistä syntyi näkyvä lopputulos: yhteinen tarina.

B) Tavoite

Työpajan tavoitteena oli auttaa niin lapsia kuin ohjaajia hahmottamaan tarinan syntyprosessia ja kaarta sekä auttaa lapsia käyttämään mielikuvitusta niin, että saadaan sanataiteellinen lopputulos. Lapset ja aikuiset saivat välineitä tarinoiden luomiseen lapsia kuunnellen, sekä ohjeita ja vinkkejä tarinoiden kirjaamiseen, välineisiin ja oheiskirjallisuuteen. Tavoitteena oli myös osoittaa, että tarinoiden tekemiseen on olemassa menetelmiä, jotka mahdollistavat kaikkien osallistumisen.

C) Mikä onnistui?

Työpaja toimi todella hyvin, ja siinä oli sopivasti vuorotellen toiminnallisuutta, virikkeitä, kuuntelua ja ideointia. Tarinoita voisi jatkokehittää julkaisuksi asti, jotta suurempi yleisö pääsisi nauttimaan niistä.

Myös päiväkotien henkilökunta oli pääsääntöisesti hyvin valmistautunut ja tutustunut ennakko-ohjeisiin. Pienet lapsiryhmät mahdollistivat hyvän vuorovaikutuksen ohjaajan ja kaikkien lasten välillä. Koordinaation mainittiin hoitaneen hyvin tiedottamisen päiväkodeille ja tuottajille.

D) Havainnot lapsista

Tunnelma oli yleisesti mukava ja rakentava. Pajassa oli hauskaa.

Lapset olivat todella innostuneita tarinankerronnasta ja ohjaajan roolihahmosta!

E) Lasten osallisuus

Pajassamme lasten osallistaminen oli keskeisin työskentelyn tapa, sillä tarina rakentui kokonaan lasten omista ideoista. Jos paja-aikaa olisi ollut enemmän, kaikki lasten ideat olisi voinut monipuolisemmin huomioida, sillä useimmiten lapsilla oli paljon enemmän asiaa kuin mitä yhteen tarinaan mahtui. Kun ryhmäkoot olivat tarpeeksi pieniä, varmistettiin, että kaikki pääsivät osallistumaan heille luontevimmalla tavalla - tästä kiitokset!

F) Havainnot henkilökunnasta

Vastaanotto oli päiväkodeissa hyvä, ja aikuiset tuntuivat olevan tilanteen tasalla ja sitoutuneita toimintaan. Usealta päiväkodin aikuiselta tuli palautetta siitä, miten he saivat nyt hyvin keinoja siihen, miten tarina rakentuu.

G) Havainnot tiloista ja välineistä

Päiväkodin normaalit tilat ja välineet sopivat sanataidetoiminnalle erittäin hyvin.

H) Jatkossa

Sanataidetta voi nostaa yhä enemmän esiin taiteenalana ja korostaa sitä, että sanoilla ilmaisu linkittyy kaikkeen humaaniin tekemiseen, mutta niiden käyttö taiteellisessa mielessä on oma taiteenalansa.

Jos paja-aikaa olisi ollut enemmän, kaikki lasten ideat olisi voinut monipuolisemmin huomioida, sillä useimmiten lapsilla oli paljon enemmän asiaa kuin mitä yhteen tarinaan mahtui.

Lasten sanataidepajoissa tehtyjä tarinoita voisi julkaista.

Taiteilija päiväkodissa, sirkus. Tyttö on saanut klovninäköä ja opettelee peilin edessä klovnin kanssa klovni ilmeitä.
Kuva: Mia Ylä-Nojonen

Sanataide tukee laaja-alaisen osaamisen alueita

Sanataide tukee laaja-alaisen osaamisen alueita

Sanataiteen avulla tuetaan lapsen ajattelun ja kielen kehitystä. Samalla tuetaan lapsen itseilmaisua, vuorovaikutustaitojen kehittymistä, identiteettiä, toimintakykyä ja hyvinvointia.

Sanataidetyöpajaohjaajan vastauksesta näkyy myös tavoite antaa varhaiskasvattajille välineitä sanataiteen hyödyntämiseen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Sanataidetyöpaja toimii hyvin päiväkodin pienissäkin tiloissa ja minimaalisella valmistautumisella. Lapset ovat innokkaina keksimässä omia tarinoita. Kuten Karvi varhaiskasvatuksen laatua arvioineessa tutkimuksessa (2020) totesi, on lukemisen, loruttelun ja kielellä leikittelyn määrä vähentynyt varhaiskasvatuksen arjessa, vaikka nuo edellä mainitut varhaiskasvatuksen työvälineet ovat helposti varhaiskasvattajien ulottuvilla. Tähän vajeeseen yhtenä vastauksena on sanataidetyöpajan kaltainen toiminta, jossa lapset pääsevät ikänsä mukaisella tavalla leikkimään kielellä, kehittämään mielikuvitustaan ja tekemään tarinoita.

Sanataidetyöpaja toimii itsenäisenä toimintamuotona tai kuten Pienten lasten Taidekaari-pilotissa yhdistettynä vierailuun kulttuurilaitoksessa. Tässä pilotissa se yhdistettiin kirjastokäyntiin, mutta yhtä hyvin se toimii museossa tai Rullassa käyntiin yhdistettynä.

Henkilöstön rooli oppijana

Pajoissa varhaiskasvattajille tarjoutui mahdollisuus syventyä sanataiteen eri muotoihin ja saada omaan työkalupakkiinsa uusia välineitä tukea lasten kielenkehitystä.

Henkilöstön palautteen perusteella pilotin sanataidetyöpajat toimivat hyvin osaamisen kehittämisen välineinä ja palautteessa mainittiin useasti, että pajassa nähtyjä ja koettuja työtapoja aiotaan käyttää oman ryhmän kanssa jatkossakin. Pilotin tavoitteena ollut henkilöstön osaamisen kehittäminen toteutui siis hyvin näissä pajoissa.

Sanataidetyöpajojen kehittämislinjaukset jatkossa

Karvin tutkimuksessa Pedagogisia jatkumia ja ilmaisun iloa! Viisivuotiaiden pedagogiikka ja taito- ja taidekasvatuksen nykytila varhaiskasvatuksessa (2021) 5-vuotiaiden ryhmien henkilöstön osaaminen arvioitiin heikommaksi erityisesti sanallisen ja kehoillisen ilmaisun sekä käsityökasvatuksen toteuttamisessa.

Sanallinen ja kehoillinen ilmaisu toteutuivat useammin lasten omaehtoisesti toteuttamana kuin henkilöstön ohjaamana. (Karvi 2021)

Pilotissa henkilökunnan osaaminen ja koulutustarpeet nousivat esiin myös koordinaattoreiden havainnointikäynneillä. Käynneillä tehdyissä haastatteluissa nousi mm. esille, että sanataiteen moninaisuus on vierasta henkilökunnalle. Tuttua on kielellä leikkittely, loruttelu ja saduttaminen. Mutta esimerkiksi työpajassa nähdyt tekniikat olivat henkilöstölle uusia.

Tulevaisuudessa olisi hyvä kirkastaa Pienten lasten Taidekaaren merkitystä henkilöstön koulutuksen kannalta. Toisaalta tulisi lisätä jo suunnitteluvaiheeseen ja itse toiminnan aloitukseen elementtejä, jotka tukisivat henkilöstön roolia oppijana. Tällaista voisi olla esimerkiksi työpajan sisällön suunnittelu huomioiden henkilökunnan osaaminen ja heiltä etukäteen tulleet toiveet sanataidetekniikoiden tai pajan sisällöllisten teemojen suhteen. Sadutus on tuttua varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, mutta tarinan rakentaminen eri tekniikoilla noudattaen tarinan kaarta tai runojen tekeminen lasten kanssa voisi olla uusi ja koulutuksellisesti mielekäs lähestymistapa sanataiteeseen.

Musiikkityöpajojen tulokset

Filharmonian minikonsertti: muusikoiden vastaukset

Muusikot kuvasivat minikonserttien sisältöjä, tavoitteita, onnistumisia ja havaintoja seuraavasti:

A) Sisältö (viisi erilaista kiertävää kokoonpanoa)

1. Minikonsertti (**2 kontrabassoa**) päiväkodeissa
2. Esittelimme soittiamme lapsille, soitimme heidän suosikkilastenlaulujaan ja he lauloivat mukana, kerroimme orkesterista ja opetimme kuuntelemaan rytmejä, sävyjä ja erilaisia tunteita musiikissa. Soitimme myös muutaman klassisen kappaleen.
3. **Puhallintrio** esitti pari pientä osaa Mozartin Divertimentoista, ooppera-aarian valjastettuna eläintarinana sekä pari lastenlaulua. Lapset saivat osallistua osaan kappaleista laulaen / rytmisoittimin sekä pienen toiminnallisen koreografian kera. Esittelimme soittiamme eri ominaisuuksien kautta sekä niiden teknisiä yksityiskohtia sekä kerroimme muistakin orkesterin soittimista sekä hiukan orkesterin toiminnasta ylipäätään.
4. Leikkimielistä opetusta siitä miten kuunnella musiikkia.
5. Olimme soittamassa päiväkodeissa **jousitriolla: viulu, alttoviulu ja sello**.
6. **Viulu & alttoviulu-duo** konsertti 5-vuotiaiden päiväkotiryhmille.

B) Tavoite

1. Soittaa lapsille elävää musiikkia. Vaihtelua arkeen.
2. Lapset tutustuvat musiikin rikkaaseen maailmaan ja oppivat avaamaan korviaan erilaisille sävyille, rytmeille ja tunnetiloille. Iloinen kohtaaminen lasten kanssa, jotta he tutustuisivat klassiseen musiikkiin ja myös orkesteriimme.
3. Ideanamme oli tuoda orkesterisoittimia lasten tietoisuuteen niin, että session päätteeksi mieleen oli jäänyt soittimiemme nimet sekä se, mitä tarkoitetaan esim. puhallinsoittimella. Kannustimme myös lapsia hakeutumaan soittoharrastuksen pariin millä soittimella vain sekä kuuntelemaan orkesteria.
4. Työkaluja miten kuunnella musiikkia, innostaa lapsia kuuntelemaan musiikkia, tuottaa heille positiivisen kokemuksen klassisesta musiikista sekä yhdessä musisoinnista.
5. Halusimme tutustuttaa lapset alamme musiikkiin ja tässä tapauksessa erityisesti jousiyhtyeeseen ja tehdä sen instrumentit tutuiksi. (2) Yleensä ottaen halusimme lasten saavan myönteisen kuvan musiikista ja alastamme.
6. Vuorovaikutteinen musiikkihetki.

C) Mikä onnistui?

Kaikki meni hyvin! (2)

Keskustelimme lasten kanssa joka välissä niin, ettei mennyt luennoinniksi, mikä näytti toimivan hyvin.

Yleensä ottaen lapset ja aikuiset tuntuivat pitävän esityksistämme. Luulen, että formaattimme toimi näissä puitteissa hyvin.

Lasten innostaminen eri leikkimielisiin harjoituksiin, kuten rytmitehtäviin tai kuuntelutehtäviin onnistui hyvin.

Monipuolisuus, lasten osallistaminen ja ilo onnistuivat mielestäni hyvin.

D) Mikä ei toiminut?

Harmi etteivät lapset päässet koronan takia kokeilemaan soittimia.

Kaikkien saaminen mukaan oli vähän haasteellista.

E) Havainnot lapsista?

Innokkaita kyselijöitä.

Jotkut lauloivat reippaasti mukana ja jopa esittivät oman laulun, toiset olivat hyvin hiljaisia henkilökuntaa myöten.

Hiukan erilailla reagoivia ryhmiä, yhdessä keskittyminen meinasi loppua 20 minuutin kohdalla, mutta muissa puoli tuntia meni juuri hyvin.

Lapset olivat aivan ihania, uteliaita ja kiinnostuneita. (2)

F) Miten lasten osallisuus toteutui?

Teimme bodyperkussioita ja lapset lauloivat mukana.

Lauloimme paljon yhdessä, ja kyselimme miltä eri sävyt kuulostavat ja kysyimme ehdotuksia, millä tavalla voisimme soittaa. Lapset hakkasivat rytmiä.

Lasten osallistaminen kysymysten avulla toimi hyvin, tosin porukasta riippuen teemasta eksyttiin usein nopeasti muihin asioihin

Parissa tehtävässä esim. pyydettiin lapsia kertomaan millä tunnelmalla he haluavat, että me soittamme. Lapset saivat myös kertoa, soitetaanko hiljaa vai kovaa, etsittiin yhteinen pulssi ja laulettiin heidän suosikkilauluja yhdessä.

Osallisuus toteutui hyvin.

Soittimet (rummut, kapulat), taputukset, tanssi, kysymykset ja vastaukset puolin ja toisin.

G) Havainnot henkilökunnasta?

Henkilökunta hyvin mukana. (2)

Turvaväleistä pidettiin tarkasti huolta.

Päiväkodin työntekijät ihanan ammattitaitoisia ja pitivät lapsista hyvin huolta, jos joku meinasi riehaantua.

Henkilökunta oli myös suurimmassa osassa päiväkodeista hyvin aktiivisia konsertin aikana, mikä oli positiivista

H) Havainnot tiloista, välineistä

Tilat hyvät. (2)

Kivat, keskenään erilaiset tilat. Kahdessa paikassa myös soitinvalikoimaa lapsille, mikä hyvä!

Yhdessä päiväkodissa oli rytmisoittimia lainaksi, niistä tuli hyvä lisä.

Välineitä (perkussioita, joita käytettiin hieman) oli riittävästi.

Muuta

Hyvä projekti, toivottavasti jatkuu. Todella antoisaa molemmin puolin lavaa.

Klassisessa musiikissa on olennaista oppia kuuntelemaan. Ja sitten, kun muutamassa kappaleessa on yhteisnumero, niin mielestäni homma toimii.

Kiitos mahdollisuudesta!

Tulevaisuudessa

Olisimme voineet sisällyttää vielä tarkemmin ohjattua liikkeisiin perustuvaa osallistumista kappaleiden rytmeihin tms, mutta kekseliäisyys ei riittänyt.

Mielestäni osallisuutta oli riittävästi, mutta toki paljon äänessä olivat samat (rohkeat) lapset, toivottavasti ei jäänyt kukaan sivuun tahtomattaan, huomion jakaminen tasapuolisesti.

Onnistumisia minikonserteissa

Minikonsertit olivat menestys. Muusikot olivat tyytyväisiä ja iloisia mahdollisuudesta esiintyä pienille kuulijoille päiväkodissa. Aidoilla soittimilla ammattitaitoisesti tuotetun musiikin tuominen lapsille tuttuun ja turvalliseen ympäristöön lisäsi lasten keskittymistä ja turvallista heittäytymistä musiikin vietäväksi. Koronarajoitukset estivät konkreettisen soittimiin tutustumisen, mutta konsertit olivat hyvin suunniteltuja ja soljuva vuorovaikutus lasten ja muusikoiden välillä mahdollistettiin monipuolisesti lapsia osallistamalla konsertin eri vaiheissa.

Eri kokoonpanot toivat omalla tavallaan klassista musiikkia ja lasten toivelauluja konsertteihin. Kokonaisuudet toimivat hyvin, sekä ohjelmiston vaihtelevuus että konsertin optimaalinen pituus (n. 30 min.) loivat lapsia ja henkilökuntaa inspiroineen ja ilahduttaneen kokonaisuuden.

Lasten harrastamisen tukeminen toteutui myös lasten vanhempien vastauksissa. Kotona oli vaadittu vanhempia hankkimaan konsertissa nähtyjä soittimia ja vanhemmat olivat saaneet konsertin uusintoja lasten esittäminä.

Minikonserttien kehittäminen jatkossa

Muusikoiden vastauksissa kehittämisajatukset keskittyivät lasten osallisuuden lisäämiseen niin, että kaikki lapset, hiljaisimmatkin, pääsisivät ääneen ja osallisiksi konsertista. Yhtenä keinona mainittiin esim. kehorytmiikan lisäämistä, jolloin lapset pääsisivät itse tuottamaan musiikkia ja osallisiksi konsertin toteutuksesta. Rytmiiikka, soittaminen päiväkodin soittimilla, laulaminen ja muusikoiden soittimien tutkiminen olisivat helposti konsertteihin lisättävää toiminnallisuutta. Päiväkodeilla on soittimia ja muuta rekvisiittaa konserttien elävöittämiseen. Yhteissuunnittelun avulla konserteista voitaisiin luoda myös henkilökunnan oppimista paremmin tukevaa toimintaa.

Yhteistyö henkilöstön kanssa

Yhteissuunnittelusta esimerkkinä toimii minikonserteissa toteutettu lasten toivelaulujen käyttäminen osana ohjelmistoa. Tutut laulut olivat lapsille tärkeitä ja tukivat heidän osallisuuden tunnettaan. Myös soittimien käytöstä voidaan sopia ryhmän henkilökunnan kanssa etukäteen ja esimerkiksi edellä mainittuja kehorytmejä tai konsertissa esitettäviä kappaleita voidaan harjoitella ja kuunnella päiväkodilla etukäteen ennen konserttia.

Perheiden osallisuus

Lasten ja perheiden musiikin harrastamista voidaan tukea lisäämällä konsertteihin pieniä tietoiskuja siitä, missä musiikkia voidaan kuulla ja opiskella. Vanhempien osallistuminen konsertteihin olisi myös keino lisätä perheiden välistä tasa-arvoa ja musiikin harrastamisen tukea. Tulevaisuuden Pieneten lasten Taidekaaren perhemallissa voidaan pohtia tapoja lisätä perheiden osallisuutta musiikkikasvatuksessa. Toteutuisiko se päiväkodilla tapahtuvina pajoina ja konsertteina tai kenties varhaiskasvatuksen asiakkaille suunnatuina minikonsertteina Tampere-talossa.

Tiedottaminen

Myös tiedottamiseen kannattaa panostaa. Konserttien sisällöt ja käytetyt instrumentit kiinnostavat vanhempia. Tiedottamisesta vastuu jakautuu niin päiväkodin henkilökunnalle, konsertin tuottajalle että järjestävän tahon koordinaatiolle. Tiedottamisen kannalta on tärkeää oikea ajoitus ja ajan riittävyys, jotta tieto ehditään viestittää riittävän aikaisin niin perheille kuin muillekin osallistuville tahoille.

Draamatyöpajojen tulokset

Rulla

A) Sisältö

Metsäseikkailu, jossa tutustutaan metsän ja maan väkeen, Metsänpeitto nimiseen näyttelyyn.

Draamallinen kierros avasi Rullan näyttelyn teemoja sekä nosti esille luonnon, metsien ja varsinkin vanhojen metsien suojelun merkitystä, ihmisen vastuuta metsistä sekä muinaisia uskomuksia.

B) Tavoite

Tavoitteena on tutustua kansanperinteen näkökulmasta metsään ja suomalaisten metsäsuhteeseen. Tärkeää oli ympäristökasvatus ja luonnonsuojelun näkökulma. Suvaitsevaisuuskasvatus on myös tärkeässä roolissa näyttelyssä.

Halusin opettaa suomalaisesta metsämytologiasta, kansanperinteestä sekä metsien suojelusta. Halusin, että roolihahmojen ja tarinoiden kautta lapsi saa aiheesta kokonaisvaltaisen elämyksen, joka kantaa hedelmää myös tulevaisuuteen ja jää muistijäljeksi aikuisuuteen saakka tai aina kun kulkee metsissä.

Kooste kyselyn vastauksista

C) Mikä onnistui?

- Vierailijat eläytyivät hienosti näyttelyyn ja olivat innoissaan draamallisesta kierroksesta.”(2)
- Palaute osallistujilta oli kaikin puolin erinomaista.
- Kierros oli sopivan mittainen (max 45min)
- Ohjaajaparin kanssa yhdessä vetäminen toimi hienosti (toinen roolissa metsänhaltijana ja toinen normaalisti)
- Näyttely toimi visuaalisesti inspiraation lähteenä koko kierrokselle ja toimi hienosti.
- Draamakierroksella tärkeintä on ohjaajan heittäytyminen rooliin ja oikeanlainen rekvisiitta, muuta välineistöä ei tarvita.
- Pieneen näyttelytilaamme mitoitettuna pienet ryhmäkoot n. 12 lasta/kierros toimivat erittäin hyvin eikä kenenkään tarvinnut ns. kilpailla siitä, että pääsee paraatipaikalle.
- Tarinallisuus ja draamapedagogiikan hyödyntäminen. Näin lapset jaksavat keskittyä ja heille jää mieleen vaikeaselkoisetkin asiat.

D) Mikä ei toiminut?

- Olisi saanut olla vielä enemmän kävijöitä.
- Seuraava ryhmä odotteli tovin pääsyään sisälle pintojen desinfioinnin vuoksi.

E) Havainnot lapsista?

- Lasten eläytyminen oli käsinkosketeltavaa ja kaikki olivat tyytyväisiä
- Viskari-ikäryhmä oli täydellinen draamalliseen näyttelykierrokseen, koska uppoutuivat ilman kritiikkiä sadun ja tarinoiden mystiseen maailmaan ja olivat aktiivisina toimijoina kierroksen aikana.

F) Havainnot henkilökunnasta?

- Henkilökunta oli mukana ja näyttivät myös viihtyvän kierroksella.

G) Havainnot tiloista ja välineistä

- Rullan tilat olivat hyvin varustellut kierrosta varten ja kaikki toimi hyvin.

H) Lasten osallisuus?

- Lapset lausuivat alussa taian
- He saivat pukea metsäviitat ylleen ja kertoa näkemästään matkan varrella
- Lapsilla oli tilaisuus puhua peloistaan
- Yhteisen hiidennukutusloitsun luominen
- Nukutusrummutus tehtiin yhdessä
- Kaikkien ideat kelpasivat loitsuun.
- Lapset pääsivät leikkimään Näkin lempileikkiä metsälammella
- Lapset keräsivät metsänkuninkaalle marjasaalista

Lapset olivat kierroksella aktiivisia toimijoita ja se toimi oikein hyvin. Lasten osallisuus oli mielestäni hyvä ottaen huomioon näyttelykierroksen pituuden. Heidän toimintansa oli tärkeässä osassa monessa kohtaa. Osallistamisen lisääminen vaatisi kenties hiukan pidempää kierrosta. Isompien lasten kanssa osallistuvuutta on helpompi kenties lisätä.

I) Muuta

Vastauksissa kuului tyytyväisyys pilottiin. Ohjaajanäkökulmasta kierros oli antoisa ja hauska. Molemmipuolinen eläytyminen koettiin erittäin innostavana.

Seikkailun rakentamisessa oli hienoa, että mukana oli myös kasvatusalan ammattilainen, joka otti kantaa kierrokseen ja toi mukaan varhaiskasvatuksen näkökulmaa. Lisää tämänkaltaista yhteistyötä...

Ryhmien vaihtoväli oli melko lyhyt (15 min.) ja sen aikana desinfioitiin kaiteet ja muut kosketuspinnat.

J) Tulevaisuuden näkökulma

Seikkailun rakentamisessa oli hienoa, että mukana oli myös kasvatusalan ammattilainen, joka otti kantaa kierrokseen ja toi mukaan varhaiskasvatuksen näkökulmaa. Lisää tämänkaltaista yhteistyötä...

Jos ei olisi ollut koronarajoituksia ja aikarajoitetta, olisimme pystyneet hyödyntämään lapsilta tulleita ideoita vielä paremmin kierroksen aikana tai jos kierrokseen olisi liitetty heti jokin työpaja.

Pienet ryhmäkoot (12 lasta) toimivat hyvin.

Museoissa ja muissa näyttely-ympäristöissä toimii tarinallisuus ja draamapedagogiikan hyödyntäminen.

Osallistamisen lisääminen vaatisi kenties hiukan pidempää kierrosta. Isompien lasten kanssa osallistuvuutta on helpompi kenties lisätä.

Draamatyöpajojen kehittäminen

Tiedottaminen sisällöistä

Lasten ja henkilökunnan osallisuutta voidaan lisätä etukäetiedottamisella. Seikkailun sisällöistä kertominen mahdollistaa ryhmälle teemaan pureutumisen jo etukäteen. Varhaiskasvatuksen opettaja voi tiimin kanssa myös suunnitella, miten teemaa jatketaan vierailun jälkeen ja miten pedagogista dokumentointia tehdään vierailun aikana.

Myös teemojen tiedottaminen ryhmästä vierailukohteeseen päin voi olla mahdollista. Jos ryhmässä on ollut teemana katsomuskasvatus, voidaan toivoa, että esim. Metsänpeitto-kierroksella käsitellään erityisesti erilaisia metsäuskomuksia. Tai toiveena voi olla erityisesti kestävän kehityksen ja luonnon suojelun näkökulma. Koko vierailua ei voida räätälöidä erikseen jokaiselle ryhmälle, mutta tiettyyn rajaan asti voidaan kierroksen painotuksia varioida.

Yhteissuunnittelu

Yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja kierroksia tuottavan lastenkulttuurikeskus Rullan kesken voidaan lisätä kuten pilotissa tehtiin käyttämällä varhaiskasvatuksen asiantuntijaa kommentoijana kierroksen suunnitteluvaiheessa. Varhaiskasvatuksen asiantuntijalta voidaan saada tietoa esim. lasten kehitykseen, mielenkiinnon kohteisiin, varhaiskasvatussuunnitelman sisältöihin ja päiväkodin käytäntöihin liittyen. Asiantuntija voi myös arvioida jo valmiin kierroksen toimivuutta vaikkapa varhaiskasvatussuunnitelman sisältöjen tai henkilökunnan oman oppimisen näkökulmasta.

Draamatyöpaja

Suoria lainauksia kyselyiden vastauksista:

A) Sisältö

Aloituis: Ohjaaja (Neiti Kesäheinä tai Neiti Metsämansikka) kertoo Tapio metsän jumalan lähettäneen heidät uudelleen tapaamaan lapsia ja käymään läpi uusia metsään liittyviä asioita. Kysely siitä, mitä metsänpeitto-kierroksesta jäi mieleen. - Kävely metsään erilaisin askelin ja liikkein - Haltija hippa, jos hippa on haltija, jolla on taikasauva, jolla voi taikoa erilaisiksi metsän kasveiksi tai puiksi. Muut voivat vapauttaa omalla taikasauvallaan. - Eläinparien etsiminen. Jokainen saa pussukasta eläimen kuvan, jota alkaa esittää. Jos löytää toisen samanlaisen eläimen, niin heistä tulee pari. Lopuksi kaikki saavat vuorotellen esittää omia eläimiä. - Miten erilaiset eläimet liikkuvat. Musiikin tahdissa matkitaan erilaisia eläimiä, mehiläisiä, karhuja, koppakuoriaisia ja keijuja. - Miten voidaan auttaa luontoa? Keskustelua ja pantomiimiharjoituksia kasvien istuttamisesta, retkeilystä metsässä ja roskien keruusta metsässä. - Loppurentoutus musiikin tahdissa ja runojen lukeminen.

B) Tavoite

Halusimme, että lapset pääsevät vielä kokemuksellisesti itse tutkimaan ja pohtimaan erilaisia luonnon elementtejä ja olentoja, kuten kasveja, eläimiä ja puita. Tarkoituksena oli, että työpajassa syvennetään luontokokemusta pohtien, keskustellen ja itse tehden. Myös lasten pohdinnan aktivoiminen siitä, miten voisi luontoa itse auttaa on olennaista. Eli työpaja jatkoi kierroksen antia tuoden lasten ehkä nykypäivään ja omaan luontosuhteeseen sekä käsitykseen siitä, että luonto ei ole jokin kaukainen asia, vaan sitä voi tutkia joka päivä kaupungissakin. Ja luonnossa voi tehdä erilaisia asioita ja siellä voi liikkua ja ihmetellä.

C) Mikä onnistui?

- Eläinten liikkeiden matkiminen tuntui toimivan hyvin.
- Työpaja oli hyvin toiminnallinen ja lapset pääsivät tekemään itse paljon asioita.
- Ohjaajien pukeutuminen erilaisiksi hahmoiksi toimi myös hyvin ja toi vähän lisää jännitystä työpajan sisältöön.

D) Havainnot lapsista

- Lapset muistivat hyvin Metsänpeitto kierroksen ja olivat joka paikassa innostuneesti mukana työpajojen sisällöissä.
- Joissain ryhmässä, missä oli erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia, osa lapsista ei tehnyt kaikkia harjoituksia, mutta saattoivat osallistua esimerkiksi seuraamalla toisten tekemisiä.

E) Lasten osallisuus

Lapset saivat olla ainakin aktiivisesti työpajojen osallistujia. He eivät päässeet varsinaisesti vaikuttamaan työpajan sisältöön, jota voisi myös harjoittaa esimerkiksi antaen heidän valita vaikka kahdesta leikki-vaihtoehdosta toisen. Pajamme oli itseilmaisua harjoittava ja tietyllä tavalla lavalla olemiseen valmistama työpaja. Olisi voinut tarjota mahdollisuutta enemmän myös varsinaisen esityksen tekemiseen, jos lapset olisivat itse sitä toivoneet. Tässä pilottikokeilussa päädyimme kuitenkin tekemään tietyllä tavalla yleisluontoisia itse-ilmaisu-harjoituksia. Mutta viskari-ikäisille voisi tarjota ehkä astetta haastavampiakin harjoituksia.

F) Havainnot henkilökunnasta

- Henkilökunta oli kuitenkin usein valmistautunut tuloomme ja otti meidät työpajaohjaajat hyvin vastaan.

G) Havainnot tiloista ja välineistä

- Tilat olivat ihan sopivia, vaikka eivät liian suuria.

H) Tulevaisuuden näkökulma

- Ehkä esittämistä olisi voinut ottaa vielä lisääkin mukaan työpajan sisältöön. Toisaalta emme halunneet suunnitella ainakaan liian vaikeaa kokonaisuutta viskareille.

He eivät päässeet varsinaisesti vaikuttamaan työpajan sisältöön, jota voisi myös harjoittaa esimerkiksi antaen heidän valita vaikka kahdesta leikki-vaihtoehdosta toisen. Pajamme oli itseilmaisua harjoittava ja tietyllä tavalla lavalla olemiseen valmistama työpaja. Olisi voinut tarjota mahdollisuutta enemmän myös varsinaisen esityksen tekemiseen, jos lapset olisivat itse sitä toivoneet. Tässä pilottikokeilussa päädyimme kuitenkin tekemään tietyllä tavalla yleisluontoisia itse-ilmaisu-harjoituksia. Mutta viskari-ikäisille voisi tarjota ehkä astetta haastavampiakin harjoituksia.

Olimme erittäin tyytyväisiä siihen, että saimme olla mukana tässä kokonaisuudessa! Kiitos siitä! Ja toivottavasti päiväkoteihin tarjottava taidekasvatustoiminta jatkuu jollain tavalla tulevaisuudessakin. Uskomme, että sillä voi olla hyvinkin virkistävä vaikutus päiväkotien arkeen. Myös päiväkotiohjaajien mukana oleminen työpajojen ohjauksessa tuntui olevan lapsista hauskaa ja siihen voisi ehkä kannustaa jatkossakin vastaavissa projekteissa.

Yhteenveto draamatyöpajoista

Rullan seikkailu oli sekä vierailijoiden että vierailun tuottaneen Rullan henkilökunnan mielestä erittäin onnistunut. Viisivuotiaiden ikäryhmä on teemallisiin ja toiminnallisiin seikkailuihin sopivaa kohderyhmää. He osaavat jo yhdistää asioita toisiinsa ja tietämys tässä tapauksessa esim. metsäluonnosta on jo melkoista. Heittäytyminen satuun toimi kaikille läsnäolijoille ja antoi mm. varhaiskasvattajille uusia ideoita omaan työhönsä. Rullan tuottamat kierrokset ovat olleet jo vuosia hyvin suosittuja perus- esiopetuksessa ja varhaiskasvatuskentällä on vahva toive, että kierroksia voitaisiin tuottaa jatkossa viskareille ja mahdollisesti myös nuoremmille päiväkotikäisille lapsille.

Pienellä ryhmäkoolla (n. 12 lasta) taataan syvällisempi teemojen käsittely, kun aikaa ei mene siirtymisiin tai toimintapisteissä odotteluun. Tämä näkemys toistui pilotin eri tahojen vierailuja koskeissa vastauksissa.

Draamatyöpajojen edut

Draamatyöpajan yhdistäminen kulttuurilaitosvierailuun toimi erinomaisesti. Siinä pystyttiin yhdistämään samoja teemoja, joita oli vierailulla Rullassa, draamatyöpajan harjoituksiin. Yhtymäkohtia saatiin metsään sijoitetuista harjoituksista, kuten lasten suosikeiksi mainitsemat liikuntaharjoitukset metsän eläiminä. Runojen tuonti pajaan antoi myös henkilökunnalle muistutuksen runojen käyttömahdollisuuksista lasten kanssa.

Draamatyöpaja toimii hyvin päiväkotiryhmien pajamuotona. Lapset ovat innokkaita kokeilemaan ja heittäytymään erilaisiin esittäviin harjoituksiin. Osallisuutta voidaan lisätä esim. antamalla lapsille mahdollisuuksia valita leikkejä, kehitellä draamallista tarinaa ideoimalla hahmoja, tapahtumapaikkoja jne. Lapset ovat valmiita myös tekemään pieniä esityksiä. Oman tutun ryhmän ja tutun ympäristön antama turvallisuuden tunne mahdollistaa draamallisen esittämisen ja luovuuden irti päästämisen. Esityksiä tehtäessä voidaan sitten miettiä yhdessä, halutaanko niitä esittää kenties toisille ryhmille vai pidetäänkö esitys vain omana draamaharjoituksena ilman yleisöä.

Draamatyöpaja ei vaadi tiloilta tai välineiltä paljoa. Roolivaatteita löytyy jokaisesta päiväkodista ja lapsilta löytyy mielikuvitusta kehitellä tarinaa. Ajallisesti se voi olla pitkä prosessidraama eri vaiheineen tai lyhyt hetken kestävä improvisaatio tai vaikka luetun sadun kohtauksen dramatisointi.

Ryhmän henkilökunnan osallistuminen pajan tuottamiseen lisää yhteisöllisyyden kokemusta lapsilla ja antaa henkilökunnalle mahdollisuuden itse kokeilemalla oppia draamatyöskentelyn tekniikoita.

Draamaa voidaan käyttää menetelmänä monen asian oppimisessa, mutta erityisen hyvin se sopii vuorovaikutus- ja tunnetaitojen opetteluun.

Draamatyöpajassa toteutuu varhaiskasvatussuunnitelman ajatus leikistä: ”Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Lasten leikkiloitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 s. 29).

Draamatyöskentelyn kehittäminen päiväkodeissa

Alkukartoituksessa draama nousi esille yhtenä henkilökunnan eniten mainitsemista koulutustoiveista. Draama nähdään hyvänä välineenä erilaisten taitojen oppimisessa sekä tunteiden ja tilanteiden läpikäymisessä. Siksi olisi erinomaista, jos pilotissa kokeillun kaltaisen draamatyöpaja saataisiin valjastettua myös henkilökunnan koulutuksen välineeksi. Karvin tutkimuksessa viisivuotiaiden taito- ja taidekasvatuksen nykytilasta (2021) henkilökunta arvioi, että oppimisenalueista Ilmaisun monet muodot -alueen toteuttaminen päivittäin on vähäisempää verrattuna muihin oppimisen alueisiin.

On siis monia syitä panostaa jatkossakin draamatyöskentelyn vahvistamiseen varhaiskasvatuksessa. Pilotin kaltaisella pajatoiminnalla vahvistetaan niin lasten kuin henkilökunnan osaamista ja keinoja ilmaista itseään ja tunteitaan draaman avulla. Samalla vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja tuodaan iloa sekä hauskanpitoa päivähoidon arkeen niin lapsille kuin aikuisille.

Henkilöstö oppijana

Henkilökunnan oppimisen kannalta draamatyöskentely on tärkeää, mutta sen merkitystä henkilökunnan hyvinvointiin olisi syytä myös tarkastella. Yhteisten esitysten teko ja rooleihin heittäytyminen lisää yhteisöllisyyden kokemusta ja lisää työhyvinvointia. Draamapajan järjestäminen kehittämispäivän yhteyteen henkilökunnalle voisi olla harkitsemisen arvoista, yhteinen nauru parantaa yhteistyön laatua ja madaltaa kynnystä keskustella työkaverin kanssa vakavammistakin asioista.

Osallisuuden lisääminen

Lapsia voidaan hyvin osallistaa vielä enemmän pajan sisällön tuottamiseen. Heillä on paljon ideoita ja kykyä eläytyä draamaleikkiin. Oman tutun ryhmän ja tilan tuoma turvallisuuden tunne mahdollistaa arempienkin lasten heittäytymisen mukaan toimintaan. Henkilökunnan ja pajaohjaajan ammattitaidon merkitys tunnelman ja turvallisuuden tunteen luonnissa on oleellinen. Koulutetut draamaohjaajat voivat tuoda pajoihin uusia ulottuvuuksia, joiden avulla lapset voivat oppia uusia taitoja ja henkilökunta nähdä lapsissa uusia vahvuuksia. Lasten osallisuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta on siis hyvä, että pajatyöskentely tapahtuu päiväkodin tiloissa, koska se auttaa arimpiakin lapsia osallistumaan. Toisaalta se myös mahdollistaa pajan toteutumisen sellaisenakin päivänä, kun päiväkodilta liikkeelle lähtö on vaikeaa esim. koronarajoitusten, henkilökunnan vähäisyyden tai muun syyn vuoksi.

Klovneria-esitys rantaperkiön päiväkodissa.
Kuva: Mia Ylä-nojonen.

Klovneria-esityksen ja -työpajan kehittäminen

Suoria lainauksia vastauksista

Sisältö

Klovneriaa ja musiikkia sisältävä esitys ja esityksen aiheisiin liittyvä työpaja.

Tavoite

Esityksessä käsiteltiin tunteita pelko ja häpeä. Myös kokemus klovneista, musiikin tekemisestä sekä esiintymisestä oli tärkeää.

Mikä onnistui?

- Onnistuimme rakentamaan kiertävän kokonaisuuden jota piti soveltaa joka päivä
- Onnistuimme saamaan kohtaamisia rajoitteista huolimatta.
- Onnistuimme pysymään terveinä.
- Onnistuimme käsittelemään lasten pelkoja ja lievittämään niitä (klovnin pelko ja muut hahmot) antamalla näiden käsittelyyn lisää aikaa tilanteiden ilmaannuttua.
- Kävimme tapaamassa pelkääviä lapsia henkilökohtaisesti heidän ohjaajien kanssa kun olimme riisuneet esiintymisasut.
- Onnistuimme sovitteluun jokaisen päiväkodin kanssa niin että aikataulut ja rajoitteet saatiin sumplittua.

Mikä ei toiminut?

- Sekä Alberttiinan että musiikkien äänet olivat osittain liian kovalla ja aiheuttivat lisäjännitteitä.
- Emme kysyneet ennakkotiedoissa mm. aistiyliherkyyksiä, jotta olisimme voineet ottaa ne paremmin huomioon.
- Aikataulut venyivät osalla kertoja mutta näistä eivät päiväkodit olleet pahoillaan.
- Saavuimme esim. kerran päiväkotiin, jossa kukaan ei tiennyt tulostamme. Yhteyshenkilöt olivat useassa paikassa ehtineet muuttua.

Havainnot päiväkodeista?

Päiväkodit poikkeavat todella paljon toisistaan. Esityksen ja työpajan piti mukautua hyvin monenlaisiin tilaratkaisuihin ja aikataulumuutoksiin. Myös rajoitteiden aiheuttamat säädökset vaihtelivat paljon päiväkotien välillä. Koimme olevamme kaikissa päiväkodeissa hyvin tervetulleita. Kiitokset lapsilta ja myös päiväkotien henkilökunnalta kertoivat, miten juuri tässä ajassa tämä piristi muutoin niin rajoittunutta toimintaa.

Klovneriatyöpaja

Suoria lainauksia vastauksista

Tavoite

Työpajassa halusimme tarjota lapsille mahdollisuuden turvallisesti uskaltaa. Klovnit saivat esityksessä tukea toisiltaan ja näin ollen myös lapset sanallistivat sekä turvautuivat työpajassa ystävään. Myös kokemus klovneista, musiikin tekemisestä sekä esiintymisestä oli tärkeää.

Miten lasten osallisuus toteutui?

Vaikka jokunen ei halunnut lopuksi esiintyä hän kuitenkin osallistui musiikkiin ja harjoitteluun sekä yleisössä olemiseen. Lapset saivat rakentaa oman esityksensä työpajassa itse. Musiikin tekeminen oli kaikille mielekästä ja uutta.

Muuta

Myös keskustelemalla lapset avautuivat yllättävänkin paljon henkilökohtaisesti.

Kokemus oli todella hieno. Opimme hurjan paljon ja saimme projektista eväitä omaan kehittymiseemme. Kehittämistä tiedonkulussa on vielä. Saavuimme esim. kerran päiväkotiin, jossa kukaan ei tiennyt tulostamme. Yhteyshenkilöt olivat useassa paikassa ehtineet muuttua. Jokaiseen päiväkotiin emme aluksi soittaneet aiemmin koska ajattelimme aikataulujen olevan selvillä. Kaikesta kuitenkin selvittiin ja iso kokonaisuus pysyi kasassa.

Yhteenveto klovneria-kokonaisuudesta

Päiväkodissa tapahtuneet vierailut ja pajat toteutuivat koronarajoitukset huomioiden paria poikkeusta lukuun ottamatta. Joissakin tapauksissa esiintymistila saattoi vaihtua sisältä ulos pihalle. Mutta kaiken kaikkiaan klovneria vierailut ja pajat toteutuivat hyvin. KorentoArt onnistui hienosti mukauttamaan esityksensä ja pajansa aikataulut ja toteutuksen kulloisenkin ryhmän ja tilan mukaan. Lapset olivat innoissaan saadessaan tutustua klovneihin ja osallistuivat riemastuttavalla innolla klovniin esitykseen ja työpajaan. Lapset suhtautuivat klovneihin toisaalta ilolla ja mielenkiinnolla ja toisaalta toisia lapsia punanenäiset, äänekkäät ja hassusti pukeutuneet klovnit pelottivat. Esityksen sisältö pelkäämisestä ja toisen tukemisesta herätti lapsissa vastakaikua ja lapset kertoivat kotona pelokkaasta Hubertista ja häntä kannustavasta ja lohduttavasta Albertiinasta. Myös oman esiintymisjännityksen voittaminen oli lapsille voimauttava kokemus.

Henkilökunnalle esitykset ja pajat antoivat inspiraatiota suunnitella kevättä sirkusteemalla ja mallia hetkeen heittäytymisestä. Lisääntynyt uskallus toteuttaa samantyyppistä toimintaa matalalla kynnyksellä toistui monen henkilökunnan edustajan vastauksissa. Myös tapa käsitellä vaikeita aiheita huumorin keinoin toistui vastauksissa.

Klovneria-kokonaisuuden kehittäminen

Tiedon kulku

Tiedon kulussa oli hieman puutteita, jotka johtuivat yhteyshenkilön vaihtumisesta ilmoitautumisen jälkeen. Korona aiheutti myös vähäisiä muutoksia ja myös osaltaan aiheutti tiedon kulkuun hankaluuksia. Tiedottamistapaa täytyy kehittää lähinnä tiedonkulun varmistamisen kannalta. Suorat yhteydet vierailijan ja ryhmän välillä on todettu hyväksi. Yhteydellä suoraan ryhmän henkilökuntaan voidaan selvittää lapsiin liittyviä asioita, kuten ääniherkkyys, jotta ne voidaan ottaa huomioon esityksen ja pajan toteutuksessa.

Merkitys henkilökunnan osaamisen kehittämisen ja työhyvinvoinnin kannalta

Klovneriaesitys ja -paja antoi henkilökunnalle ideoita toiminnan suunnitteluun. Se näkyi vastauksissa esim. ajatuksina sirkusteemaisista kevätjuhlista tai siitä, miten vähällä rekvisiitalla ja matalalla kynnyksellä voi toteuttaa lapsille iloa ja monia osaamisen alueita yhdistävää toimintaa. Tunteiden käsittelyyn lasten kanssa ja vuorovaikutustaitojen opetteluun pajasta saatiin paljon vinkkejä. Vastausten perusteella on selvää, että sirkusta ja klovneriaa voi käyttää monenlaisen oppimisen välineenä. Koulutuksen järjestäminen tämän työvälineen tutuksi tekemiseen on kannatettavaa. Samalla tällainen koulutus voi toimia työhyvinvointia ylläpitävänä toimintana varsinkin, jos siihen pääsevät osallistumaan monet samassa työyhteisössä työskentelevät henkilöt. Sirkus nousi esiin myös alkukartoituksen koulutustoitteissa.

Osallisuudesta

Osallisuuden käsite on uusi ja sen merkitys on vielä monella tavalla ja monelle taholle hämärä. Klovneria pajoissa ja esityksissä osallisuutta voidaan lisätä ottamalla lapsia mukaan itse esitykseen ja kysymällä heidän ideoitaan juonen käännteisiin. Mikäli tulevaisuudessa prosessi voi olla ajallisesti pidempi kuin yksi esitys ja siihen liittyvä paja, voivat lapset osallistua myös juonen suunnitteluun ja esim. lavasteiden tai rekvisiitan valmistamiseen. Myös henkilökuntaa voidaan pidemmässä projektissa osallistaa toiminnan suunnitteluun ja lasten kanssa työskentelyyn yhdessä suunniteltujen teemojen ja tekniikoiden parissa. Näin mahdollistuisi myös henkilökunnan oppiminen yhdessä ammattilaisten kanssa.

Lopuksi

KorentoArtin vastauksissa tuli esiin myös, minkälaisia uusia kokemuksia esiintyjät ovat saaneet ja miten uuden oppiminen on mahdollistunut myös esiintyjille näiden päiväkotikäyntien aikana. Tämäkin näkökulma puoltaa nyt pilotoidun toiminnan jatkamista tulevaisuudessa. Tapaa ja laajuutta voidaan kehittää, mahdollisuuksia on monia. Mutta yhteen vetona: tämä toiminta tuottaa iloa ja hyödyttää oppimisen kannalta kaikkia.

3-4 -vuotiaiden Taiteilija päiväkodissa -mallin kyselyt

Vanhempien kyselyt

Vanhemmat saivat kyselyt ennen ja jälkeen taidekasvattajan työskentelyn päiväkodissa. Ennen taidekasvattajan tuloa päiväkotiin vanhemmat kertoivat toiveistaan liittyen taidekasvattajan työskentelyyn ja toisena kysymyksenä oli toiveet liittyen varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatukseen yleensä.

Lasten kertomukset taidekasvattajan kanssa tehdyistä asioista oli konkreettisia kertomuksia siitä, mitä esineitä tai kuvia oli tehty tai mitä temppuja oli opeteltu. Vanhemmat kertoivat vastauksissaan pilotin vaikutusten näkyvän mm. lapsen joululahjatoiveissa sirkusvälineistä tai omasta kanteleesta.

Vanhemmat pitivät tärkeänä, että lapsille tarjotaan uusia elämyksiä. Monipuoliset taidekokemukset nousivat vastauksissa kärkeen. Lapsen yksilöllinen kohtaaminen ja osallistava, omaan ideointiin perustuva ja mielikuvitusta ruokkiva toiminta oli vanhempien mielestä tärkeää.

Toiveina ja kehittämisajatuksina pilotin jälkeen oli toiminnan pysyvyys, sen haluttiin jatkuvan ja mielellään pidemmällä ajallisella jaksolla. Tiedotusta haluttiin paremmaksi sekä etukäteen että toiminnan aikana. Vanhemmat toivoivat myös mahdollisuutta itse osallistua enemmän toiminnan suunnitteluun, sekä myöskin jollakin tavalla olla lasten toiminnassa mukana esim. kotiin tulevien tehtävien kautta.

Henkilökunnan kyselyt

Henkilökuntaa pyydettiin vastaamaan kyselyyn päivittäin jokaisen taidekasvattajan työpäivän jälkeen. Vastauksia kertyi 23 kpl.

Taidelajit olivat erilaisia vaihdellen kyseisen taidekasvattajan ja päiväkodin alkukartoituksessa kertomien toiveiden mukaan. Myös vastausten sisältämät asiat olivat jonkin verran riippuvaisia siitä, mistä taiteenlajista oli kyse ja kuinka kauan kyseinen taidekasvattaja oli ehtinyt työskentelemään ko. lapsiryhmässä. Aika vaihteli 2 – 8 päivään ja aika päivittäin parista tunnista koko päivään.

Yhteenvetoa ja kehittämiskohteita

Kaikki osapuolet olivat tyytyväisiä pilotin onnistumiseen. Kehitettävääkin kuitenkin löytyi.

Tärkeinä kehittämiskohteina nousi vastauksista

- **Tiedottaminen.** Tiedottamisen terävöittäminen on tarpeen sekä vanhempien suuntaan, että taidekasvattajan ja henkilökunnan välillä.
- **Yhteissuunnittelu.** Yhteissuunnittelu taidekasvattajan ja henkilökunnan välillä niin, että lapsiryhmän erityispiirteet, käytetyt pedagogiset menetelmät sekä päiväkodin arkirutiinit tulee taidekasvattajan tietoon ja toisaalta molemmat tahot tietävät, mitä ollaan tekemässä. Näin varmistetaan kokopäiväpedagogiikan toteutuminen ja teemojen vireillä pysyminen ryhmässä taidekasvattajan poissaoloaikana.
- **Pidempi aika.** Vastauksista nousi yhteinen toive pidemmästä taidekasvattajan työskentelyajasta yhdessä ryhmässä. Näin mahdollistuisi lapsille ja henkilökunnalle syvempi oppimiskokemus ja yhteistyön vaatima tutustuminen puolin ja toisin saisi riittävästi aikaa.
- **Perheiden osallistaminen toimintaan.** Vanhempien toiveena oli, että perheet pääsisivät omakohtaisesti kokemaan taidekasvattajan tuottamia taide-elämyksiä. He toivoivat myös mahdollisuutta osallistua toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen, arviointiin ja kehittämiseen.

5. Vanhempien, henkilökunnan ja työpajaohjaajien näkemykset Taiteilija päiväkodissa -pilotin sisällöstä

5.1. Vanhempien palaute Taiteilija päiväkodissa -pilotista

Eri taidekasvattajien sisältöjä:

- sirkus + jongleeraus
- tanssi + sanataide + askartelu
- valokuvaus + kuvataide
- kanteleen soitto + säveltäminen

1. Millaisia asioita lapsenne kertoi liittyen taidekasvattajan työskentelyyn tai muuhun taidekasvatukseen liittyvään toimintaan pilotin aikana päiväkodissa?

Molempiin pilotin osiin osallistunut lapsi kertoi: "Valokuvaus: Mä sain tulla sellaiseen taustaan, jossa oli Frozen 2 ja se liimattiin ja mä olin siinä kokonaan. Siellä oli myös My Little Pony -tausta. Musiikki: Oli erilaisia soittimia, monta viulua, trumpetti. Soitettiin Baby Shark ja Taakse jää ja Revontulitanssi."

Koska taiteilijat edustivat eri taiteenaloja, oli lasten kertomuksissa näkyvissä eri taidekasvattajien tekemät asiat.

Taiteenlajeista riippuen lapset kertoivat kanteleen soittamisesta (3), perhosen siivistä (3), tanssimisesta (3), toivomuskaivosta (3), sirkuslautasten pyörittämisestä (1), valokuvien ottamisesta (2). Ylipäänsä taiteilijan kanssa tehdyistä asioista kertoi 10 lasta. Lapset kertoivat myös kivasta uudesta aikuisesta ja monelle vanhemmalle oli ollut merkittävää se, kuinka iloisia ja innostuneita lapset olivat olleet taiteilijapäivän jälkeen.

2. Mikä oli mielestänne onnistunutta?

Lasten innostus ja uusi kiva kokemus mainittiin monessa vastauslomakkeessa (8). Toteutusta keuhuttiin ja ammattitaitoisia taidekasvattajia. Lasten todettiin saaneen uusia kokemuksia ja oppia materiaaleista ja välineistä. Taidekasvattajan vaikutus näkyi myös esim. siinä, että lapsi oli tilannut joulupukilta seuraavaksi jouluksi kameran. Kotitehtävä mainittiin sekä lapsen että vanhemman kannalta mieluisana yhteisenä tehtävänä. Taidekasvattajan työskentely koettiin monipuolisena ja yhdessä vastauksessa positiivisena asiana tunnekasvatuksen sisällyttäminen toimintaan.

3. Mitä korjattavaa tai kehitettävää toiminnassa oli?

Vanhemmat olivat tyytyväisiä Taiteilija päiväkodissa -malliin. Jatkuvuutta pilotoidulle toiminnalle toivottiin (5).

Kesto oli lyhyt jos olisi vaikka taidepäivät muutamana päivä kuukaudessa vuoden ajan voisi tällaisellä olla jo näkyviä tuloksia lapsen kehityksessä.

Kehitettävääkin löytyi. Tiedottamista toivottiin tehostettavan (4) sekä ennen toimintaa että sen jälkeen. Vanhemmat kaipasivat tietoa toiminnan tavoitteista ja sisällöistä sekä itse taidekasvattajasta. Lasten tekemisiä toivottiin kuvattavan ja lähetettävän vanhemmille kuvia ja sanallisia kertomuksia taidekasvattajan kanssa tehdyistä projekteista.

Kokonaisuus oli onnistunut ja lapsi nautti tekemisestä selkeästi. Olisi mielenkiintoista kuulla (jos vain mahdollista) sisällöistä etukäteen, niin aiheesta voisi kotona keskustella. Hauskaa olisi saada myös vaikka muutama aiheeseen sopiva kysymys jälkikäteen, jolloin lasta voisi kotona haastatella taiteilijan käynnin jälkeen. Näin voisi "jatkaa" tai nivoa taidekasvatusta yhteen kotonakin ja parhaimmillaan saada vinkkejä, miten jatkaa sitä kotona. Lapsi tuo paljon päiväkodissa tehtyjä askarteluja ja maalauksia kotiin, joten apukysymykset ja materiaalit voisivat auttaa, että ei jää meidän vanhempien osalta vaan yhdeksi "askarteluksi" muiden rinnalla, koska tämä on selkeästi eri juttu :) Jokin materiaali vinkeistä?

Lasten osallistumista toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen toivottiin. Taidekasvatus nähtiin myös tuen välineenä esim. kielenkehitykseen tai vuorovaikutustaitoihin.

Toiveena oli se, että lapsi pystyy osallistumaan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Tärkeä on se, että lapsi saa iloa ja onnistumisen kokemusta, ja myös se, että hän saa tukea vuorovaikutus- ja kielellisen taidon kehittämiseen.

5.2. Henkilökunnan kokemukset Taiteilija päiväkodissa -mallista

Henkilökunnan vastaukset kohdistuivat neljän taidekasvattajan työskentelyyn päiväkodeissa. Kyselyt tehtiin Forms lomakkeilla ja toive oli, että ryhmän henkilökunnasta joku täyttäisi lomakkeen jokaiselta taidekasvattajan työpäivältä erikseen. Vastauksia kertyi yhteensä 23 kpl.

Koonti taidekasvattajakohtaisesti liitteenä julkaisun liitteissä.

Kyselyssä kysyttiin ensin, mitä kyseisenä päivänä oli taidekasvattajan johdolla lapsiryhmässä tehty. Kuvakset vaihtelivat jokaisen taidekasvattajan oman taiteenlajin mukaisesti. Ohjelmassa oli mm. sirkustemppujen harjoittelua, tanssia, tutustumista afrikkalaisiin soittimiin tai ympäristötaideteoksen tekoa kukista.

Toisessa kysymyksessä toivottiin vastaajan kuvaavan onnistumisia ja asioita, jotka eivät toimineet. Onnistuneita käytänteitä oli esim. pienryhmissä työskentely ja tekemisen joustava jaksottuminen sekä aamu- että iltapäivään. Onnistumisena mainittiin jokaisessa palautteessa myös taidekasvattajan ammatillinen osaaminen ja lasten huomiointi. Myös ryhmän (tuen)tarpeiden mukaan joustavasti toteutettu toiminta sai kiitosta. Kaikissa vastauksissa nousi myös lasten ilo ja innostus uudelleen tekemiseen.

Joissakin tapauksissa ryhmän suuri koko oli haitannut hieman toteutusta. Joissakin tapauksissa tekeminen oli vaatinut tavallistakin pienempiä ryhmiä ja jotta kaikki lapset kuitenkin pääsivät osallisiksi toiminnasta, oli ajan koettu olevan riittämätön teemaan syventymiseen rauhassa.

Kuvien käyttö koettiin hyvänä asiana rakentamaan toiminnan struktuuria. Ryhmissä oli paljon lapsia, joilla ei iän tai suomen kielen osaamisen vuoksi ollut kykyä ymmärtää kaikkia puhuttuja ohjeita ja kuvien käyttö oli auttanut näitä lapsia hahmottamaan tapahtumien kulkua. Toisaalta taas kuvia myös kaivattiin osassa ryhmiä selkeyttämään lapsille toimintaa.

Yhteistä suunnittelua ja tarkempaa etukäteistiedottamista tulevasta toiminnasta kaivattiin osassa palautteita.

Henkilökunta teki myös havaintoja lapsista ja lasten osallisuudesta. Vastausten perusteella lasten osallisuus toteutui kohtalaisesti. Lapset saivat vaikuttaa esim. maalauksessa käytettävien värien tai sirkusvälineiden valintaan, taidekasvattajat kuuntelivat lasten kertomuksia ja ideoita ja kaikki lapset pääsivät kokeilemaan soittamista tai vuorollaan osallistumaan tekemiseen. Lapset eivät kuitenkaan osallistuneet juurikaan toiminnan suunnitteluun, valmisteluun tai arviointiin.

Lapset olivat innostuneita ja ottivat uudet aikuiset hyvin vastaan. Innostus käsiteltyihin aiheisiin näkyi lasten leikeissä vielä seuraavinkin päivinä. Henkilökunta teki myös havaintoja lasten keskittyneestä tekemisestä, joka näkyi erityisesti sirkustemppujen harjoittelussa ja intensiteetin säilymisessä koko 1,5 tunnin pajan ajan. Taidekasvattajien oma innostus ja heittäytyminen rohkaisi ujoimpiakin osallistumaan toimintaan.

Lapset osallistuivat mielellään, moni lapsi kokeili uudestaan ja uudestaan kunnes onnistui, eikä harmistumisia tullut.

Seuraavaksi kysyttiin henkilökunnan osallistumista toiminnan toteuttamiseen. Useimmiten henkilökunta oli osallistunut toimintaan avustajana (16) tai tekijänä (14). Työskentelyn ohjaajana tai sivusta seuraajana (3). Usein henkilökunnan rooli oli myös sekoitus näistä vaihtoehdoista (7).

Taidekasvattajan työskentelyä pidettiin lapsia innostavana ja huomioivana, ammattitaitoisena ja rauhallisena. Usein taidekasvattajat osallistuivat myös ryhmän muuhun toimintaan ja hyvänä pidettiin sitä, että taidekasvattaja toi omaa taiteenlajiaan myös päiväkodin arkirutiineihin.

Henkilökunta sai virikkeitä omaan työhönsä vaihtelevasti. Jossakin vastauksista ei oltu koettu mitään uutta opitun ja toisaalta koettiin saadun monenlaisia vinkkejä esim. päiväkodin omien materiaalien ja välineiden tai musiikin ja soittimien laajempaan käyttöön. Riippuen tekniikoista, taiteen lajista ja ko. varhaiskasvattajan omasta osaamisesta, tulokset vaihtelivat aika paljon. Tässä kohtaa korostui yhteisen suunnittelun ja avoimen keskustelun merkitys. Toisissa tapauksissa toimintaa

oli ehditty suunnittelemaan etukäteen yhdessä ja näin taidekasvattajalla oli parempi käsitys ryhmästä ja käsiteltävinä olevista sisällöistä. Toisaalta varhaiskasvattaja sai yhteisissä keskusteluissa käsityksen siitä, mitä taidekasvattaja on suunnitellut ja minkälaista toimintaa olisi tarjolla.

Kokopäiväpedagogiikan näkökulmasta ryhmän rakenteet vaikuttivat kokopäiväpedagogiikan toteutumiseen. Jos taidekasvattaja työskenteli koko ajan samassa ryhmässä, jossa toiminta keskittyi aamupäivään niin, että lounaan jälkeen ryhmän lapset menivät päivälevolle välipala-aikaan klo 14.00 asti, ei taidekasvattajalle jäänyt iltapäivään aikaa toimia lasten kanssa. Toisissa tapauksissa taas päivälepoaikaan osa ryhmäläisistä valvoi ja teki pienryhmissä taidekasvattajan ohjaamia toimintoja. Aamupäiväulkoulu ja pienryhmien toiminnan vuorottelu sisätiloissa määritteli myös osaltaan yhdelle ryhmälle jäävää aamupäivän taidetoiminta-aikaa. Joissakin tapauksissa taidekasvattaja oli ryhmän mukana koko kasvattajan päiväkodissa oloajan ja toisissa tapauksissa aika keskittyi aamupäivän toimintahetkeen. Henkilökunnan toiveena vastauksissa näkyi, että juuri taide-toiminnan tuominen arjen perushoidon tilanteisiin olisi ollut heille kiinnostavaa ja tähän kaivattiin vinkkejä ja ideoita. Taidekasvattajat kokivat roolinsa päiväkodissa eri tavalla, toisille toiminta arjen eri tilanteissa oli luontevaa ja toiset taas kokivat haluavansa keskittyä pääasiassa vain omaan toimintatuokioonsa.

Toiminta, joka aamupäivällä oli koko ryhmälle sama ja iltapäivällä sitä pääsivät halukkaat jatkamaan, koettiin hyvänä. Myös taidekasvattajan mukanaolo koko päivässä helpotti tutustumista puolin ja toisin ja mahdollisti sitä kautta myös syvemmän oppimiskokemuksen. Tämä koettiin tärkeänä varsinkin, jos ja kun taidekasvattaja oli vain vähemmän aikaa yhden ryhmän kanssa.

Kulttuurikasvatus koettiin sellaiseksi varhaiskasvatuksen osa-alueeksi, jota pystytään hyvin toteuttamaan eri aikaan päivästä ja erilaisten toimintojen yhteydessä. Kyse on vain kasvattajan ymmärryksestä ja huomiokyvystä huomata otolliset tilanteet kulttuurikasvatukselle.

Kulttuurikasvatus toimii hyvin kokopäiväpedagogiikassa, kulttuuri on moninainen ja laaja aihe, se täytyy vain tunnistaa ja tuoda osaksi jokapäiväistä toimintaa

Kehittämisen kannalta vastauksissa toivottiin enemmän ryhmäkohtaista aikaa toteutukselle. Toivottiin esimerkiksi toiminnan jatkumista koko vuoden, niin että samassa ryhmässä taidekasvattaja vierailisi esimerkiksi kaksi kertaa kuukaudessa. Tämän koettiin mahdollistavan lapsille ja henkilökunnalle syvemmän oppimiskokemuksen. Tähän liittyi myös toive menetelmien mallintamisesta henkilökunnalle. Toivottiin myös kuvien käyttöä ja visuaalisuutta ohjauksen tukena sekä selkiyttämään tavoitteena olevaa kokonaisuutta että yksittäisiä menetelmiä.

Tulevilta taidekasvatusprojekteilta toivottiin alkuun selkeätä yhteissuunnittelua ja tutustumispäivää. Myös tiedotusta sekä suunnitelmista että aikatauluista toivottiin.

Tulevaisuuden näkymiä ja kehittämistä Taiteilija päiväkodissa -mallista

Taidekasvatuksen ammattilasten työskentely päiväkodissa nähtiin hienona kokeiluna ja sen toivottiin jatkuvan myös tulevaisuudessa. Aikaa projekteille toivottiin lisää.

Yhteissuunnittelu

Selkeänä kehittämiskohteena näyttäytyi yhteissuunnittelu. Yhteistyön aloituksessa tulisi keskustella tyhjentävästi eri osapuolien odotuksista ja toiveista taidekasvattajan toiminnan suhteen. Sitä varten olisi hyvä laatia kysymyksiä, jotka johdattaisivat keskustelua molemmille osapuolille oleellisiin asioihin.

Kokopäiväpedagogiikka

Olisi myös aiheellista pohtia, mitä tavoitteita taidekasvattajien osallistumiselle varhaiskasvatusryhmän arkeen asetetaan. Varhaiskasvattajille on tärkeää saada uusia ideoita taiteen ammattilaisilta ja nimenomaan arjen tilanteisiin, joita lapsen päiväkotipäivä suurimmaksi osaksi on. Onko siis yksi tavoite toiminnan mallintaminen henkilökunnalle. Tavoitteet tulee olla selvillä jo siinä vaiheessa, kun taidekasvattajia valitaan. Kokonaisuus on vaativa, jos ja kun se sisältää sekä lasten ohjaamisen, että henkilökunnan kanssa suunnittelun ja heille taidekasvatuksen mallintamisen. Lisäksi tärkeänä osapuolena tulee kuvaan mukaan myös lasten vanhemmat, joiden kanssa yhteistyö sisältyy tavoitteena olevaan perhemalliin.

5.3. Taidekasvattajien palaute 3-4 -vuotiaiden Taiteilija päiväkodissa -pilotista

Taidekasvattajien palautteissa ja päiväkirjamerkinnöissä nousee esille kokemus siitä, että vaikkakin työskentely varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa oli monelle uusi aluevaltaus ja aluksi jännittävääkin, se koettiin mielenkiintoisena ja uusia ideoita antavana työtapana. Vastaukset (jotka löytyvät kokonaisuutena liitteistä) sisältävät huomioita tiloista, välineistä, työympäristöstä, henkilökunnasta, lasten reaktioista ja kommentteista sekä taidekasvattajan oman työn reflektointia.

Taidekasvattajat osana työyhteisöä

Taidekasvattajat asettuivat hyvin osaksi päiväkodin henkilökuntaa ja arjen päiväkotirutiinit tulivat ajan myötä tutuksi heille. Osa taidekasvattajista osallistui ryhmän päivärutiineihin ollen apuna esim. pukemisessa, ulkoilussa tai ruokailivat lasten kanssa. Rutiinit ja toisaalta yllättävät muutokset niihin vaativat taidekasvattajilta joustavuutta ja hyvää yhteistyökykyä henkilökunnan kanssa. Pilotin suunnitteluvaiheessa yksi tavoite oli, että taidekasvattajat mallintaisivat henkilökunnalle myös taiteen käyttöä erilaisissa päiväkodin perustoiminnoissa. Tämä kokopäiväpedagogiikan tavoite toteutui vaihtelevasti riippuen mm. päiväkodin omista käytänteistä, jotka saattoivat rajoittaa taidepedagogin työskentelyä lasten kanssa. Tästä esimerkkinä päiväkodin päivälepokäytännöt, jotka määrittivät lasten osallistumista lounaan jälkeen taidepedagogin ohjaamaan toimintaan.

Yhteissuunnittelu ja tiedon kulku

Yhteistyö henkilökunnan kanssa sujui hyvin, mutta yhteissuunnittelun tarve ja siihen liittyvä tiedonkulun parantaminen taidekasvattajan ja ryhmän/päiväkodin henkilökunnan välillä korostui vastauksissa. Varsinkin lasten kehitykselliset tuen tarpeet koettiin asiaksi, josta olisi ollut hyvä tietää enemmän. Toisaalta taas vastauksissa tuli esiin juuri näiden lasten onnistumisten ja tekemisen riemun merkitsevyys taidekasvattajan oman työssään onnistumisen kokemuksen kannalta. Henkilökunnan kouluttamisen kannalta koettiin, että lisää tietoa lähtötasosta tai heidän koulutustavoista olisi ollut hyvä saada.

Vanhempien osallisuus koronan varjossa

Vanhempien osallisuus toteutui lähinnä henkilökunnan ja lasten välityksellä vanhemmille kerrottuina toiminnan kuvauksina. Vanhempia informoitiin kirjeitse pilotista, taidekasvattajan tulosta ja työnkuvasta. Toiminnan aikana osallisuutta toteutettiin mm. ulos aitaan tai päiväkodin ikkunoihin järjestettynä taidenäyttelynä.

Taidekasvattajien kehittämistoiveet

Taidekasvattajien palautteista nousseita asioita

Selkeytettäväksi tulevaisuudessa: mikä on taidekasvattajan vastuu lapsiryhmässä, jos lapselle tapahtuu jotakin esim. tapaturma.

Miten taidekasvattaja voisi osallistaa innokkaan henkilökunnan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen vielä paremmin?

Voisiko henkilökunnalle jättää jonkinlaisen tehtäväpankin tai kuvataidehaasteen taidekasvattajan työskentelyjakson päätteeksi.

Tarkempi etukäteistiedotus henkilökunnalta taidekasvattajalle lapsiryhmän erityispiirteistä ennen työskentelyä ja tiedonkulun tehostaminen työskentelyn aikana.

Vanhempien osallisuuden vahvistaminen: pilotissa vanhempien kohtaaminen jäi koronan takia, mutta tulevaisuudessa vanhempien vahva osallistaminen toimintaan on tärkeää.

Perheiden osallisuusmallin kehittäminen jatkossa

Pilotissa ei koronatilanteen takia päästy testaamaan hakemuksessa ollutta perhemallia. Pilotissa kyseltiin päiväkodeilta, vanhemmilta ja taiteilijoilta ajatuksia miten perheiden osallisuus voisi toteutua. Näiden tietojen perusteella lähdemme pilotoimaan jatkossa uudenlaista perhemallia, joka on kustannustehokas, jossa taiteilija kohtaa ensin lapset ja sitten perheet saman päivän aikana.

Tavoitteena on, että keväällä 2022 pilotoidaan perheiden osallisuusmalli, joka yhdistetään 3-4 -vuotiaiden Taiteilija päiväkodissa -malliin:

- esimerkki: taiteilija ohjaa päiväkodilla ryhmiä ja lasten kotiinlähdon aikaan perheillä on mahdollisuus osallistua ohjattuun työpajaan lapsille jo tutun ohjaajan ohjaamana.
- malliin voisi liittyä taidelaitosvierailuja ja työpajoja perheille perhemallin tavoitteena on tukea perheiden hyvinvointia, yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja vanhempien ja lasten osallisuutta.

Huom! Vanhempien palautteista tullut toive on, että taiteilija työskentelee päiväkodilla joitakin päiviä kuukaudessa koko vuoden ajan.

Jatkossa tulee panostaa vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Sekä vanhemmat että lapset voivat osallistua sisällön suunnitteluun ja ehkä jopa sen tuottamiseen.

Perheiden osallisuus Pienten lasten Taidekaaren toiminnassa on tulevaisuuden kehittämiskohteita. Miten sen tarjoamat palvelut voivat tukea perheiden tasa-arvoista osallistumista kaupungin kulttuuritoimintaan ja/tai tukea perheiden taideharrastuksia. Voiko työpajatoimintaa tai vaikkapa konsertteja toteuttaa iltapäivällä, jolloin vanhempien osallistuminen toimintaan mahdollistuisi lapsen päivähoidosta haun yhteydessä.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuuden lisääminen varhaiskasvatuksessa luo edellytyksiä hyvälle ja kestäväälle kehitykselle koko yhteiskunnan kannalta. Lapset oppivat osallisuuden kautta vuorovaikutustaitoja ja saavat kokemuksen kuulluksi tulemisesta ja toisen arvostavasta kohtaamisesta. Siksi osallisuuden lisääminen on tärkeää lasten kulttuuritoiminnassakin. Menetelmiä osallisuuden lisäämiseksi niin lasten kuin heidän perheidensä kohdalla tulee miettiä. Myös yhteisöllisyyden näkökulma tulisi huomioida taidetoimintaa kehitettäessä. Miten voimme tukea taiteen ja kulttuuritoiminnan keinoin yhteisöllisyyttä lapsiryhmässä ja laajemmin perheiden tai kaupunginosan tasolla.

Henkilökunnan osaamisen tukeminen

Tulevaisuudessa olisi hyvä kirkastaa Pienten lasten Taidekaaren merkitystä henkilöstön koulutuksen kannalta. Jo suunnitteluvaiheeseen ja itse toiminnan aloitukseen tulisi lisätä elementtejä, jotka tukevat henkilöstön roolia oppijana. Tällaista voisi olla esimerkiksi työpajan sisällön suunnittelu huomioiden henkilökunnan osaaminen ja heiltä etukäteen tulleet toiveet tekniikoiden tai sisällöllisten teemojen suhteen.

Koulutusta eri kulttuurinlajeihin kaivataan laajasti ja alkukartoituksen tuloksia voidaan käyttää suuntaa antavina vinkkeinä henkilökunnan koulutusta suunniteltaessa.

Saavutettavuus

Toimintaa voidaan tuottaa sekä vierailtavissa kohteissa että päiväkodeissa. Päiväkodissa tuotettuna saavutettavuus lasten ja perheiden kannalta paranee ja toiminnasta voi päästä osalliseksi muutkin päiväkodin varhaiskasvatusikäiset lapset. Lisäksi vanhempien osallisuutta itse toimintaan ja arjen kiireen hallintaan voitaisiin parantaa tuomalla vierailut ja työpajat päiväkotiin.

Varhaiskasvatusalan veto- ja pitovoima

Kulttuurikasvatus tarjoaa henkilökunnalle myös mahdollisuuden omien vahvuuksiensa esilletuomiseen ja niiden kehittämiseen. Taiteen merkitys henkistä hyvinvointia lisäävänä tekijänä on huomionarvoinen seikka. Sen vaikutus työhyvinvointiin ja alan veto- ja pitovoimaan voi olla tulevaisuudessa tärkeä ja pohtimisen arvoinen asia.

6. Tulokset pähkinäkuoressa

Pienten lasten Taidekaari -pilotti osoitti selkeän tarpeen jatkaa varhaiskasvatuksen ja lastenkulttuurin tekijöiden yhteistyötä. Tulokset osoittivat, että tällaiselle toiminnalle on suuri tarve varhaiskasvatuksen kentällä sekä lasten kulttuuritoiminnan monipuolistamisessa että henkilökunnan kulttuuriosaamisen lisäämisessä. Kokemukset olivat erittäin positiivisia kaikilla pilottiin osallistuneilla tahoilla. Pilotti avasi uusia näkökulmia ammattitaiteilijoille pienten lasten maailmaan ja lapset saivat olla hetken osallisia ammattitaiteilijoiden taiteen tekemisessä. Myös perheet saivat lasten kokemusten kautta uutta näkökulmaa kaupungin kulttuuritarjontaan ja mahdollisuuksiin harrastaa kulttuuria.

Taiteilija päiväkodissa, mediakasvatus. Mediakasvattaja opettaa lasta tulostamaan valokuvaa valokuvatulostimella.
Kuva: Mia Ylä-Nojonen

Tulokset pähkinäkuoressa

Lapset

- Tuotettiin yhdenvertaista ja laadukasta kulttuurikasvatusta osana lasten hyvinvointia ja kavennettiin lasten hyvinvointieroja
- Vahvistettiin lasten oikeutta kulttuuriin ja taiteeseen ja tuettiin lasten taiteilijuutta
- Monitaiteinen ja toiminnallinen itseilmaisun kehittäminen
- Lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa
- Ilmiöpohjainen ja tutkiva taiteellinen työskentely
- Yhteisöllisyys, vuorovaikutuksellisuus, eläytyminen toisten kokemuksiin, onnistumisen kokemukset
- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen
- Kulttuurikasvatus osana kaupungin elinvoimaa

Henkilöstö

- Tuettiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kulttuurikasvatuspainotuksia
- Vakiinnutettiin kulttuurin palveluryhmän ja varhaiskasvatuksen kiinteää yhteistyötä
- Henkilöstön osallisuus sisältöjen suunnittelussa
- Tarjottiin innostusta ja virikkeitä varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuksen toteuttamiseen **a)** kulttuurilaitosvierailuin **b)** päiväkodin arjessa & **c)** lähiympäristössä
- Lisättiin henkilöstön kulttuurikasvatusosaamista
- Tarjottiin lainattavia menetelmäpaketteja
- Myönteinen ja innostunut palaute
- Lisättiin hyvinvointia

Vanhemmat

- Koronarajoitukset estivät perheiden harrastamisen mallin toteuttamisen
- Positiivinen palaute
- Toiveena tiiviimpi yhteydenpito vanhempien ja päiväkodin välillä varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuksen suhteen
- Vanhempien lisätoiveita kulttuurikasvatussisältöihin: teatteriesitykset, museovierailut, tiedeaiheiset kohteet, kulttuuriympäristöön tutustuminen, poliisimuseo

Toiveena: varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatushjelman vakiinnuttaminen.

Pilotissa kehittyneen rakenteellisen yhteistyön hyvät käytännöt

Pienten lasten Taidekaaren koordinointi ja toteutus

Yhteistyö

Pilotin koordinaation jakaminen Taiten ja varhaiskasvatuksen kesken oli toimiva työtapana, koska yhteistyö toimi hyvin ja molempien tahojen asiantuntijuus saatiin hyödynnettyä. Pilotin koordinointi alkoi suunnittelutyöllä työryhmissä syksyllä 2020 ja varsinainen koordinointi tammikuussa 2021.

Työryhmät

Pilotin suunnitteluvaiheessa työryhmiä oli 8. Käytännössä todettiin työryhmien käsittelemien asioiden olleen päällekkäisiä ja ajan säästämiseksi osa työryhmistä organisoitiin uudestaan. Tämä helpotti asioiden jäsentymistä, hallintaa ja vähensi koordinaattoreiden päällekkäistä työtä. Ohjausryhmä, niin kuin muutkin työryhmät koottiin sekä kulttuurin palveluryhmän että varhaiskasvatuksen henkilöstöstä.

Ilmoittautuminen ja kokonaisuuksien hallinta

5-vuotiaiden mallissa koordinaattorit lähettivät päiväkotien johtajien kautta ryhmien ilmoittautumislinkin (eLomake). Ilmoittautumisen jälkeen koordinaattorit jakoivat osallistuvat ryhmät kulttuurilaitoksiin. Korona-pandemian takia jakokriteereinä oli joko se, että vierailukohde oli kävelymatkan päässä päiväkodista tai mikäli matka oli liian pitkä, osoitettiin näihin päiväkoteihin kiertävät esitykset. Alkukartoituksen tulokset ohjasivat toteutusta.

Käytännön toteutus

Kaikille ilmoittautuneille viskariryhmille löytyi sopiva toiminta koronarajoitukset huomioiden. 3-4-vuotiaiden Taiteilija päiväkodissa -malliin valittiin päiväkodit alueellisesti ja alkukartoitus huomioiden.

Kyselyt

Kyselyillä kartoitettiin lähtötilannetta: toiveita ja odotuksia liittyen tulevaan toimintaan ja loppuvaiheessa kerättiin pilotissa syntyneitä tuloksia. Kyselyt suunnattiin vanhemmille, lapsille, henkilökunnalle ja toiminnan tuottaneille tahoille.

Yhteistyötahot

Taidekasvattajat palkattiin Taidekaaren tutuista ohjaajista. Päiväkoteja pyydettiin nimeämään työpäri Taiteilija päiväkodissa -mallissa työskentelevälle taidekasvattajalle. Päiväkohteissa nimettiin yhteyshenkilöt myös esityksiä ja työpajoja varten.

Alun perin suunniteltu yhteistyö yliopiston kasvatustieteen laitoksen kanssa todettiin Korona-pandemian takia mahdottomaksi. Suunniteltu opiskelijoiden osallistuminen pilotin toteutukseen ei ollut mahdollista rajoitusten edellyttämän etäopiskelun vuoksi.

Perhemalli

Hankehakemuksessa mainittu perhemallin pilotointi jäi toteutumatta Korona-pandemian sekä budjettileikkausten takia.

Pilotti tunnuslukuina

3-4-vuotiaiden Taiteilija päiväkodissa -malli

- 5 päiväkotia, 15 ryhmää
- 186 lasta

5-vuotiaiden Taidekaari -malli

- 95 ryhmää
- 920 lasta

Vastauksia pilotin alkukartoitus sekä palautekyselyihin yhteensä 372.

Tekijät:

- Varhaiskasvatus 4 ja osallistuneita kasvattajia n. 235
- Taite 5
- Taidekasvattajat 31
- Kulttuurilaitokset 10
- Ohjausryhmän muut jäsenet 3

Kustannukset:

Hankkeen kulut koostuivat koordinaattoreiden, taiteilijoiden ja taidekasvattajien palkkuluista, kulttuurilaitosten esitys-, materiaali- sekä pienistä tiedotuskuluista. Koordinaattoreiden, taiteilijoiden ja taidekasvattajien palkkakulut perustuvat työehtosopimukseen ja alalla vakiintuneeseen käytäntöön.

Pilotointi kesti kevään 2021 ja se edellytti kahden 50 %:en koordinaattorin 21 000 € sekä käyttöbudjetin 39 000 €, joka sisälsi ohjaus-, materiaali- sekä suunnittelukustannukset. Pilotin kokonaiskustannukset olivat 60 000 €, tämä mahdollisti toiminnan n. 1100 lapselle/ 110 ryhmälle sekä toimintamallin rakentamisen.

Hankkeelle saatiin 60 000 € avustus OKM:n erityisavustuksesta. Hankkeen omarahoi-
tusosuus oli 15 000 €, joka kattoi lopun budjettiosuudesta. Omarahoitusosuus rakentui moniammatillisen työryhmän työpanoksesta pilotin alkukartoituksessa, toimintamallin rakentamisessa ja arvioimisessa. Pilotin kokonaisbudjetti oli 75 000 €.

Tulevaisuuden visiot

Tiedottaminen ja yhteissuunnittelun merkitys

Yhteenvetona vanhempien vastauksista voisi sanoa, että vanhemmille on ollut tärkeää nähdä lasten into heidän kertoessaan uusista taiteen tekemisen kokemuksistaan kotona. Tiedottamiseen tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota. Jotta taidekasvattaja voi suunnitella sisältöjä ja tavoitteita etukäteen ja tiedottaa niistä vanhempia, täytyy hänellä olla tarkka tieto kohderyhmästä ja työskentelyn aikataulutuksesta päiväkodissa. Myös yhteissuunnittelun merkitys korostuu. Henkilökunnan tulee tiedottaa taidekasvattajaa tulevasta lapsiryhmästä, sen kasvatuksellisista tavoitteista ja haasteista. Puolestaan taidekasvattajan tulee vielä tarkemmin tiedottaa omista tavoitteistaan, sisällöistä, tekniikoista ja välineistä henkilökuntaa, joka vastaa tiedon kulusta vanhemmille käytössä olevien kanavien kautta.

Pedagoginen dokumentointi osa projektia

Pedagogisen dokumentoinnin merkitystä yhteistyön muotona ja eri osapuolien osallisuuden takaajana tulee jatkossa kirkastaa. Henkilökunnan tulee dokumentoida taidekasvattajan toimintaa lasten kanssa ja osallistua projektin toteutukseen jatkamalla samoja teemoja niinä päivinä, kun taidekasvattaja ei ole paikalla. Dokumenttien avulla projekteja tehdään näkyväksi niin vanhemmille kuin muulle päiväkodin väelle. Ja dokumenttien äärellä voidaan projektia suunnitella eteenpäin yhdessä taidekasvattajan, lasten ja ryhmän henkilökunnan kanssa. Vanhemmat voivat osallistua projekteihin kotona lapsen kotitehtävien kautta ja tutustumalla tehtyihin dokumentteihin. Näin mahdollistuu vanhempien osallistuminen myös toiminnan suunnitteluun varsinkin, jos taidekasvattajan toiminta-aika samassa ryhmässä on riittävän pitkä.

Lisää samaa ja enemmän aikaa

Vanhempien toive oli toiminnan jatkuminen tulevaisuudessa. Mitä pidempään taidekasvattaja toimii yhdessä lapsiryhmässä, sitä syvällisemmin lapset pääsevät tutustumaan taiteenlajiin. Oppimisprosessi mahdollistuu paremmin myös niillä lapsilla, jotka tarvitsevat enemmän aikaa tutustuakseen uuteen aikuiseen ja päästäkseen toiminnan imuun. Todellinen osallisuus suunnitteluun tai toteuttamiseen vaatii myös aikaa. Taidekasvattajan täytyy ehtiä tutustua ryhmään ja henkilökuntaan ennen kuin kaikkien yhteinen osallisuus taideprojektissa pääsee toteutumaan.

Perheiden osallisuusmalli yhdistyy Taiteilija päiväkodissa -malliin

Vanhempien ehdotus taidekasvattajan työskentelystä päiväkodissa joinakin päivinä kuu- kaudessa koko vuoden ajan ja vanhempien osallistuminen projektiin kotiin annettavien kysymysten ja tehtävien muodossa olisi hyvä tapa sekä syventää oppimisprosessia, että osallistaa vanhemmat mukaan taidekasvatukseen. Näin voitaisiin yhdistää sekä Taiteilija päiväkodissa -malli että luoda uutta perhemallia perheiden taideharrastamistakin tuke- valla tavalla. Laajentamalla yhdistelmää vielä perheille suunnatuilla kulttuurilaitosvierai- luilla ja työpajoilla, voitaisiin luoda molemmista pilotoiduista malleista perheiden tasa-ar- voa, yhdenvertaisuutta ja yhteisöllisyyttä lisäävä tamperelainen kulttuurikasvatusmalli.

Minikonsertti päiväkodissa. Kaksi viulistia soittaa viulua päiväkodin lapsille. Kuva: Mia Ylä-Nojonen

Liitteet

1. Osallisuuskysely / taulukko
2. Alkukartoitus / toiveet koulutuksesta ja vierailuista
3. Taidekasvattajien päiväkirjakoonnit 8 pv ajalta

Lasten osallisuus muutos ennen-jälkeen

	Kuvataide	Musiikki	Muovailu askartelu	Rakentelu	Tanssi	Teatteri draama	Sirkus	Valokuvaus	Elokuva	Kirjallisuus lukeminen	Tietotekniikka	Muu	
Itätuuli	x		x	x	x					x			Sanataide, tanssi Anne Herrala
Lasten vastaus	6	1	7	8						1	1		
Mitä haluaisit?	3	3	1	1	3		1	1	2	3	6	1	
Multisilta 1: Kanervat	x		x	x		x				x	x		Kuvataide, valokuvaus Janina Ahlfors
Lasten vastaus	7	6	3	8	5	6	7	6	6	1	13		
Tohloppi 1	x		x	x	x	x		x		x			Kuvataide Janina Ahlfors
	x		x	x				x		x			
Tohloppi: Oranssi 3	x		x	x	x	x		x		x			
	x		x	x				x		x			
	x			x	x								
Länsi-Tesoma 1	x	x		x	x	x	x			x			Sirkus, draama Jarmo Skön
	x		x	x		x				x			
Länsi-Tesoma 2	x	x	x	x	x					x			
	x	x	x	x	x	x				x			
Mitä haluaisit?	14	9	8	7	6	6	7	4	6	4	6		
Juva 1: Kissankellot	x	x	x	x	x	x	x			x			
	x	x	x	x	x	x				x			
	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
Yhteenlaskettu													
Lapset	18	9	15	21	7	9	7	8	6	7	14		
Henkilökunta	7	3	6	7	6	5	2	2	0	5	1		
Mitä haluaisit tehdä?	19	13	10	10	11	7	9	6	9	8	13		

● Henkilökunta ja lapset

Vastaukset numeroina taulukossa

1. Kysymys: Mitä lapset tekevät omasta aloitteestaan?
2. Mitä haluaisit tehdä? (Lapsen toive)

Mitä lapset tekevät omasta aloitteestaan?	Lapset	Hlökunta	Mitä haluaisit tehdä?
Kuvataide	18	7	19
Musiikki	9	3	13
Muovailu, askartelu	15	6	10
Rakentelu	21	7	10
Tanssi	7	6	11
Teatteri, draama	9	5	7
Sirkus	7	2	9
Valokuvaus	8	2	6
Elokuva	6	0	9

Alkukartoitus 5v. -> no 7
Toiveita koulutuksesta ja vierailuista

	Koulutusta	Vierailuja pk.lla	Käyntejä	Ei eritelty
Ei tarvetta	1			
Ei osaa sanoa				4
Mitä vaan, ilmaisia kohteita	11	11	3	
Sirkus	15	8	3	1
Sanataide	3			1
Tanssi	8	1	2	1
Arkkitehtuuri	1			1
Teatteri	13	5	5	2
Media	16			
Draamakasvatus	8			
Kuvataide	5			
Monilukutaito	1			
Viestintäteknologia	3			
Muotoilu	4	1		
Kädentaidot	3	1		
Valokuvataide	4			
Taidenäyttely			1	
Satuilun taltiointi ja muokkaus	1			
Musiikki	11	4		
Kulttuurikasvatus	1			
Arkkitehtuuri	3			
Konsertti		2	1	
Museo			2	
Uudet kulttuurinalat	5			
Kulttuuriympäristö	6			
Kulttuuriperintö ja maailmankulttuurit	7			
Elokuva	2		2	
Kielet	1			
Nukketeatteri		2	1	
Taiteilijakäyntejä		1		

Poimintoja:

- Enemmän aikaa lukea kirjoja ajatuksella
- Koulutusta tukea tarvitsevien lasten musiikkiin ja kuvataiteeseen
- Päiväkodissa on paljon lapsia, joilla on vain vähän kokemuksia päiväkodin ulkopuolisesta kulttuuritarjonnasta
- Teatterin tekeminen vaatii paljon aikaa, jää siksi tekemättä
- Arkkitehtuuri ei tunnu tärkeältä, kulttuuriympäristö teemana tuntuu kaukaiselta
- Erikseen toivottiin kansanmusiikkia ja uulua

Taiteilija päiväkodissa, sirkus. Kaksi tyttö harjoittelee yhdessä kukkiksella eli kukkakepillä. Kuva: Mia Ylä-Nojonen

Taidekasvattajien 8 päivän vastausten koonti

Petra Käppi

Musiikkiseikkailu, afrikkalaisiin soittimiin tutustumista ja kanteletyöpajoja
4 ryhmää, 2 pv. / ryhmä

Päiväkodin arki

Mikä onnistui?

1, 2 pv. Suunnitelma onnistui. Yhteistyö henkilökunnan kanssa sujui. Ilmapiiri rento ja innokas.

Rutiineihin tottuminen sujuu parin päivän jälkeen.

Säveltäminen ja sanoittaminen onnistui, kun ryhmä oli pieni.

Aikuiset olivat hyvin mukana.

Viimeinen kultapiiskujen ryhmä on ollut aivan ihana. Tänäänkin soitimme ja leikimme tansanilasta Leijona-leikkiä keskittyneesti 60 minuuttia. Mikä oli perjantai päivänä isolle pienistä lapsista koostuvalle ryhmälle todella hyvin! Täällä päiväkodissa on todella ihania valoisia lapsia. Päiväkoti on todella monikulttuurinen ja täällä on paljon hidasta puheen oppimista muutenkin, mutta lapset ovat todella ihania!

Henkilökohtaiset onnistumiset?

Ulkoilu lasten kanssa ja yksinäisten lasten huomiointi.

Kiireettömyys positiivista, kerrankin voi tehdä lastentahtisesti töitä. Palkitsevaa työtä.

Aika s2 lasten kanssa ulkoilussa tuntuu tärkeältä kielen oppimisen kannalta.

Työskentely välillä helppoa ja vaivatonta.

Hyvä keskustelu ryhmän opettajan kanssa: ulkoilun säännöt pitäisi kertoa taidekasvattajalle kuten muillekin, jotka osallistuvat lasten ulkoiluun.

Miten lasten osallisuus toteutui?

On otettu huomioon työpajoissa. Ulkoiluissa aikuisen seura ja huomio näyttäytyi lapsille tärkeänä asiana.

Levottomien lasten siirtyminen ulkoilemaan aikaisemmin rauhoitti toimintaa ja antoi kaikille mahdollisuuden oman kiinnostuksen mukaiseen toimintaan.

Mikä on tuntunut hankalalta?

Ei hankaluuksia.

Tärkeää! Mikä on taidekasvattajan vastuu, jos lapselle tapahtuu jotakin. Tapaturma ulkoilussa tai musiikkihetkellä.

Suunniteltu laulun sanoittaminen ei onnistu kaikilta lapsilta vajavaisen suomenkielen taidon vuoksi. Suunnitelmia täytyy muuttaa.

Päiväkodin säännöt eivät tunnu aina perustelluilta.

Tänään ja eilen olen työstänyt nuottia päiväkodin henkilökunnan kanssa tehdystä päiväkodin omasta uudesta käsienpesulaulusta. Nuotin kirjoittamisohjelman kanssa on ollut hankalaa!

Selkeästi näin 8 päivän jälkeen huomaa, että päiväkodin aikuiset jakaantuvat paljon sen suhteen, että ketkä ovat innokkaita ottamaan vastaan tällaista taidetoimintaa ja ketkä ei. Osa suhtautuu aika passiivisesti ja ehkä sellaisella ei kiitos mitään ylimääräistä uutta työtä tai ajateltavaa meiningillä. Eli tämä varmaan aina on se ongelma. Ja huomaa, että aikuisten asenne jonkin verran aina heijastuu lapsiin. Ne ryhmät, joissa aikuiset ovat innokkaita ja kiinnostuneita, niin lapsetkin ovat, mutta jos aikuiset eivät ole kovin kiinnostuneita, niin lapsetkin ovat aina vähän levottomampia. Sali on vähän rauhaton täällä, koska keittiö on vieressä. Keittiössä selkeästi toinen työntekijä ei yhtään halua ottaa huomioon sitä, että salissa pitäisi olla rauhallista vaan saattaa puhua ja kolistella kovaan ääneen, vaikka yritämme esimerkiksi lasten kanssa nauhoittaa jotain musiikkia.

Minkälaisia ideoita / toiveita tulevaisuuden suhteen?

Kaikki toivovat jatkoa.

Olisi kiva kehittää Suomi toisena kielenä lapsille jotain taidetoimintaa, mikä kehittäisi heidän kielitaitoaan esimerkiksi musiikin avulla. He tarvitsisivat paljon tukea kielenoppimiseen. Täälläkin päiväkodissa olen tavannut lapsia, jotka ovat menossa syksyllä eskariin ja heidän kielitaitonsa on melko heikko.

Pidempikestoiset työskentely jaksot yhden ryhmän kanssa olisi ihania ja tarpeellisia. Tänään puhuttiinkin, että Suomi toisena kielenä lapset hyötyisivät paljon laulu ja soittoryhmistä.

Jatkossa tosiaan tällaisiin jaksoihin pitäisi kuulua pieni perehdytys päiväkodin käytäntöihin ja sääntöihin. Nyt sellaista ei ollut, taiteilijan olisi hyvä olla selvillä tärkeimmistä käytännöistä ja säännöistä. Lapset ainakin tällä jonkin verran käyttävät hyväkseen sitä, että minä en tiedä sääntöjä ja alkavat rikkoa niitä, kun se on mahdollista.

Päiväkodille voidaan tehdä omia lauluja, joita voidaan yhteisissä lauluhetkissä salissa harjoitella (sitten kun ei ole koronaa).

Henkilökunnan koulutus pitäisi olla päiväkotipäivän ulkopuolella, koska päivän aikana henkilökunta ei ehdi koulutukseen.

Yksittäinen paja / taidekasvattajan työskentely

Mitä päivän aikana tehtiin?

1)

- 9-10 Tutustumispiiri Apiloiden kanssa ja Satuseikkailu Afrikassa.
- 10-11 ulkoilu.
- 11-11.30 yhden askartelutehtävän mallin tekeminen, jossa työstetään satuseikkailua eteen. Lounastauko. Leppotauko Kukkujiin kanssa, soitin heille Pikku kakkoselle tekemääni Soiva syli audiosarjaa Areenastasta.
- 12.45-13.45 Kukkujiin kantelepaja x 2. Raportin kirjoitus ja koipointihetki.
- 14.15-15.00 Apiloiden kantelepajat.

2) Tuokio aloitettiin nimirytmipiirillä. Nimirytmipiirin tarkoitus on antaa jokaisella lapsella pieni hetki aikaa olla esillä ja olla hetki ohjaajan tai esiintyjän asemassa. Musiikkiseikkailusadun tavoitteita on: - Tarjota lapsille (ja aikuisille) positiivisia mielikuvia ja kokemuksia Afrikasta (Kulttuurikasvatus). - Kehittää lapsen eläytymiskykyä ja mielikuvitusta mielikuvitusmatkan kautta. - Esitellä eri kierrätys- ja luonnonmateriaaleista tehtyjä tansanialaisia soittimia. - Kehittää joitain musiikillisia valmiuksia, eli rytmin, liikkeen ja sanojen ja laulun yhdistämistä leikin avulla. - Tarjota positiivisen kokemuksen taiteen tekemisestä ja taiteen kokemisesta. Kanteletyöpajoissa tavoitteina on: - Tutustua kanteleen soittamiseen ja tutkia minkälaisia ääniä siitä saa. - Opetella/kerrata muutamia musiikin peruskäsitteitä esim. asteikko, sävel, rytmi, soittimen kieli. - Tarjota lapsella positiivisia soittokokemuksia kivojen helppojen tehtävien kautta. - Kehittää käsien motoriikkaa ja käsi-silmäkoordinaatiota.

3) Aamupäiväpajassa Apilat Mentiin kantelele kieliin liittyvän sadun kautta kanteleen sävelet läpi ja tutkittiin sitä, että jokainen kieli soi eri sävelenä. Pyysin lapsia piirtämään sellaiseen kielimonisteeseen nuotteja ryhmän omaa sävellystä varten. Kielisatu liittyy metsään ja eläimiin ja teimme muutaman lauseen omaan lauluun tällä teemalla. Kertasimme myös Simba-leikin ensimmäisen pajapäivän jutuista. Kukkujat Menimme heidän kanssaan myös kielisadun uutena ja kertasimme mansikkasoinnun soittamista ja erilaisten äänien tekemistä kanteleilla. Iltapäiväpajassa Apilat Iltapäivällä yhdistimme aamupäiväpajassa etsityt sävelet ja sanat yhteen. (Jatkoin muutaman tytön kanssa sanojen tekemistä vähän myös ulkoilulla) Harjoittelimme laulun laulamista ja yhdistimme siihen kanteleet ja muutamia rytmisoittimia. Lopuksi äänitimme laulun tietokoneella.

4) Soitimme kanteleita ja teimme omaa laulua. Iltapäivällä laulu harjoiteltiin ja äänitettiin. Tämän ryhmän kanssa laulaminen onnistui paremmin. Ryhmän aikuiset lauloivat myös.

Henkilökunnalle opetettiin koulutustuokiossa omatekemä laulu, joka äänitettiin kaikille aikuisille.

Mikä onnistui? Mikä ei?

Toiminta onnistui.

Aikataulu on haastava. Pidempi päivä (7h) olisi ollut tarpeen. Positiivista henkilökunnan positiivisuus, sanallinen kiitollisuus taidekasvattajan läsnäolosta.

Ryhmä oli tänään jostain syystä hyvin levoton. Omat aikuiset hoitivat jotain muita asioita ja se varmasti vaikutti asiaan Ryhmäkoko (14 lasta) oli liikaa tällaiseen luovaan työskentelyyn varsinkin, kun lapset olivat levottomia.

Kaikki onnistui hyvin.

Havainnot lapsista? Henkilökunnasta, tiloista?

Odotuksia rauhallisempi tunnelma.

Lasten kiinnostus pysyy hyvin yllä väliajankin. Haluavat oppia ja tulla musiikkihetkeen.

Musiikista kiinnostuneet alkavat erottua ryhmästä, laulaminen on lapsille vierasta. Ilmeisesti päiväkodissa lauletaan vähän.

Läpikulku ja äänet tilassa aiheutti lapsissa keskittymättömyyttä ja hankaloitti sävellysten äänittämistä.

Päiväkodilla on panostettu liikuntaan, käytettävissä paljon erilaisia välineitä.

Päiväkirja

Tuntuu, että lasten kiireettömässä kohtaamisessa olisi yksi taitelijan tärkeä tehtävä päiväkodilla!

Edelleen ihmettelen vähän noita ulkoiluja, kuinka vähän aikuiset ovat siellä lasten kanssa leikeissä mukana ja turvaamassa, että onnettomuuksia ei pääse käymään.

Luova työskentely ja levottomat lapset on kyllä todella haastava yhdistelmä. Luovan lapsilähtöisen työskentelyn isoin haaste minusta on se, että ryhmät ovat usein liian suuria ja levottomia, jotta lapsilähtöisyyttä voisi todella toteuttaa täysillä. Tilanne muuttuu nopeasti niin kaoottiseksi, että se on sekä ohjaajalle ja myös lapsille raskas, levoton tai jopa turvaton.

Tänään oli ensimmäinen päivä, kun vaan muutama kukkuja vaan halusi soittaa kanteletta. Tänään on jumppapäivä, ja se kiinnosti kaikkia. Soitimme kolmen lapsen kanssa noin 20 minuuttia ja sitten hekin lähtivät jumppaamaan. Eli taidetyöskentely ei ehkä innosta, jos vaihtoehtona on temppurata ja trampoliini :)

Ihania lapsia ja erityistarpeet huomioon ottavia aikuisia.

Janina Ahlfors

Kuvataide, kameralla kuvaus ja animointi

Mikä on ollut positiivista, mikä on onnistunut?

Lasten vastaanotto on ollut hyvä ja he ovat tulleet juttusille toiminnan ulkopuolellakin. Henkilökunta on ollut mukavaa vaikkakin kiireistä.

Ehdin suunnitellusti käydä kaikissa viidessä ryhmässä piipahtamassa! Suurin osa lapsista suhtautui positiivisesti testitekemiseen ja tuleviin suunnitelmiin. Henkilökunta oli mielissään tulostani ja asiasta oli tiedotettu hyvin päiväkodin sisällä. Vanhempien tapaaminen jäi tälläkin kertaa tapahtumatta.

Toinen päiväkot:

Henkilökunnan kanssa löytyi hyvä toimintatapa.

Luontokuvaus onnistui lasten kanssa hyvin.

Pientenkin kanssa kuvaaminen onnistuu.

Se ilahdus, mikä lapsissa oman kuvan näkemisen yhteydessä ja suosikkijuttuihin liitettäessä on näkynyt, on ihanaa. Itselle tärkeät asiat (suosikkisadut/sankarit) ja oma itse tehdään näkyviksi. Toiminta herättänyt jatkokäsittelyajatuksia henkilökunnassa.

Millaisia henkilökohtaisia onnistumisia olet kokenut?

Varhaiskasvatusikäisten kanssa luontevan vuorovaikutussuhteen luonti. Ujojen onnistunut kannustaminen ja vilkkaiden rauhoittaminen. S2 lapsi halusi Janinasta piirtämiskaverin ja keskittyi yhdessä piirtämiseen pitkään.

Opin neuvomaan hyvinkin pieniä lapsia kameran käytössä ja keksin tarpeeksi yksinkertaisen, mutta tyydyttävän kokeilutehtävän (kuvasimme leluja, tässä tuli kameran periaate ja sommitteluasiat hyvin hoksattua, omavalintainen lelu ja tekninen laite innostivat).

Suhde lapsiin on syventynyt, kun tunnen heidät osaan koko ajan paremmin ohjata heitä juuri heille sopivalla tavalla. Lasten onnistumiset, juttelut ja into olla kanssani lämmittää mieltä ja sydäntä.

Toinen päiväkot:

Kuvaaminen kameralla ja animointi onnistui kaikilta lapsilta.

Henkilökunta on antanut hyvää palautetta vuorovaikutuksesta lasten kanssa.

Toimin 2-vuotiaan kuvausassarina. Valokuvanäyttelymme oli täysin lasten kanssa tehty.

Animointi innostaa vilkkaita lapsia keskittymään tekemiseen.

Miten lasten osallisuus toteutui päiväkodin arjessa omasta näkökulmastasi?

Päivän tehtävänannon olin miettinyt etukäteen, mutta jokainen sai valita mitä värejä käytti ja kuinka paljon esim. paljetteja laittoi. Päätimme yhdessä mitä tekniikoita seuraavilla kerroilla tehdään, jokainen sai sanoa oman mielipiteensä. Lapset auttoivat omaehtoisesti minua siivoamisessa ja yhdessä puuhailu oli mieleistä.

Yhdessä ideointi lasten kanssa onnistui hyvin. Lapset toivoivat maalaamista ja saivat maalata ja piirtää iltapäivällä omalla leikkiajallaan.

Iltapäivän pajassa onnistui lasten osallisuus hyvin: saivat valita useammasta vaihtoehdosta tekemisen.

Lasten kielitaito asettaa rajoja osallisuuden toteutumiselle.

Toinen päiväkot:

Tänään taas tehtiin superherokuvia, joissa lapsella on sisällöllinen vapaus. Ulkona lapset saivat kuvata mitä halusivat ja niin kauan kuin se oli mielekästä. Teimme yhdessä näyttelyn kuvista ja katsoimme sille paikan.

Näyttelyyn lapset valitsivat taustakartongin värin, kuvat, järjestyksen ja sijoituspaikan. He kuvasivat, tulostivat, kuratoivat, laittoivat sinitarrat ja esittelivät aikuisille.

Mikä on tuntunut hankalalta?

Suuren lapsiryhmän vuoksi pienryhmiä oli monta peräkkäin ja aikaa yhdelle ryhmälle oli niukasti. Vilkkaat lapset vievät helposti tilaa hiljaisemmilta. Henkilökuntaa pitää tiedottaa tarkemmin siitä, mitä tehdään ja mikä on heidän toivottu roolinsa työskentelyssä.

Ison lapsiryhmän jakaminen pienryhmiin mahdollistaa vähemmän erilaista tekemistä, kun sama tekeminen toteutetaan kaikille pienryhmille.

Materiaalien hankinta vie aikaa. Jos ne olisivat paikan päällä valmiina, onnistuisi valmistelu työpäivän aikana.

Monta ryhmää, paljon ideoita ja toiveita, mutta vain vähän aikaa per ryhmä.

Toinen päiväkot:

Välineiden käyttö: paljon käyttäjiä ja tilat varattu palaverille.

Hankalalta tuntuu se, ettei voi hyödyntää syntyneitä ideoita lapsiryhmän hyväksi, koska aika loppuu.

Minkälaisia ideoita / toiveita sinulla on liittyen työskentelyysi lapsiryhmässä tai päiväkodissa yleisesti?

Lapsia kiinnostaa luonto ja eläimet, jatkossa tekeminen näissä teemoissa. Aikatauluja täytyy vielä viilata, jottei olisi niin kiire.

Tiedottaa tekemisestä ei voi liikaa.

Toiveena ehtiä tekemään enemmän erilaisia juttuja lasten kanssa. Henkilökunnan osallistamista lisää.

Taidekasvattajan pitää osata myös kaupata osaamistaan henkilökunnalle, jotta he osaisivat kysyä ja saada enemmän tukea omaan taidekasvatukseen.

Jonkinlainen tehtäväpankki tai kuvataidehaaste henkilökunnalle toteutettavaksi jakson päätteeksi.

Innostuneen henkilökunnan osallistaminen toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen vielä paremmin.

Toinen päiväkotit:

Ideoita jatkotyöskentelyyn kameran kanssa: luonnon ja kevään etenemisen kuvaamista.

Kuvaa lyhyesti, mitä päivän aikana tehtiin?

Aamupiirissä katsottiin yhdessä värejä (erilaisia kuvaesimerkkejä) ja muutamia taideteoksia niihin sopien. Lapset tulivat 4 hengen porukoissa tekemään väripurkit (sekoiteltiin liemiväri elintarvikeväriä, lisättiin oman maun mukaan glittereitä ja paljetteja). Ulkoilun aikana liimasin ekan satsin kansiä kiinni ja kontaktimuovitin purkit (jos putoaa, ei mene sirpaleiksi). Ruokajonotuksen ohessa kyselin toiveet tulevasta tekniikoista havainnekuvien avulla. Ruokailun aikana keskustelimme väreistä, joita löytyi lautasen lisäksi vaatteista sekä museoista ja niiden aarteista. Nukkariaikaan kyselin henkilökunnan toiveita ja pidin minimaalausajan heille, jotka siihen ehtivät. Päikkäreiden jälkeen jatkettiin niiden lasten kanssa, jotka eivät vielä olleet ehtineet purkkeja tehdä. Lopuksi siivottiin ja juteltiin.

Päivä aloitettiin värilaboratoriolla (keskustelu ja väripurkkien tekeminen). Ulkoilun aikana liimasin kanteen ja päällystin purkit. Päiväuniaikana juttelin henkilökunnan kanssa ja valmistelin tulevaa ja taidepusseja (jätin tehtävät molemmille Tohlopin ryhmille). Viskarit nousivat hieman aiemmin ja heidän kanssa pelattiin pari kertaa taidepakkapeliä (yhdistä pariaksi teos ja sen yksityiskohta). Teimme yhdessä Instagram-päivityksen ja maalasimme lasten toiveesta nestemäisillä vesiväreillä. Maalailun jälkeen muikin porukka heräili ja välipalan päätyttyä moni innostui piirtämisestä.

Kankaan painantaa presprint-levyillä.

Ulkoilua lapsiryhmän kanssa.

Aamupiiri, pienryhmissä tutkimaan Luonnontieteellisestä museosta lainaamani ötököitä ja muovailemaan oma ötökkä/omia ötököitä (aamulla ja päiväunien jälkeen), iltapäivällä taidepeliä monta kertaa eri lasten kanssa ja ehdinpä Aliastakin pelailla. Osallistuin riisumishommiin ulkoa tullessa.

Ötököiden ja fossiileitten tutkimista suurennuslasilla. Yhteispiirtämistä: taidekasvattaja piirsi alun ja lapset jatkoivat ötökät valmiiksi.

Toinen päiväkotit:

Kameran käyttöön tutustumista ja lelujen kuvaamista. Suunnittelua henkilökunnan kanssa.

Supersankarikuvaus koko päivän. Päiväuniaikaan tulostin taustoja ja yhdessä tulostimme kuvia. Auttelin arjessa.

Lapset kuvasivat toisiaan ja ympäristöä ulkona. Kuvia käsiteltiin superhero-teemalla. Luontokuvista lasten kanssa näyttely heidän valitsemiinsa paikkoihin. Lasten kanssa ideoitu kuvahaaste aikuisille.

Mikä onnistui, mikä ei onnistunut?

Väripurkin tekeminen oli hitti. Aikuisten pajalle ei jäänyt paljoa aikaa. lasten toiveiden huomiointi onnistui, mutta aikaa aikuisille ei vastaavasti tahdo jäädä.

Kokopäiväpedagogiikka ei toteudu parhaalla mahdollisella tavalla.

Ötökkätutkimukset hälvensi joidenkin lasten hyönteiskammoa.

Toinen päiväkot:

Lapset olivat innostuneita kuvaamisesta, tulostamisesta ja näyttelyn järjestämisestä. Viskareita harmitti, kun eivät päässeet mukaan itse tekemiseen, saivat kuitenkin kokeilla kameroita ja tulostamista.

Tekniikka kiinnostaa lapsia. Henkilökunta vaikuttuneita lasten ottamista kuvista.

Havainnot lapsista, henkilökunnasta, tiloista ja välineistä?

Lapset ovat innokkaita ja monet taitavia (motorisesti, kielellisesti, sosiaalisesti). Tilat olivat ihan hyvät, pajailun täytyy olla nopeasti siivottavaa, koska samaa tilaa käytetään leikkiin, ruokailuun ja nukkumiseen. Henkilökunta ei juuri osallistunut pajailuun, mutta se johtui lähinnä siitä, että he olivat muiden lasten kanssa, kun minulla oli 4 ipanaa kerrallaan.

Henkilökunta osallistui pajan toteutukseen, kun sai selkeät ohjeet, mitä tehdä.

Ryhmän opettaja tulee kysymään neuvoja ja vinkkejä, mikä on hyvä asia.

Tilat on toimivat pienissä ryhmissä toimittaessa.

Lapset osallistuvat innokkaasti ja odottavat taidehetkeä.

Toinen päiväkot:

Päiväkodissa on paljon pieniä, tukea tarvitsevia ja S2-lapsia. Toiminnan täytyy olla niin simppeliä, että pystyn näyttämällä ohjaamaan. Intoa riittää, joten tämä onnistuu varmasti. Tilat ohjaavat pienryhmä- tai parityöskentelyyn, mikä sopii paremmin myös kohderyhmän tarpeisiin. Sovimme apulaisjohtajan kanssa, että ohjaan reippaasti henkilökunnan osallistumaan ohjaukseen.

Henkilökunta haluaa oppia tekniikoista ja välineistä. Pedagogista ajatusten vaihtoa.

Päiväkirja työpäivästä

Aamulla jännitti mennä uuteen työyhteisöön. Lasten kanssa ja jutun lähdettyä lentoon aikuisten kanssa olo rentoutui, vaikka välillä tuntui, että aiheutin vaivaa. Jokaisen lapsen oma hetki on tärkeä, huomiota ei voi antaa liikaa. Lapset rakastuvat teoksiinsa. Monella oli vaikea nimi.

"Taiteilija, taiteilija!", kaikki eivät muista nimeä, mutta asiayhteys on selvä :D Kankaanpaina sujui hienosti, vaikka materiaali hieman totutusta poikkeavaa (Pressprint). Ulkona hiki päässä sai pulkaa vetää. Ihastuva jääsydän löytyi. Siistijän muistelu omien lasten taidetehtävistä. Hiuksiin laskeutuva helikopteri. Yössä lentävä pöllö (mustalle paperille piirrettiin valkoisella).

Toinen päiväkot:

Vilkkaat ipanat pistivät vauhtia ohjaajaan. Innostus antoi energiaa. Tuntuu, että olen osa työyhteisöä, kaikki juttelevat jne. Lapset ihania <3

Ulkona kuvatessa lapset huomaavat kaikkea jännää, kamera auttaa kaikkein vilkkaimpiakin keskittymään ja pysähtymään. Laitteistotarpeet huomattu. Päiväkodin meininki on mukava ja se edesauttanut todella paljon koko projektin onnistumista.

Jarmo skön
Sirkus

Mikä on ollut positiivista, mikä on onnistunut?

Selkeä etukäteen suunniteltu aikataulu selkeyttää päivää, oma sirkustila auttaa sisällön toteuttamisessa ja pitää sirkuksen läsnä myös välipäivinä, yhteistyö henkilökunnan kanssa toimii, vastaanotto ystävällistä. Lapset olleet kiinnostuneita sirkuksesta ja ottaneet vastaan mielellään minut vieraana. Kivaa oli syödä yhdessä ryhmän kanssa. Vanhempiin ei kontaktia, mutta tekemiäni sirkusmainoksia näkyy joka puolella. Henkilökunnan maistiaispaikat sovittu kahteen iltapäivään päiväuniajalle, jotta kaikki pääsee mukaan.

Erityisryhmän henkilökunta ja lapset ottivat taidekasvattajan hyvin vastaan.

Myös pienimmille 1-2 -vuotiaille mahdollistuu sirkusteema leikkien kautta.

Minkälaisia henkilökohtaisia onnistumisia olet kokenut?

Sirkus toimii kaikenikäisille. Lapset ovat jaksaneet jopa 90 min sirkustemppeujen harjoittelua.

Oma kokemukseni erityislapsen kohtaamisessa on ollut tarpeellinen taito. Kiva nähdä, että aikuisetkin innostuvat. Kaikki lapset päiväkodilla tuntee minut. Fanituskulttuuri ilmassa. "SirkusJarmo! <3<3"

Ilon tuottaminen koko yhteisölle sirkuksen avulla.

Miten lasten osallisuus toteutuu omasta näkökulmastasi?

Lapset ovat esitelleet päiväkotiaan ja talon tapoja taidekasvattajalle.

Lapset saavat jakaa ajatuksiaan ja kokemuksiaan sirkuksesta harjoituksissa.

Lasten osallisuuteen vaikuttaa myönteisesti se, että teemaan ja aihepiiriin tutustutaan ryhmässä jo ennen taidekasvattajan tuloa ryhmään. Kynnys osallistumiseen madaltuu aihepiirin tuttuuden myötä.

Mikä on tuntunut hankalalta?

Palaverit saattavat estää tilan käytön.

Minkälaisia ideoita/ toiveita sinulla on liittyen työskentelyysi lapsiryhmässä tai päiväkodissa yleisesti?

Sirkusharjoituksille sopiva tila on tärkeä.

Toiveena henkilökunnan kanssa yhdessä tekeminen, avoin keskustelu ja aikaa ajatusten vaihdolle. 6h työskentely ryhmässä aikavälillä 8.30-14.30 tuntuu sopivalta päiväkodin ja taidekasvattajan kannalta.

Kuvaa lyhyesti, mitä päivä aikana tehtiin

Klo 8.30-8.45 aamupiiri Klo 8.45-9 pajavalmistelut klo 9-10.30 välillä Sirkustyöpaja 3-4 V. Nimileikki Sirkuslämmittelyleikit Jongleeraaminen huivilla ja pallolla Välinepisteissä harjoittelu (keila, poi, diabolo, lautanen, kukkakeppi) Miniesitykset Klo 10.30 välineiden putsaus Klo 11 ruokailu lasten kanssa + kahvi Klo 12 - 14 aikuisten paja/viskaripaja Klo 14 välipala Klo 14.20 pieni sirkusmaistainen (taikuus) Klo 14.30 kotiin.

Samantyyppinen sirkusvälinekokeiluun keskittyvä työpaja aamupäivällä, kuvat tärkeässä asemassa. Tänäpäin käytin puhelimen kautta näytettäviä kuvia, joissa lapsia sirkuksessa. Olin myös hetken aamupäivällä pihalla punanenä päässä, koska aamupaja oli vain tunnin. Iltapäivällä odottelin nukkujia herääväksi, ja maalasimme kaikille halukkaille klovnin.

Mikä onnistui, mikä ei onnistunut?

Kaikki toimi hyvin.

Havainnot lapsista, henkilökunnasta, tiloista ja välineistä?

Lapset kiinnittyvät vahvasti taidekasvatukseen.

Kommunikointiin kiinnitin huomiota. Selkeät ohjeet, lyhyet lauseet, kuvat tukena. Osa aikuisista haluaa jakaa myös omaa arkeaan minulle ja puhuimme jopa lasten motoriikasta ja kulttuuristen taustojen vaikutuksista heidän päiväkotielämään.

Heittäytyminen lasten kanssa luovaan toimintaan on osalle henkilökunnasta vierasta.

Päiväkirja työpäivästä

Kivoja kohtaamisia. Hauskaa ja rentoa meininkiä. Lapsen arvostus ja tekijyyden korostaminen työkentelyssä tärkeää. Kohtaaminen tasavertaisena. Kannustaminen ja kehuinen helppoa sirkuksessa. Yhteinen matka, sirkus sekä lapsille että aikuisille uutta. Ihana syödä lasten kanssa yhdessä.

Paras hetki oli erään XXX - pojan kanssa. Hän odotteli puheterapiaa kun muut olivat jo nukkumassa päiväunia. Juttelimme lelulehden kautta yli 15 min vahvassa vuorovaikutuksessa. Hänellä suuria puheen tuottamisen ongelmia, mutta ymmärsimme toisiamme ja hän innostui myös Kaiku puheen avulla puhumaan enemmänkin.

Oikeaa tekemistä lapsille. Sirkus toimii tässä hyvin, koska se on konkreettista tekemistä, jossa kuitenkin luova ulottuvuus.

Anne Herralala

Sanataide, tanssi, draama

Päiväkodin arki

Mikä on ollut positiivista, mikä on onnistunut?

Ensimmäinen päiväni XXXX päiväkodissa oli kokonaisuudessaan onnistunut. Tutustuin ryhmäni henkilökuntaan ja päiväkodin arkeen, olin mukana monissa arkisissa toiminnoissa, ja pidin maistiaispaikan oman ryhmän henkilökunnalla. Sovittiin, että tarvittaessa (ja koronatilanteen mukaan) voisin pitää pajan myös koko henkilökunnalle. Saimme myös yhdessä lastentarhanopettajan kanssa sovittua alustavasti ensimmäisten pilottipäivien sisällöstä. Positiivista oli myös, että minun oli tosi luonnollista ja helppoa olla lasten kanssa, ja he näyttivät olevan samaa mieltä. Myös henkilökunta tuntui todella yhteistyökykyiseltä ja motivoituneelta.

Vanhempia taidekasvattaja ei tavannut aikataulun ja korona-pandemian vuoksi.

Olen kokenut hyvää yhteishenkeä henkilökunnan kanssa, sillä tänään oli vajaamiehitys, ja olin sen vuoksi vielä enemmän arjen toiminnoissa, kuten pukemisessa jne. Lasten kanssa tulemme juttuun koko ajan paremmin, ja sain uuteen maahanmuuttajatyttöönkin hyvän yhteyden ulkoleikeissä.

Pieni 2-3 lapsen ryhmä askartelussa mahdollisti paremman tutustumisen lapsiin.

Yhteistyö paranee ajan mittaan. Palautettakin ja ehdotuksia opitaan antamaan, kun tullaan tutuiksi.

Kiitos päiväkodin johtajalta onnistuneesta työstä.

Millaisia henkilökohtaisia onnistumisia olet kokenut?

Yhteistyö on alkanut hyvin.

Toiminnan pohjana oleva kirja on innostanut lapsia. Lapset lähtevät hyvin mukaan tekemiseen.

Aikuisille pidetty maistiaispaikka toimi hyvin.

Onnistumisen kokemus maahanmuuttajataustaisen lapsen kanssa, joka oppi suomen kieltä taidekasvattajan kanssa. Omasta ammattitaidosta positiivinen kokemus: kaiken ei tarvitse olla etukäteen tiukasti suunniteltua, vaan omalla ammattitaidolla ja kokemuksella hallitsee vaihtuvat tilanteet.

Lasten luottamus.

Ajan hallinta kiireestä huolimatta.

Kotiin annettu tehtävä sai hyvää palautetta ja oli onnistunut lisä perhosteemaan.

Suuremman vastuun saaminen ryhmän toiminnan ohjaamisesta metsäretkellä.

Miten lasten osallisuus toteutui päiväkodin arjessa omasta näkökulmastasi?

Lasten arjessa päiväkodissa tuntuu osallisuus toteutuvan. Omatoimisuus on ryhmän pedagogisen tavoite.

Osallisuus toteutuu omatoimisuutena. Lapset tietävät päivän rutiinit ja osaavat toimia niiden mukaan.

Lapset saivat tanssia omat soolotanssit.

Lapset saivat mm. valita jonoparinsa, kun lähdimme retkelle. Samoin metsäseikkailussa lapset tuottivat itse luovaa sisältöä eli valitsivat omat seikkailuhahmot metsästä, päättivät seikkailun kulusta ja tarinan lopusta.

Mikä on tuntunut hankalalta?

Ennakkoon tehtyjen eri tahojen kyselyiden tulokset eivät ole olleet taidekasvattajan saatavilla.

Ryhmän rutiinit mahdollistivat vain lyhyen ajan toteuttaa taidetoimintaa. Pienten lasten päivässä ulkoilu, ruokailu ja päivälepo vie suuren osan ajasta.

Aikataulun kireys: askartelun valmistelun vaatima aika.

Minkälaisia ideoita / toiveita sinulla on liittyen työskentelyyn lapsiryhmässä tai päiväkodissa yleisesti?

Henkilökunta saa olla aktiivinen kertomaan toiveistaan ja ajatuksistaan taidekasvattajalle.

Nyt huomaan kaipaavani vähän enemmän yhteisiä tavoitteita henkilökunnan kanssa, jotta kokisin, että teemme asioita yhdessä, eikä tyyliin "mitä sinä olet suunnitellut meillä tehdä".

Jotta taidekasvattajan työ kantaisi hedelmää, työn pitäisi olla projektimaista, selkeästi teemoitettua ja tavoitteellisesti etenevää. Kokonaisuus olisi suunnitella/ideoida yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa, jotta heidän näkemyksensä ryhmän tarpeista, haasteista ja mahdollisuuksista voitaisiin ottaa huomioon. Kokonaisuuden aikatauluttaminen, pienryhmätyöskentely ym. olisi myös hyvä suunnitella yhdessä, koska henkilökunta tietää parhaiten käytäntöjen toimivuuden.

Olen nyt käytännön kautta huomannut, että taidekasvatus päiväkodissa on tuokionomaista, eli käytännössä taidetoimintaa 3-4 -vuotiailla voi toteuttaa vain tiettyinä ajankohtina päiväkodin arjen lomassa, eli aamupiirillä, ulkoilujen aikana sekä ruokapiirillä.

Kuvaa lyhyesti mitä päivän aikana tehtiin

Tutustumista ensimmäisenä päivänä: aamupiirille ja ulkoiluun osallistuminen.

Taikalähteen ja toivomuspuun teko. Tutustumista talon muuhun henkilökuntaan.

Perhosten siipien koristelu.

Siipien koristelua, lentotanssiharjoituksia.

Toivomuspuun tarkastelu yhdessä. Siipitanssia. Nauruperhostehtävän koonti seinälle.

Metsäseikkailu, seikkailun kuvaaminen kameralla ja kuvien pohjalta tarinan teko.

Mikä onnistui, mikä ei onnistunut?

Suunnittelu onnistui hyvin, aikaa oli suunnittelulle ja valmistelulle hyvin. Ryhmän aikataulu aiheutti pientä suunnitelman muutosta, mutta henkilökunta otti hoitaakseen pitämättä jääneen toiminnan osan.

Kotoa oli tullut hyvää palautetta, että lapsi oli kertonut tekemisistä ”satutädin kanssa”.

Askarteluissa tuli kiire.

Havainnot lapsista, henkilökunnasta, tiloista ja välineistä?

Lapset jaksoivat hyvin keskittyä. Henkilökunta oli taustalla valmiuksissa tulla apuun tarvittaessa.

Tilat oli ahtaat esim. tanssille tai aikuisten maistiaiselle.

Lapset ovat kekseliäitä, jaksavat keskittyä, kuunnella ja osallistua taidetoimintaan yllättävän pitkään. Henkilökunta on rauhallinen ja osaava, ja yleistunnelma ryhmässä on niin ikään rauhallinen ja lempeä.

Henkilökunta antaa taidekasvattajalle tilaa ja vapautta tehdä omia juttujaan lasten kanssa.

Tanssi ja perhosen siivet sai kaikki lapset innostumaan toiminnasta. Myös aikaisemmin vähän vastahakoisemmat.

Päiväkirja työpäivästä

Etukäteen jännittäväksi koettu pienten maailmaan sukellus osoittautui positiiviseksi kokemukseksi. Ensimmäinen päivä oli kaikin puolin onnistunut.

Aamupiirin aikana olin puolikkaan ryhmän kanssa, ja kertosimme viime kerralla luettua Perhosten polku -kirjaa. Taidetuokion aikana rakensimme yhdessä toivomuslähteen, jokainen vei toivomuskiven lähteeseen ja kertoi minulle toiveensa, jonka kirjoitin toivomuspuuhun. Toivomushetken päätteeksi ihailtiin vielä lähdettä yhdessä ja kiitettiin sitä. Sen jälkeen menimme ulkoilemaan. Ulkona tutustuin lisää lapsiin ja leikin välillä heidän kanssaan. Ennen lounasta olin mukana lorupussi hetkessä. Lounaan jälkeen luin lapsille pitkään unisatukirjaa.

Taidekasvattaja osallistui enemmän ryhmän arkirutiineihin, kun yksi ryhmän aikuisista oli pois. Yllättävät muutokset vaativat taidekasvattajalta joustavuutta sopeutua tilanteisiin.

Aamulla ennen aamupiiriä leikin eri lapsiporukoiden kanssa. Olen kokenut tämän tärkeäksi, koska kahdenkeskisissä tuokioissa pääsee paremmin tutustumaan lapsiin. Aamupiirin aikaan lähdimme toisen ryhmäpuolikkaan kanssa metsäretkelle. Metsässä teimme pienryhmissä seikkailusadut, joissa seikkailimme. Vaippa-käpy, Leena-tikku ja Aurora-keppi. Ohjelma oli samanlainen kuin eilisellä retkellä, ja selvästi meni jotenkin sujuvammin näin toisella kerralla. Retken jälkeen päiväkodilla keskustelimme ryhmän vastaavan ohjaajan kanssa ajastani täällä. Hän oli tyytyväinen toimintaani, mutta kritisoi vähän kaiken kirjaamisen määrää, mikä tähän pilottiin liittyyn. Päiväunien aikaan kirjoitin tietokoneella puhtaaksi retkellä tehdyt sadut, ja koostin niistä ja retkellä otetuista valokuvista seinälehdet. Nyt päiväkodin/osaston seinät ovat täynnä pilotin tuotoksia! Kirjoitin myös tervehdyksen/kiitoksen kotiväelle eteisen seinään kiinnitettäväksi. Pilotti on ollut antoisa sukellus varhaiskasvatukseen ja pienen lapsen maailmaan.

Loppusanat

Kaikki pilotissa mukana olleet osapuolet ovat valmiita jatkamaan hyvin alkanutta matkaa kohti kaikkia tamperelaisia lapsiperheitä tasa-arvoisesti palvelevaa ja aina uudistuvaa kulttuurikasvatusmallia. Mallia, jossa yhdistyy hyväksi koettuja vanhoja toimintatapoja ja uusia innovaatioita, tamperelaisten lasten hyväksi ja perheiden tueksi.

Lähteet:

Ali-Hokka, A., (2017). Varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatus Tampereella & Ehdotuksia kulttuurikasvatuksen toimintatavoiksi. Tampereen kaupunki: Kulttuuri- ja taideyksikkö.

Joutsenvirta, M. & Salonen, A.O. (2020) Sivistys vaurautena: radikaalisti, mutta lempeästi kohti kestävää yhteiskuntaa. Helsinki: Basam Books.

Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M-K., Gammerlgård, L., Ulvinen, J., Marjanen J., Kivistö, A. & Hjelt, H. (2019) Varhaiskasvatuksen laatu arjessa – varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Helsinki: KARVI, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Salonen, A.O. Ekososiaalinen sivistys [videoitu puheenvuoro]. 20.11.2012 YouTube.

”Taide kasvaa minussa”- varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusopas. Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusopas. 2019. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut & kasvatus- ja opetuspalvelut.

Taiteen taikaa varhaiskasvatukseen. TAIKAVA-kehittämishankkeen raportti 2014 – 2016. (2016) Halme K., Karimäki R. & Rusanen, S. (toim.). Vantaa: Vantaan kulttuuripalvelut ja varhaiskasvatuspalvelut.

Varhaiskasvatussuunnitelma, Tampereen kaupunki 2019.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, OPH.

Tuulaniemi, J. (2011) Palvelumuotoilu. Helsinki: Talentum.

Työryhmä:

Anne Ruusuvuori, Mia Ylä-Nojonen,
Suvi Jokela, Janina Ahlfors,
Liisa Aholainen, Elli Rasimus,
Pia Kuisma, Tanja Moisala,
Anne Olsson, Marianna Lehtinen,
Niina Niiniluoto, Niina Salmenkangas,
Paula Rönni, Eija Oravuo,
Elina Aho-Kuusama, Aino Holma

Kirjoittajat:

Anne Olsson, Mia Ylä-Nojonen,
Janina Ahlfors, Liisa Aholainen,
Anne Ruusuvuori

Toimittajat:

Anne Olsson, Mia Ylä-Nojonen,
Anne Ruusuvuori

Taitto:

Vilja Heinonen